

श्री
मानतुंगाचार्यविरचित माहा
प्राज्ञाविक ज्ञक्तामर स्तोत्र.

ते

पंडितावतंस श्री सिद्धिचंद्रप्रणीत टीकासहित
तथा कवि हेमराजविरचित हिंदुस्थानी ज्ञापामां

दोहा चोपाईयुक्त,

अने श्री देवविजयजीकृत रागमालासंगुक्त,

तथा

बालावबोधयोजित सर्वे मली पांच अंगरूप,

आ ग्रंथ

विवेकी सुजनोने मांगलिकार्थ प्रतिदिन पाठ करवाने

घणोज उपयोगी जाणीने

श्रावक श्रीमसिंह माणकें

वृत्तीयावृत्ति.

श्री मुंबईमां

निर्णयसागर प्रेसमध्ये बालकृष्ण रामचंद्र घाणेकरे

छपावी प्रसिद्ध करधो.

संवत् १९६५, भाद्रवा सुदी १.

सने १९०९, सप्तेंबर.

॥ अथ ॥

॥ ऋक्तामर स्तोत्रः प्रारब्धते ॥

तेमां

प्रथम वे काव्यें करीने कवि देवतानुं नमस्का
रात्मक मंगल करे ठे ॥

ऋक्तामरप्रणतमौलिमणिप्रज्ञाणा, मुद्योतकं द
लितपापतमोवितानम् ॥ सम्यक् प्रणम्य जिन
पादयुगं युगादा, वालंबनं ऋवजले पततां ज
नानाम् ॥१॥ यः संस्तुतः सकलवाङ्मयतत्त्वबो
धा, उद्भूतबुद्धिपटुभिः सुरलोकनाथैः ॥ स्तोत्रै-
र्जगत्त्रितयचित्तरुदारैः, स्तोष्ये किलाऽहमपि
तं प्रथमं जिनेजम् ॥ युग्मं ॥ १ ॥

अर्थः—(ऋक्तामर के०) ऋक्तिमंत एवा अमर जे दे
वताउं तेना (प्रणत के०) नमेला एवा जे (मौलि के०)
मुकुट, तेने विषे रहेला जे (मणि के०) मणियो, तेनी
(प्रज्ञाणां के०) कांतियोने (उद्योतकं के०) प्रकाश क
रनारुं एवुं, तथा (दलित के०) दलन करी नाख्यो

ठे (पाप के०) पापरूप जे (तमो के०) अंधकार तेनो (वि
 तानं के०) समूह जेणें एवुं, तथा (नवजले के०) संसार
 समुद्रने विषे (पततां के०) पडेला एवा (जनानां के०)
 नव्य जनोने (युगादौ के०) युगनी आदें एटले त्रीजा
 आराना अंतमां (आलंबनं के०) आलंबन ते आधार
 नूत आश्रयरूप एवुं, (जिनपादयुगं के०) श्री तीर्थकर
 नुं पादयुग, तेने मन, वचन, तथा कायायें करी (सम्यक्
 के०) रूपे प्रकारें (प्रणम्य के०) नमस्कार करीने ॥ १ ॥
 (यः के०) जे जगवान्, (सकल के०) समस्त एवुं (वाङ्मय
 के०) शास्त्र तेनुं (तत्त्व के०) रहस्य तेना (बोधात् के०)
 जाणवाथकी (उद्भूत के०) उत्पन्न थइ एवी जे निपुण
 (बुद्धि के०) बुद्धि तेणें करी (पटुजिः के०) कुशल ए
 वा (सुरलोकनाथैः के०) देवलोकना नाथ जे इंद्रो, तेणें
 (जगत्रितय के०) त्रण जगत्ना जे प्राणी तेनां (चित्तह
 रैः के०) चित्तने हरण करनारां एवां तथा (उदारैः के०)
 अर्थथकी अने शब्दथकी उदार एवां निर्दोष (स्तोत्रैः
 के०) स्तोत्रोयें करीने (संस्तुतः के०) स्तुति करेला ठे.
 (तं के०) ते चोवीश जिननी अपेक्षायें सर्व जिनोमां
 प्रथमं के०) आद्य एवा (जिनेंद्र के०) सामान्यकेवली
 † इंद्रसरिखा श्री कृष्णस्वामी, तेने (अहमपि के०)

हुं पण (किल के०) निश्चै करी (स्तोष्ये के०) स्तुति क
रीश ॥१॥ आ ग्रंथनां काव्योनो अर्थ अन्वय करी क
ह्यो ठे, माटे अर्थमां वळ्ळां काव्योनां पदो आगल पाठ
ल जोवामां आवशे तेथी वांचनार साहेबोयें अर्थाज्या
स करती वेलायें, वांचती वखतें लक्ष देवो. आ सर्व
स्तोत्रनो वसंततिलकानामा छंद ठे.

॥ टीका ॥ श्रेयःश्रिये प्रचूर्जूयात्, स वः श्रीनाजि
नंदनः ॥ स्वर्गवी च यदीयागौः, सुरसार्थमपूपुषत् ॥१॥
कर्त्ता शतावधानानां, विजेतोन्मत्तवादिनाम् ॥ वेत्ता ष
रुपि शास्त्राणां, मध्येता फारसीमपि ॥२॥ अकब्बरसुर
त्राण, हृदयांबुजषट्पदः ॥ दधानः शुश्रूहमिति, विरुदं
शाहिनापितम् ॥३॥ तेन वाचकचंद्रेण, सिद्धिचंद्रेण त
न्यते ॥ जक्तामरस्य बालानां, वृत्तिर्व्युत्पत्तिहेतवे ॥४॥
इति टीकाकारप्रशंसा ॥ त्रिजिर्विशेषकं ॥ इह हि खलु
निर्विघ्नसमाप्तिकामो मंगलमाचरेदिति लौकिकाविगी
तशिष्टाचारानुमितश्रुतिबोधितकर्त्तव्यताकत्वेन स्तोत्र
कर्त्ताश्रीमानतुंगसूरिर्विशिष्टशिष्टाचारप्रतिपालनायस
र्वदर्शनाजिमतस्वेष्टदेवतानमस्कारात्मकं मंगलं काव्य
द्वयेन प्राहुः कुर्वन्नाह ॥ जक्तामरेति ॥ यः संस्तुतेति ॥
काव्यद्वयस्य युगपद्व्याख्या । किलेति संज्ञावनायां ।

अहमपि मानतुंगोऽपि तं जिनेंद्रं जिनपुरंदरं स्तोष्ये
 स्तुतिविषयीकरिष्ये इत्यर्थः ॥ स्तोष्ये इति क्रियापदं ।
 कःकर्त्ता, अहमपि । कं कर्मतापन्नं, जिनेंद्रं । जिनाः सा
 मान्यकेवद्विनस्तेषु इंदति परमैश्वर्यवान् जवतीति जि
 नेंद्रस्तं जिनेंद्रं इति तत्पुरुषः ॥ जिनो नारायणः प्रोक्तो,
 जिनः सामान्यकेवद्वीत्यनेकार्थः ॥ किलेत्यव्ययं ॥ संज्ञा
 वनाद्यर्थे वार्त्तासंज्ञाव्ययोः किलेत्यमरः ॥ सदृशं त्रिषु
 द्विंशेषु, सर्वासु च विज्ञक्तिषु ॥ वचनेषु च सर्वेषु, यन्नव्ये
 ति तदव्ययं ॥ १ ॥ इति तद्वृत्तमपि ज्ञातव्यं ॥ कथञ्चूतं
 जिनेंद्रं, प्रथमं चतुर्विंशतितीर्थकरेषु प्रथमं आद्यं श्री
 नाज्ञेयमित्यर्थः ॥ स्वतएवात्र द्योत्यत इति सम्यक् पद
 स्योपादानमिह किमर्थमिति न जानीमः ॥ यद्वा पादपू
 रणार्थमेव प्रयुक्तमिति प्रतीयते ॥ अथवा प्रशब्द
 स्योपदानं ॥ प्रणम्येत्यत्र प्रशब्दस्तु मंगलार्थमना
 दिरस्ति ॥ प्रशब्दश्चाथशब्दश्च, द्वावेतौ ब्रह्मणः पु
 रा ॥ कंठं जित्वा विनिर्यातौ, तस्मान्मांगलिकाविमौ ॥
 इति महाज्ञाप्ये प्रतिपादितत्वात् ॥ प्रणम्येतिशब्द
 स्याव्ययत्वाद्धिज्ञक्तिलोपः ॥ न चात्र ज्ञावे क्यप्प्रत्य
 य कर्मविहीनत्वात् कर्माज्ञावइति वाच्यं ॥ १ ॥
 त्यादिप्रत्ययस्यैव कर्मविहीनत्वेन तु कृत्प्रत्ययस्यै

ति शब्दशास्त्रे प्रोक्तत्वात् ॥ उक्तं च ॥ सकर्मका
 णामुत्पन्न, स्त्यादिर्नाविविक्त्या ॥ अपाकरोति क
 मर्थ, त्यादिरेव न तत्पुनरिति ॥ अथ किं प्रणम्ये
 त्याह ॥ जिनपादयुगमिति ॥ जयति रागादिशत्रूनि
 ति जिनो वीतरागस्तस्य पादौ चरणौ तयोर्युगं युग्म
 मित्यर्थः ॥ जिनस्य पादौ जिनपादौ जिनपादयोर्युगं
 जिनपादयुगं इति तत्पुरुषः ॥ पादाग्रं प्रपदं पादः,
 पदं त्रिश्चरणोऽस्त्रियामित्यमरः ॥ किं विशिष्टं जिनपा
 दयुगं, उद्द्योतकं उद्द्योतयति तत् उद्द्योतकं प्र
 काशकारकं केचिदिह उडुपसर्गस्य दकारं पृथक्
 कृत्य उद्योतकमिति पठन्ति काव्यं ॥ जक्तामरप्रणत
 मौलिमणिप्रज्ञाणां । जजन्ते सेवन्त इति जक्ताः परिच
 र्यायुक्ता ये अमरादेवास्तेषां प्रणमनवशात् प्रणताः
 प्रकर्षेण नम्रीभूता ये मौलयोमुकुटानि शिरांसि वा
 तेषु मणयोरत्नानि तेषां प्रज्ञामरिचयस्तासां जक्ता
 मरप्रणतमौलिमणिप्रज्ञाणां ॥ एतावता प्रणतदेवमु
 कुटमणिप्रज्ञाणामप्यधिकतरप्रकाशजनकमिति फलि
 तार्थः ॥ मौलिः किरीटे धाम्मद्वे, चूराकंकेलिमूर्द्ध
 सु ॥ इति हेमानेकार्थः ॥ अथास्य पदस्य पृथक्
 समासाः ॥ जक्ताश्च ते अमराश्च जक्तामराः इति

कर्मधारयः ॥ जक्तामराणां प्रणताश्च ते मौलयश्च
 जक्तामरप्रणतमौलय इति कर्मधारयः ॥ जक्तामरप्र
 णतमौलीनां मणयो जक्तामरप्रणतमौलिमणयः इति
 तत्पुरुषः ॥ जक्तामरप्रणतमौलिमणीनां प्रज्ञा जक्ता
 मरप्रणतमौलिमणिप्रज्ञास्तासां जक्तामरप्रणतमौलिम
 णिप्रज्ञाणां इति तत्पुरुषः ॥ पुनः कीदृशं ? दलित
 पापतमोवितानं दलितं ध्वस्तं पापमेव तमोवितानं
 अंधकारजालं येन तत् दलितपापतमोवितानं इति
 कर्मधारयगर्जितो बहुव्रीहिः ॥ क्रतुविस्तारयोरस्त्रीवि
 तानं त्रिषु तुल्यक इत्यमरः ॥ पुनः कीदृशं ? आ
 लंबनं आधारभूतं ॥ केषां, जनानां लोकानां ॥ कथं भू
 तानां जनानां ? पततां पतन्ति ते पतन्तस्तेषां पततां नि
 मज्जातां ॥ कस्मिन् ? जवजले संसारसमुद्रे ॥ जवएव ज
 लं जवजलं तस्मिन् जवजले इति कर्मधारयः ॥ कदा, यु
 गादौ युगस्य आदिर्युगादिः तृतीयारकप्रांते तस्मिन्
 युगादौ इति तत्पुरुषः ॥ एवं च यथा समुद्रे ब्रुतां जना
 नां यानपात्रं द्वीपं वा चाऽऽलंबनं जवति तथा जवसमु
 द्रे निमज्जातां लोकानां जिनचरणयुगलमेवालंबनम
 स्तीति ज्ञावः ॥ १ ॥ तल्लब्धस्य यल्लब्धसापेक्षत्वात्तं कं इत्या
 दिद्वयमाह ॥ यः संस्तुत इति ॥ यो जिनेन्द्रः सुर

लोकनाथैः देवलोकस्वामिभिः इन्द्रैरिति यावत् संस्तु
 तः सम्यक् प्रकारेण स्तुतिविषयीकृतइत्यर्थः ॥ संस्तु
 त इति क्रियापदं ॥ कैः कर्तृभिः सुरलोकनाथैः ॥ सुर
 लोकानां नाथाः सुरलोकनाथास्तैः सुरलोकनाथैः
 इति तत्पुरुषः ॥ कः कर्मतापन्नो यः । कैः कृत्वा
 स्तोत्रैः शक्रस्तवाद्विस्तवनेः ॥ कीदृशैः सुरलोकना
 थैः ? उद्भूतबुद्धिपटुभिः ॥ उद्भूता या बुद्धिः प्रति
 ना तथा पटुभिः निपुणैरित्यर्थः ॥ उद्भूता चासौ
 बुद्धिश्च उद्भूतबुद्धिः इति कर्मधारयः ॥ उद्भूत
 बुद्ध्या पटवः उद्भूतबुद्धिपटवस्तैः उद्भूतबुद्धिपटु
 भिः इति तत्पुरुषः ॥ कस्मात् सकलवाङ्मयतत्त्वबो
 धात् ॥ सकलं समस्तं यद्वाङ्मयं शास्त्रं तस्य तत्त्वं रह
 स्यं तस्य बोधः परिष्ठितिः तस्मात् ॥ वाचा निवृत्तं
 वाङ्मयं इति तत्पुरुषः ॥ सकलं च तद्वाङ्मयं च सक
 लवाङ्मयं इति कर्मधारयः ॥ सकलवाङ्मयस्य तत्त्वं
 सकलवाङ्मयतत्त्वं इति तत्पुरुषः ॥ सकलवाङ्मयत
 त्वस्यबोधः सकलवाङ्मयतत्त्वबोधस्तस्मात् सकलवाङ्म
 यतत्त्वबोधात् इति तत्पुरुषः ॥ एवं च सर्वशास्त्र
 रहस्याधिगमोत्पन्नबुद्धिकुशलैरिन्द्रैर्यः स्तोत्रैः कृत्वा
 स्तुतइति निर्गदितार्थः ॥ कीदृशैः स्तोत्रैः ? जगन्नि

तय चित्तहरैः । जगतां त्रितयं जगत्रितयं इति तत्पु
 रुषः । यतो जगत्रितयस्य तन्निवासिलोकस्येत्यर्थः ।
 चित्तानि मनांसि हरन्ति वशीकुर्वन्तीति जगत्रितय
 चित्तहराणि तैः जगत्रितयचित्तहरैः ॥ इति तत्पु
 रुषः । पुनः कीदृशैः ? उदारैर्महद्भिः । अर्थतः शब्द
 तश्चेति गम्यं । यद्वा उदारैः स्वर्गापवर्गप्रदैरित्यर्थः ॥
 उदारोदात्तमहतोरित्यमरः ॥ अस्मिन्काव्ये अहमपी
 त्यपिनान्यानैककविजनस्तुतिकरणापेक्षया श्रीमानतुं
 गसूरिभिः स्वस्यापकर्षणैव सूचितो नतूत्कर्षइति वयं
 ब्रूमः ॥ अन्ये तु देवेंद्राद्यपेक्षयैवाहं मंदमतिर्नत्वन्य
 कविजनापेक्षतेत्यपिना सूरिभिः स्वकीयोत्कर्षणैव
 प्रदर्शितो नत्वात्मीयापकर्ष इति प्राहुः । पृथमकाव्य
 द्वये मंत्रश्चायं ॥ ॐ नमोवृषजनाथाय मृत्युंजयाय
 सर्वजीवशरणाय परमत्रयीपुरुषाय चतुर्वेदाननाय
 अष्टादश दोषरहिताय अजरामराय सर्वज्ञाय सर्व
 दर्शिने सर्व देवताय अष्टमहाप्रातिहार्यचतुस्त्रिंशद
 तिशयसहिताय श्रीसमवसरणे द्वादशपर्वद्वेष्टिताय
 ग्रहनागभूतयक्षराक्षसवशंकराय सर्वशांतिकराय म
 शिवं कुरु कुरु स्वाहा ॥ अस्य मंत्रस्य प्रत्यहं त्रि
 ध्यमष्टोत्तरशतजापाद्विपन्नाशः स्यात् ॥१॥

॥ दोहा ठंद ॥ आदि पुरुष आदीश जिन, आदि
 सु विधि किरतार ॥ धर्मधुरंधर परमगुरु, नमो
 आदि अवतार ॥ १ ॥ चोपाई ठंद ॥ सुर नर रत्न
 मुकुट ठवि करै, अंतर पाप तिमिर सब हरे ॥
 जिनपद बंदौं मन बच काय, जवजलपतितोद्धरण
 सहाय ॥ १ ॥ श्रुतपारग इंद्रादिक देव, जाकी श्रुति
 कीनी करि सेव ॥ शब्द मनोहर अर्थ विशाल,
 तिन प्रभुकी वरनों गुनमाल ॥ २ ॥

॥ राग जयजयवंती ॥ जक्त अमरगण, प्रणत मु
 कुटमनि, उलसित प्रजायेन, ताकूं छुति देतु है ॥ पाप
 तिमिर हर, सुकृत निचयकर, जिनपद युग वर, नी
 के प्रणमेतु है ॥ १ ॥ जुगनकी आदि जंतु, परत जव
 जल त्रांतु, जयजयवंत संतु, ताकूं सच सेतु है ॥ २ ॥
 नाजिरायके नंद, युगवंद सुखकंद, देव प्रभु धरि
 अनंद, जिनंद वंदेतु है ॥ ३ ॥ राग रामकली ॥ तुंही
 परमेश्वर ध्याजं, जगत गुरु ॥ तुंही ॥ टेक ॥ प्रथम
 तीर्थकर परम पुरुष है, तातें चित्त न झुलाजं ॥
 जग ॥ १ ॥ सकल शास्त्रके तत्त्व विचारत, मति
 निर्मल लय लाजं ॥ विविध तवन करि इंद्र बखा
 नत, तिहिंको तवन बनाजं ॥ जग ॥ २ ॥

हवे स्तोत्रकर्ता श्री मानतुंगाचार्य, पोताना
उरुतपणानो त्याग करता थका कहे ठे.

बुद्ध्या विनापि विबुधार्चितपादपीठ,
स्तोतुं समुद्यतमतिर्विगतत्रपोऽहम् ॥ बा
लं विहाय जलसंस्थितमिंडुबिंब, मन्यः
क इच्छति जनः सहसा ग्रहीतुम् ॥ ३ ॥

अर्थः—(विबुध के०) देवताजं अथवा पंक्तितो
तेणें (आर्चित के०) अर्चन एटले पूजन करेलुं एवुं
ठे (पादपीठ के०) पदासन एटले पग राखवानुं
आसन जेनुं, तेना संबोधनने विषे हे विबुधार्चितपा
दपीठ ! (बुद्ध्या विनापि के०) बुद्धि विना पण एट
ले पांक्तिय विना पण (विगतत्रयः के०) विशेषें क
रीने गइ ठे त्रया एटले लज्जा जेनी अर्थात् अशक्य
वस्तुने विषे प्रवर्त्तनथकी गतलज्जा ठतो (स्तोतुं के०)
स्तुति करवानी (समुद्यतमतिः के०) रूडे प्रकारें
प्रयत्नवती करेली ठे बुद्धि जेणें अर्थात् उद्यमवती अइ
ठे बुद्धि जेनी एवो (अहं के०) हुं बुं. अहीं दृष्टांत
कहे ठे. ते जेस के (जलसंस्थितं के०) जलविषे रूडे
प्रकारें रखुं एटले प्रतिविंबित थयेलुं एवुं जे (इंडुविं

बं के०) चंद्रमानुं प्रतिविंव तेने (सहसा के०) तत्काल
 (ग्रहीतुं के०) ग्रहण करवाने (बालं विहाय के०) बा
 लक विना एटले बालक मूकीने (अन्यः के०) बीजो
 (कः के०) कयो (जनः के०) मनुष्य, (इष्टतिके०)
 इष्टा करे ठे ? अर्थात् बालक विना बीजो कोइ पण
 बुद्धिमान् जन, जलप्रति विंवित चंद्रने ग्रहण करवाने
 इष्टतो नथी, तेम हुं पण तमारुं स्तोत्र करवाने अश
 क्य ठतो पण स्तुति करवाने अजिलाष करुं हुं माटे
 मने गतलज्जा बालकज जाणवो ॥ ३ ॥

॥ टीका ॥ अथ कविरात्मौक्यं परिजिहीर्षुराह ॥
 बुद्ध्याविनेति ॥ हे विबुधार्चितपादपीठ ! विबुधा
 देवा पंक्तिता वा तैः अर्चितं पूजितं पादपीठं पदासनं
 यस्य स विबुधार्चितपादपीठः इति बहुव्रीहिः ॥ तस्य
 संबोधनं हे देवपूजितपदासन ! अहं बुद्ध्या विनापि
 त्वां स्तोतुं स्तवीकर्तुं समुद्यतमतिः अस्मि । अस्मीति
 क्रियापदं । कःकर्त्ता ? अहं । कथञ्चूतोऽहं ? समुद्यतमतिः ।
 समुद्यता उत्पन्ना कृतप्रयत्ना वा मतिर्बुद्धिर्यस्य स स
 मुद्यतमतिः इति बहुव्रीहिः । किं कर्तुं ? स्तोतुं । कं त्वामि
 त्यर्थाज्ञम्यं । कथं ? विनापि अंतरेणापि । कया ? बुद्ध्या ।
 बुद्धिर्मनीषा तया । इह विना योगे तृतीया ॥ पुनः कथञ्चू

तोऽहं? विगतत्रयः विशेषेण गता नष्टा तृपा लज्जा यस्य
 सः विगतत्रय इति बहुव्रीहिः। अशक्यवस्तुनि प्रवर्त्तना
 निर्लज्ज इति ज्ञावः ॥ ग्रहीतुं क्रमेणेति गम्यं ग्रहीतुं
 उपादातुं क इच्छति बांढतीत्यर्थः ॥ इच्छतीति क्रियापदं।
 कःकर्त्ता? जनः। किं कर्तुं? ग्रहीतुं। किं? इन्द्रुबिंबा इन्द्रोर्वि
 बं इन्द्रुबिंबं इति तत्पुरुषः। किंकृत्वा? विहाय त्यक्त्वा। कं?
 बालकं। कीदृशो जनः? अन्यः बालकादपरः ॥ कथंभूतं
 इन्द्रुबिंबं? जलसंस्थितं जले पानीये सम्यक् प्रकारेण
 स्थितं जलसंस्थितं इति तत्पुरुषः ॥ जले प्रतिबिंबित
 मित्यर्थः ॥ कथं सहसा। सहसैकपदे सद्य इति हैमः ॥
 एवं च यथा बाल एव ग्रहीतुमशक्यं जले प्रतिफ
 लितचंद्रमंरुलमादत्तुमिच्छति नान्यः कोप्यपरोजन
 स्तथैवाहमपि स्तोतुमशक्यं त्वां स्तोतुमन्निदषा
 मीति बाल एवाहं विबोधव्य इति ज्ञावः ॥ ३ ॥

चौपाई ॥ ॥ विबुधवंद्य पद में मतिहीन, होइ
 निर्लज्ज श्रुति मनसा कीन ॥ जल प्रतिबिंब बुद्धि
 को गहै, शशिमंरुल बालकही चहै ॥ ३ ॥

राग काफी ॥ ॥ बुद्धि विना मैं उद्यम कीनो,
 विबुधपूजित पद पीठ ॥ लाज वधारन जगजन पावन,
 मंदमती मैं धीठ ॥ बु० ॥ १ ॥ जलमें चंद्र मंरुल

विनु बालक, कुन मूरख कर घालै ॥ देवविजय जिन
के गुन गावत, हर्ष हियेमहिं वाढे ॥ बु० ॥ ५ ॥ ३ ॥

हवे जगवाननी स्तुति करवामां बीजा
उनी डुष्करता देखाडे ठे.

वक्तुं गुणान् गुणसमुद्र शशांककांतान्,
कस्ते क्षमः सुरगुरुप्रतिमोपि बुद्ध्या ॥
कल्पांतकालपवनोद्धतनक्रचक्रं, को वा
तरीतुमलमंबुनिधिं जुजाय्याम् ॥ ४ ॥

अर्थः—(गुणसमुद्र के०) हे गुणरत्नाकर ! (ते
के०) तमारा (शशांककांतान् के०) शशांक जे चं
द्रमा, तेना सरखा मनोहर उज्ज्वल एवा (गुणान्
के०) गुणो जे ठे तेने (वक्तुं के०) कहेवाने वर्णन
करवाने (बुद्ध्या के०) बुद्धियें करीने (सुरगुरु
प्रतिमोपि के०) बृहस्पति समान एवो पण (कः
के०) कयो पुरुष, (क्षमः के०) समर्थ थाय ठे ?
अर्थात् कोइ पण समर्थ थतो नथी. अहीं दृष्टांत
कहे ठे. के जेम (कल्पांतकाल के०) प्रलयकाल ते
संहारकाल तेनो (पवन के०) वायु तेणें करी (त
के०) उठली रहेला एवा ठे (नक्रचक्रं के०)

चक्र एटले मगरमत्स्यना समूह जेने विषे एवा
 (अंबुनिधिं के०) समुद्रने (जुजाज्यां के०) वे
 हाथें करीने (अक्षं के०) परिपूर्ण (तरीतुं के०)
 तरवाने (कः के०) कोण (वा के०) वा ते दृष्टां
 तना अर्थमां ठे (क्षमः के०) समर्थ थाय ? अ
 र्थात् एतादृश समुद्रने वे हाथे करी तरवाने कोइ
 पण समर्थ थतो नथी. तेम तमारी स्तुति करवाने
 बुद्धियें करी बृहस्पति समान पुरुष पण समर्थ
 थतो नथी ॥ ४ ॥

॥ टीका ॥ अथ जिनस्तुतावन्येषां दुःकरतां दर्श
 यन्नाह ॥ वक्तुमिति ॥ हे गुणसमुद्र ! गुणानां समुद्रो
 गुणसमुद्र इति तत्पुरुषः । तस्य संबोधनं हे गुणसमु
 द्र ! हे गणरत्नाकर ! कः पुमान् ते तव गुणान् वक्तुं
 जद्विपतुं क्षमः समर्थो नवेत् अपि तु न कोपि समर्थो
 नवेदित्थः ॥ नवेदिति क्रियापदं । कःकर्त्ता ? पुमान्-
 किं कर्त्तुं ? स्तुतिं कर्त्तुं । कान् ? गुणान् । कस्य ? तव । कथं
 नूतः पुमान् ? सुरगुरुप्रतिमोऽपि बृहस्पतितुल्योऽपि सुर
 गुरुणा प्रतिमः सुरगुरुप्रतिमः इति तत्पुरुषः । अपि
 शब्देनात्र प्रतिमोत्कर्षः सूच्यते । कया ? बुद्ध्या धीषण
 या । गद्गर्हा समुच्चये प्रशशंकासंज्ञावनाखपीत्यमरः ॥

एतावता मनीषया वाचस्पतितया नोपि चेन्नरः तव
गुणान् वक्तुं कथं शक्नोति तदा मादृशनिरक्षरस्य त्व
जुणवर्णने कुतोवकाशरिति ज्ञावः ॥ कथञ्चूतान् गुणा
न् शशांककांतान् शशांकश्चंद्रस्तद्धत्कातान् कमनीया
न् शशांककांतान् इति कर्मधारयः ॥ अत्र दृष्टांत
माह ॥ वा अथवा तरणकलाकुशलः कः पुमान् अंबु
निधिं समुद्रं जुजाग्यां बाहुज्यां कृत्वा तरीतुं पारं
प्रयातुं अलं समर्थः स्यात् ? अपि तु न कोपि स्यादि
त्यर्थः । स्यादिति क्रियापदं । कः कर्त्ता ? पुमान् । किं
कर्तुं ? तरीतुं । कं ? अंबुनिधिं अंबु जलं निधीयंते स्थाप्य
तेऽस्मिन्निति अंबुनिधिस्तं अंबुनिधिं, कथं ? अलं अल
मिति समर्थाद्यर्थे अव्ययं । अलञ्चूषणपर्याप्ति शक्ति
वारणवाचकमित्यमरः ॥ कथञ्चूतं अंबुनिधिं ? कदपांत
कालपवनोद्धतनक्रचक्रं कदपांतकालः संहारसमय
स्तस्य पवनोवायुस्तेन उद्धतानि यानि नक्राणां यादो
विशेषाणां चक्राणि वृंदानि यस्मिन् सः कदपांतकाल
पवनोद्धतनक्रचक्रः । कदपांतकालस्य पवनः कदपांतका
लपवनः इति तत्पुरुषः ॥ कदपांतकालपवनेन उद्ध
तानि कदपांतकालपवनोद्धतानीति तत्पुरुषः । नक्रा
णां चक्राणि नक्रचक्राणीति तत्पुरुषः ।

पवनोद्धतानि च तानि नक्रचक्राणि च कट्पांतकालप
वनोद्धतनक्रचक्राणि इति कर्मधारयः । कट्पांतकाल
पवनोद्धतनक्रचक्राणि यस्मिन् सः तथा तं इति बहु
व्रीहिः ॥ ग्राहोवराहोनक्रस्तु कुंजीरोऽथ महीलता
इत्यमरः ॥ एवं च यथा कस्यचित्पुंसः जुजाज्यां कट्पां
तकालपवनोद्धतनक्रचक्रकुद्राब्धितरणं दुष्करं तथा
नगवज्जुणवर्णनं बृहस्पतितुल्यबुद्धेरपि पुंसोऽुर्घटमिति
ज्ञावः ॥ अत्रापि मंत्रः प्रागुक्त एवावसेयः ॥ ४ ॥

चोपाई ॥ ॥ गुनसमुद्र तुम गुन अविकार, कह
तन सुरगुरु पावे पार ॥ प्रलय पवननउद्धत जल
जंत, जलधि तिरैको जुजबलवंत ॥ ४ ॥

॥ राग जेरव ॥ तुम गुन कहिवेको पार न पावे,
जो पै सुरगुरु समता धरावे, गुणसागरशशि किरण
हरावै ॥ तु० ॥ १ देखो जुजबलकों जलधि तरावे,
कट्पांत पवन जलचरहिं करावै ॥ तु० ॥ २ ॥ ४ ॥
हवे स्तवनरचनानेविषे प्रयत्न करवानुं कारण कहे ठे.

सोऽहं तथापि तव अक्तिवशान्मुनीश,
कर्तुं स्तवं विगतशक्तिरपि प्रवृत्तः ॥ प्री
त्यात्मवीर्यमविचार्य मृगो मृगेंद्रं, नाज्ये
ति किं निजशिशोः परिपालनार्थम् ॥ ५ ॥

अर्थ:- (मुनि के०) मुनि जे मुमुक्षु तेमना (ईश के०) स्वामी, तेने मुनीश कहियें, तेना संबोधनने विषे हे मुनीश ! हुं तमारुं स्तोत्र करवाने असमर्थ हुं. (तथापि के०) तो पण (तव के०) तमारा (नक्तिवशात् के०) नक्तिना वशथकी एटले नक्ति वशपणायें करी अस्वतंत्र ठतो (विगतशक्तिरपि के०) गइ ठे शक्ति जेनी अर्थात् स्तोत्र करवामां कीण ठे शक्ति जेनी एवो ठतो पण (सः के०) ते पूर्वोक्त बुद्धिवृद्धिवर्जित एवो (अहं के०) हुं जे मानतुंगनामा आचार्य, ते (स्तवं के०) तमारी स्तुतिप्रत्ये (कर्तुं के०) करवाने (प्रवृत्तः के०) प्रवृत्त थयो हुं. त्यां उपमान कहे ठे. जेम (मृगः के०) हरिण ते, (प्रीत्या के०) स्नेहें करीने (आत्मवीर्य के०) पोतानुं जे बल तेने (अविचार्य के०) अणविचारीने (निजशिशोः के०) पोताना बालकना (परिपालनार्थ के०) रक्षण करवाने अर्थे (मृगेंद्र के०) सिंहप्रत्ये (किं के०) शुं (नाज्येति के०) सन्मुख युद्धमाटें न जाय ठे ? अर्थात् जायज ठे. तेम कवि कहे ठे, के हुं पण तमारी नक्तिवशें करीने स्तुति

करवाना सामर्थ्यने न विचारतो थको पण तमारी
स्तुति करवाने प्रवर्तलो हुं ॥ ५ ॥

॥ टीका ॥ अथ स्तवनविरचनप्रयत्ने कारणमाह ॥
सोहमिति ॥ हे मुनीश ! मुनीनां मुमुक्षूणां ईशोमु
नीश इति तत्पुरुषः । तस्य संबोधनं हे मुनीश ! हे
मुनिनायक ! तथापि तव स्तोत्रकरणासामर्थ्येऽपि
अहं मानतुंगः तव स्ववनं कर्तुं विधातुं प्रवृत्तोस्मि
प्रयत्नं कृतवानस्मीत्यर्थः ॥ अस्मीति क्रियापदं । कः
कर्त्ता ? अहं । कथञ्चूतोऽहं ? प्रवृत्तः प्रवर्तितः । कं कर्तुं ?
स्तवं । कस्य ? तव जगतः । कस्मात् ? तव जक्तिवशात् ।
जक्तिः श्रद्धा तस्याः वशः अस्वतंत्रः तस्मात् जक्तिवशा
त् त्वदनुरागवशादित्यर्थः ॥ जक्तेर्वशो जक्तिवशः तस्मात्
जक्तिवशात् इति तत्पुरुषः ॥ श्रद्धारचनयोर्जक्तिरित्यम
रः ॥ रुमरुक्रमणिन्यायेन तवशब्दस्योजयत्रापि संबन्धा
दुजयत्र तवशब्दप्रयोगः । कथञ्चूतोऽहं विगतशक्ति
रपि । विशेषेण गता क्षीणा शक्तिः स्तोत्रकरणलक्षणा
समर्थता यस्य स विगतशक्तिरपीति बहुव्रीहिः । पुनः
कथञ्चूतः सः तच्चब्दस्य पूर्वपरामर्शकत्वेन सः बुद्धि
र्जितोपीत्यर्थः ॥ अत्रोपमानमाह ॥ मृगो हरिणः मृगे
ऽं सिंहं किं न अच्येति ? युद्धायाजिमुखं न व्रजति ?

अपितु अज्येत्येवेत्यर्थः ॥ अज्येतीति क्रियापदं । कः कर्त्ता, मृगः । कं कर्मतापन्नं मृगेंद्रं । मृगाणां अरण्यपशूनां इंद्रोमृगेंद्रः तं मृगेंद्रं इति तत्पुरुषः । अविचार्य अविमृश्य । किं, आत्मवीर्यं स्वीयबलं । आत्मनोवीर्यं आत्मवीर्यं इति तत्पुरुषः । कया, प्रीत्या प्रेम्णा । कस्य, निज शिशोः आत्मीयबालकस्य । किमर्थं ? परिपालनार्थं । परिपालनं परिरक्षणं तदेव अर्थः प्रयोजनं उत तदर्थमित्यर्थः । अर्थो जिधेयैरेवस्तुप्रयोजननिवृत्तिषु इत्यमरः । यथा मृगो निजापत्यप्रीत्या स्वशक्तिमविज्ञाव्यापि मृगेंद्रमज्युपैति ॥ तथैवाहमपि त्वद्भक्तिवशात् स्तुतिविधानसामर्थ्यमविचार्यापि त्वत्स्तुतिकरणार्थं प्रवृत्तोस्मीति ज्ञावः । अन्ये तु यथा मृगो मृगेंद्राज्युपगमे जग्नविक्रमी हास्यास्पदं गच्छति ॥ तथाहमपि त्वत्स्तोत्रकरणनिर्वाहे जग्नप्रतिज्ञोहास्यास्पदं जवितेत्यात्मनोऽनौद्धत्यमेव प्रकाशितं जवति सूरिणेति ज्ञावमामनन्ति ॥ परे तु यथा मृगो निःशक्तोपि निजापत्यरक्षणाय मृगेंद्राजिमुखं व्रजन् श्लाघां लज्जते ॥ तथैवाहं मंदमतिरपि त्वदीयजक्त्या त्वत्स्तुतिविधानाय कृतप्रयत्नः कृतीनां कीर्त्तिपात्रं जविष्यामीत्यात्मीयौद्धत्यमेव सूरिणा प्रदर्शितमिति ज्ञावं प्रतिपादयन्ति ॥ ५ ॥

चौपाई ॥ ॥ सो मैं शक्तिहीन श्रुति करौं,
 नक्ति जाव बस कबु नहिं करौं ॥ ज्यों मृग निजसुत
 पालन हेत, मृगपति सन्मुख जाय अचेत ॥ ५ ॥

राग सारंग ॥ ॥ तौहू पर श्री मुनिनाथके
 मुनि नाथके ॥ टेक ॥ नक्त वत्सल हुं री जावना
 जावत, विगत शक्ति शिव साथके ॥ तौहू ॥ १ ॥
 ज्युं मृग आपशक्ति अविचारत, सन्मुख व्है मृग
 नाथके ॥ निज बालक प्रतिपालन अब तुम, देव
 सेव करहीं थके ॥ तौहू ॥ २ ॥ ५ ॥

हवे कवि स्तोत्र करवाने असमर्थ ठतो पण स्तोत्र
 करवाने वाचावपणानुं कारण कहे ठे.

अद्वपश्रुतं श्रुतवतां परिहासधाम, त्वद्भ
 क्तिरेव मुखरीकुरुते बलान्माम् ॥ यत्को
 किलः किल मधौ मधुरं विरोति, तच्चा
 रुचूतकलिकानिकरैकहेतुः ॥ ६ ॥

अर्थः—(अद्वपश्रुतं के०) अद्व ठे श्रुत एटले शास्त्र
 ज्ञान अवधारण जेनुं ए कारण माटे (श्रुतवतां के०)
 श्रुतज्ञानवंत एवा पुरुषो एटले बहुश्रुत जनो तेमने
 (परिहासधाम के०) हास्य करवानुं स्थानकरूप

एवो (मां के०) मने (त्वद्भक्तिरेव के०) तमारी ज
 क्तिज (बलात् के०) बलात्कारथकी स्तोत्र करवाने
 (मुखरीकुरुते के०) वाचाल करे ठे. त्यां दृष्टांत कहे
 ठे. (यत् के०) जे कारण माटे (मधौ के०) चैत्र
 मासने विषे (कोकिलः के०) कोकिल जे ठे. ते (कि
 ल के०) सत्य निश्चै (मधुरं के०) मनोह्र मधुर स्वरने
 (विरौति के०) जदपे ठे, बोले, ठे, (तत् के०) ते
 बोलवाने (चारुचूतकलिका के०) मनोहर एवी आ
 म्रकलिका तेनो (निकर के०) समूह तेज (एकहेतुः
 के०) एक कारण ठे. तेम मने पण स्तोत्र करवाने
 वाचालपणानुं तमारी ज्क्तिज एक कारण ठे ॥ ६ ॥

॥ टीका ॥ अथ कविरसामर्थ्येऽपि वाचलताकारण
 साह ॥ अदपश्रुतमिति ॥ हेनाथ ! त्वद्भक्तिरेव त्वदनु
 रागएव बलात् हठात् मां मुखरीकुरुते वाचालं विध
 त्तइत्यर्थः ॥ मुखरीकुरुते इति क्रियापदं । का कर्त्री ? त्व
 द्भक्तिरेव । जक्तिस्त्वद्भक्तिरिति तत्पुरुषः । एवकारोऽ
 नान्ययोगव्यवहेदार्थः ॥ दुर्मुखे मुखराबद्धमुखावित्य
 सरः ॥ कं कर्मतापन्नं, मां । कथं, बलात् । कथञ्चूतं मां, अ
 दपश्रुतं । अदपं स्तोकं श्रुतं शास्त्रज्ञानं अवधारणं वा
 यस्य स अदपश्रुतं अदपश्रुतं इति बहुव्रीहिः । श्रुतं

शास्त्रावधृतयोरित्यमरः ॥ पुनः कीदृशं ? परिहासधाम
 उपहासगृहं परिहासस्य नर्मवचनस्य धाम परिहास
 धाम इति तत्पुरुषः । अजहल्लिंगत्वान्नल्लिंगभेदः । धामा
 गारं निशांतं चेति हैमः । केषां, श्रुतवतां । श्रुतं श्रुतज्ञानं
 विद्यते येषां ते श्रुतवंतस्तेषां श्रुतवतां इति बहुव्रीहिः ॥
 एतावता पंडिता मां दृष्ट्वा अयमपि पंक्तिमन्यः इत्यु
 पहासं कुर्वतीति ज्ञावः ॥ अत्र दृष्टान्तमाह ॥ किलेति
 सत्ये । कोकिलः कलकंठो यन्मधौ चैत्रमासे मधुरं मनो
 झं विरौति जदपति तत् चारुचूतकलिकानिकरैकहेतुः
 सुंदरसहकारकोरकपुंजएवैकोऽद्वितीयोहेतुः कारण
 मित्यर्थः ॥ विरौतीति क्रियापदं । कः कर्त्ता, कोकिलः ।
 किं कर्मतापन्नं, मधुरं । कस्मिन्, मधौ । स्याच्चैत्रे चैत्रि
 कोमधुरित्यमरः । चूतस्य कलिका इति तत्पुरुषः ॥ क
 लिका कोरकः पुमानित्यमरः ॥ चार्वी चासौ चूतकलिका
 च चारुचूतकलिका इति कर्मधारयः । चारुचूतकलिका
 नां निकरः चारुचूतकलिकानिकर इति तत्पुरुषः । चारु
 चूतकलिकानिकरएव एकः केवलोहेतुः चारुचूत
 कलिकानिकरैकहेतुरिति कर्मधारयः ॥ आम्रश्रूतोर
 सालोऽसौ, सहकारोतिसौरज्जइत्यमरः ॥ एवं च तथा
 रसालमंजरीरसास्वादएव कोकिलमधुरस्वरकूजने के

बलं कारणं । तथा त्वङ्गकिरेव मे त्वत्स्तोत्रकरणवा
 चालत्वे केवलं कारणमिति ज्ञावः ॥ उक्तं च ॥ उत्कू
 जंतु वटे वटे बत बकाः काका वराका अपि, क्रां कु
 र्वंतु सदा निनादपटवस्ते पिष्पले पिष्पले ॥ सोऽन्यः
 कोपि रसालपल्लववग्रासोल्लसत्पाटवः क्रीकृत्कोकि
 लकंठकूजनकलालीलाविलासक्रमः ॥ १ ॥ इत्यस्मत्कृ
 तवृद्धप्रस्तावोक्तिरत्नाकरे ॥ ६ ॥

चोपाई ॥ ॥ में शठ बुद्धिहसनको धाम, तुम
 मुक्त नक्ति बुलावै राम; ज्युं पिक अंबकली परजाव,
 मधु रितु मधुर करे आराव ॥ ६ ॥

॥ राग वसंत ॥ ॥ हठ ग्रहि आदि नाथ गुन
 वर्नन, तोरि नक्ति मुहि बोलि कहै ॥ अपढ पढेमें
 पावौं हासी, समरथ साहिब पयर ग्रहै ॥ ह० ॥ १ ॥
 वसंत मास ज्युं कोकिल बोलत, खोलति पंचम राग
 व हे ॥ सोइ प्रजाव अंबकी मंजरी, देवजगत
 प्रभु चरन रहै ॥ ह० ॥ २ ॥ ६ ॥

हवे स्तवन रचनामां जे गुण ठे, ते कहे ठे.

त्वत्संस्तवेन नवसंततिसन्निबद्धं, पापं
 क्षणात्क्षयमुपैति शरीरजाजाम् ॥ आक्रां

તલોકમલિનીલમશેષમાશુ, સૂર્યાશુન્નિ
ન્નમિવ શાર્વરમંધકારમ્ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—હે જિન ? (શરીરના જાં કેળ) દેહને જ જ
નારા ઇટલે દેહધારી જે જીવો છે, તેનું (જવસંતતિસ
ન્નિવરૂં કેળ) જવ જે જન્મ, જરા અને મરણરૂપ
સંસાર તેની પરંપરાયેં કરી બંધાયેલું એવું જે (પાપ
કેળ) પાપ તે, (ત્વત્સંસ્તવેન કેળ) તમારા રૂઢા સં
સ્તવનેં કરીને (દ્વણાત્ કેળ) ઘડીના ઢઠા નાગેં કરી
ને (દ્વયં કેળ) દ્વયને (ઉપૈતિ કેળ) પામે છે. કોની
ધેઠેં પામે છે ? તો કે (આક્રાંતલોકં કેળ) લોકમાં વ્યા
પી રહેલો એવો અને (અલિ કેળ) ઝમરાના સરખો
(નીલં કેળ) શ્યામકાલો અને (શાર્વરં કેળ) અંધારી
રાત્રિથકી ઉત્પન્ન થયો એવો (અશેષં કેળ) સમસ્ત
(અંધકારં કેળ) અધકાર જે છે તે, (આશુ કેળ)
ઝીઘ્ર (ઇવ કેળ) જેમ (સૂર્યાશુ કેળ) સૂર્યનાં
અંશુ જે કિરણો તેનો જે પ્રકાશ તેણેં કરીને (જિન્નં
કેળ) નાશ પામેલો હોય છે, તેની પેરેં જાણી લેવું.
ઇટલે તિમિરનાશમાં જેમ સૂર્યપ્રકાશ છે, તેમ પાપ
જયમાં તમારો સ્તવ છે ॥ ૭ ॥

॥ टीका ॥ अथ स्तवनग्रंथने योगुणस्तमाह ॥ त्वत्संस्तवेनेति ॥ हे जिन ! त्वत्संस्तवेन त्वज्जुणोत्कीर्तनेन पापं वृजिनं क्षणात् क्षयं उपैति नाशं प्राप्नोतीत्यर्थः ॥ उपैति क्रियापदं । किं कर्तुं ? पापं । किं कर्मतापन्नं ? क्षयं । कथं क्षणात् । घटिकाषरंशेन ॥ क्षणैः षड्जिश्चनामिका चेति हैमः ॥ केन ? त्वत्संस्तवेन तव संस्तवः त्वत्संस्तवस्तेन त्वत्संस्तवेनेति तत्पुरुषः । पापं केषां ? शरीरजाजां शरीरं देहं जजन्ते ते शरीरजाजः । देहिनस्तेषां शरीरजाजां इति तत्पुरुषः । कथञ्चूतं पापं ? जवसंततिसन्निबद्धं जवोजन्मजरामृतिरूपः तस्य संततिः समूहः तथा सम्यक् प्रकारेण निबद्धं बंधनविषयीकृतं । अशुचकर्मो दयात् जन्मकोटिशतसमर्जितमित्यर्थः ॥ जवस्य संततिः जवसंततिरिति तत्पुरुषः । जवसंतत्या सन्निबद्धं जवसंततिसन्निबद्धं । इति तत्पुरुषः । अमुमेवार्थमुपमीयते ॥ किमिव ? अंधकारमिव । यथा अंधकारं तमः आशु शीघ्रं क्षयं उपैति गच्छतीत्यर्थः ॥ उपैतीति क्रियापदं । किं कर्तुं ? अंधकारं किं कर्मतापन्नं ? क्षयं कथं ? आशु शीघ्रं यथा स्यात्तथेति क्रियाविशेषणं । कथञ्चूतं अंधकारं ? सूर्याशुजिह्वं । सूर्यस्य जानोः अंशवः किरणास्तैर्जिह्वं विदीर्णमित्यर्थः । सूर्याशुजिह्वं सूर्याशुजिह्वं इति त

त्पुरुषः । पुनः कीदृशं, आक्रांतलोकं आक्रांतोव्याप्तो
 लोको येन तत् आक्रांतलोकं इति बहुव्रीहिः । पुनः
 कीदृशं, अलिनीलं अलिर्त्रमरस्तद्वन्नीलं कृष्णं अ
 लिनीलं इति कर्मधारयः । नीलमेचककृष्णयोरिति ना
 नार्थः । पुनः कीदृशं अशेषं । न विद्यते शेषोयत्र तत्
 अशेषमिति तत्पुरुषगर्जितो बहुव्रीहिः । सकललोकम
 न्निव्याप्यस्थितमित्यर्थः । पुनः कीदृशं? शार्वरं, शर्वरी
 रात्रिस्तस्याः संबंधि शार्वरं कृष्णरात्रिसमुत्पन्नमित्य
 र्थः एवं च यथा तिमिरनाशहेतुः श्रीसूर्यप्रकाशः त
 था पापक्षयहेतुः श्रीजिनसंस्तव इति ज्ञावः ॥ मंत्र
 श्रायं ॥ ॐ ह्रीं क्लीं ह्रूं कृष्ण शान्ति धृति कीर्त्ति कां
 ति बुद्धिबद्धी ह्रीं अप्रतिचक्रे फुट् विचक्राय स्वा
 हा ॥ शान्ति उपशान्तिसर्वकार्यकरी जव देवि अपरा
 जिते ॐ ठः ठः ॥ एषा विद्या राजकुले विवादे ऊक
 टके स्मर्यते जयोन्नवति ॥९॥

चौपाई ॥ ॥ तुम यश जंपत जन ढिनमांहि, ज
 न्म जन्मके पाप नसाहि ॥ ज्युं रवि उदय कटै तत
 काल, अलिवत श्याम निशातम जाल ॥९॥

॥ राग अलश्यो ॥ ॥ जन्म जन्मके बांधे जे, प्रा
 णी केरे पाप ॥ ढिनमें ते सवही बूटे, तव तवनके

प्रताप ॥१॥ जयो जयो स्वामी, तुम नीके हो जिनरा
ज, तुम मीठे हो महाराज ॥ जणाटेक ॥ सारे जगमां
ही पसख्यो, अली ठबि अंधकार ॥ देवकूं प्रजु सू
रज दर्शन, निकसत हे निरधार ॥ जयो ० ॥१॥७॥
हवे स्तवनारंज सामर्थ्यने दृढ करतो ठतो कहे ठे.

मत्वेति नाथ तव संस्तवनं मयेद, मा
रज्यते तनुधियापि तव प्रज्ञावात् ॥
चेतो हरिष्यति सतां नलिनीदलेषु, मु
क्ताफलद्युतिमुपैति ननूदबिंङः ॥ ७ ॥

अर्थः—(नाथ के०) हे नाथ ! (इति के०) ए
पूर्वोक्त प्रकारे पापना हरण करनार एवा आ स्तोत्र
ने (मत्वा के०) मानीने (तनुधियापि के०) मंद
बुद्धिवालो एवो पण (मया के०) हुं जे हुं, तेणें (त
व के०) तमारुं (इदं के०) आ (संस्तवनं के०)
स्तवन जे ठे, ते करवाने (आरज्यते के०) आरंज
कराय ठे. ते (तव के०) तमारा (प्रज्ञावात् के०)
प्रज्ञावथकी (सतां के०) संत पुरुषो एटले सज्जन
पुरुषो तेनां (चेतः के०) चित्तने (हरिष्यति के०) ह
रण करशे, परंतु खल पुरुषोनां चित्तने हरण नही

करे. एवी सूचना करवाने अर्थे (सतां) ए पद ग्रहण कछु ठे. तिहां उपमान कहे ठे, ते जेम के:-
 (नलिनीदलेषु के०) कमल पत्रनेविषे पडेलो एवो जे (उदबिंदुः के०) उदकनो बिंदु, ते कमलना प्रज्ञावें करीने (मुक्ताफलद्युतिं के०) मुक्ताफलनी द्युति एटले कांति तेना जेवी शोभाने (ननु के०) निश्चें (उपैति के०) पामे ठे, तेम तमारा प्रज्ञावशी आ महारुं करेलुं जे स्तवन, ते सत्कविविरचित काव्यनी ठायाने पामरो ॥ ७ ॥

॥ टीका ॥ अथ स्तवारंजसामर्थ्यं दृढयन्नाह ॥
 सत्त्वेति ॥ हे नाथ ! हे स्वामिन् । मया तव जवतः संस्तवनं स्तोत्रं आरज्यते करणायोद्यत इत्यर्थः ॥
 आरज्यते इति क्रियापदं । केन कर्त्रा ? मया । किंकर्म तापन्नं, संस्तवनं । कस्य, तव कथञ्चूतेन मया, तनुधियापि मंदमतिनापि । तन्वी दुर्बला धी प्रतिज्ञाय स्य सस्तनुधिस्तेन तनुधिया एतादृशेनापि इति बहु व्रीहिः । किं कृत्वा, इति मत्वा । इति ज्ञात्वा इतीति किं, तव जवतः प्रज्ञावान्महिम्नः इदं संस्तवनं सतां सज्जनानां चेतः चित्तं हरिष्यति चमत्कृतिं प्रापयिष्यतीत्यर्थः । हरिष्यतीति क्रियापदं । किं कर्मतापन्नं, चे

तः । केषां ? सतां । कस्मात् तव प्रज्ञावात् । एतावता स
तामेव चित्तं हरिष्यति नतु खलानामिति ज्ञावः॥ यतः
संतएवान्यगुणग्रहणलंपटाः ॥ यदुक्तं ॥ जानन्ति नैव
बहवोपि परप्रयासं, ज्ञात्वापि हंत कुटिलाविमतिं न
जन्ते ॥ ते केचिदेव शशिकांतमणिस्वज्ञावा, येषां मनः
परगुणैर्द्रवतामुपैति ॥१॥ उक्तिर्विशेषमधुरैर्वचनप्रपञ्चै
श्चित्तं जिनन्ति सुजनस्य नवेतरस्य ॥ पीयूषपूररचितै
रपि चंद्रपादैर्ये चंद्रकांतमणयः खलु ते द्रवन्ति ॥२॥ ए
तावस्मत्कृतवृद्धप्रस्तावोक्तिरलाकरात् । अपिच ॥ मन
सि वचसि काये पुण्यपीयूषपूर्णा, स्त्रिभुवनमुपकारश्रे
णिभिः प्रीणयन्तः॥ परगुणपरमाणून् पर्वतीकृत्य नित्यं,
निजहृदि विकसन्तः संति संतः कियन्तः॥३॥ जतृहरेः॥
अत्र उपमानं तु निश्चितं॥ उदबिंदुर्वारिकणः । मुक्ता
फलद्युतिं मौक्तिकमणिहायां उपैति प्राप्नोतीत्यर्थः ॥
उपैतीति क्रियापदं । कः कर्त्ता ? उदबिंदुः । उदकस्य
बिंदुः उदबिंदुरिति तत्पुरुषः । उदकस्य उदादेशः ।
कां कर्मतापन्नां ? मुक्ताफलद्युतिं । मुक्ताफलस्य व्युतिः
मुक्ताफलव्युतिः तां मुक्ताफलव्युतिं । इति तत्पुरुषः ।
केषु ? नलिनीदलेषु कमलिनीपत्रेषु । नलिनीनां दलानि
नलिनीदलानि तेषु नलिनीदलेषु इति तत्पुरुषः ॥ द

लं पूर्णं षडः पुमानित्यमरः ॥ एवं च यथा कमलिनी
 पत्रप्रज्ञावाज्जलबिंदुर्मुक्ताफलप्रज्ञामाप्नोति तथा तव
 प्रज्ञावात् मत्कृतमपि स्तोत्रं सत्कविकृतकाव्यह्यायाम
 धिगमिष्यतीति ज्ञावः ॥ उक्तं च॥ किंवा परेण बहुना
 परिजद्विपतेन, संसर्गएव महतां महते फलाय ॥ अं
 जोनिधेस्तटरुहास्तरवोऽपि येन, वेलाजलोद्धतितरल
 कृतालवालाः ॥१॥ संतप्तायसि संस्थितस्य पयसो ना
 पि न ज्ञायते, मुक्ताकारतया तदेव नलिनीपत्रस्थितं
 द्राजते ॥ स्वातौ सागरशुक्तिसंपुटगतं तज्ज्ञायते मौ
 क्तिकं, प्रायेणाधममध्यमोत्तमजुषामेवंविधावृत्तयः ॥२॥
 एतावस्मत्कृत्तवृद्धप्रस्तावोक्तिरत्नाकृत् ॥७॥

चौपाई ॥ ॥ तुम प्रज्ञावर्ते करौ बिचार, होसी
 यह शुति जन मनुहार ॥ जो जल कमल पत्रमें पडै,
 मुक्ताफलकी शुति विस्तरै ॥ ७ ॥

राग आशावरी ॥ ॥ ऐसो जानी तुझ मतिमें,
 स्तवनको आरंज कीजै री ॥ तेरीहि आशा तेरे प्र
 ज्ञावर्थे, सज्जन चित्त हरीजै री ॥ ऐ० ॥१॥ कमलके
 दल पर जलकण जैसो, मुक्ताफल ठवि लीजै री ॥
 देवविजय प्रभु चरन सरन है, मति निर्मल मुहि
 ० ॥ १ ॥ ॥ ७ ॥

हवे सर्वज्ञ एवा जगवाननुं स्तवन, तो सकल दोष
हरणकारक हो, परंतु ते श्रीसर्वज्ञसंबंधिनी
कथा पण सकल डुरितने हरे ठे, ते कहे ठे.

आस्तां तव स्तवनमस्तसमस्तदोषं, त्व
त्संकथापि जगतां डुरितानि हंति ॥ दूरे
सहस्रकिरण. कुरुते प्रज्ञैव, पद्माकरेषु
जलजानि विकाशजांजि ॥ ए ॥

अर्थ:—हे देव ! (अस्त के०) नाश पाभ्या ठे (सम
स्तदोषं के०) समग्र दोष जेथकी एवुं (तव के०) त
मारुं (स्तवनं के०) स्तवन जे ठे ते, (आस्तां के०) दूर
रहो, परंतु (स्वत्संकथापि के०) तमारी मात्र आ ज
व तथा परजवना चरित्रनी कथा जे करवी, ते पण (ज
गतां के०) जगत्वासी लोकोनां (डुरितानि के०) पाप
जे ठे, तेमने (हंति के०) हणे ठे, तिहां उपमा कहे ठे.
(सहस्रकिरणः के०) सूर्य जे ठे ते तो (दूरे के०) दूर र
हो, परंतु तेनी (प्रज्ञैव के०) प्रज्ञा जे ठे, तेहीज (पद्माक
रेषु के०) पद्मना आकर एटले समूह ठे जेमां एवां स
रोवरादिक तेने विषे, रहेलां एवां जे (जलजानि के०)
कमलो तेने (विकाशजांजि के०) विकश्वर एटले प्रका

જાને જજનારાં પ્રત્યે (કુરુતે કે) કરે છે, અર્થાત્ સૂર્યોદય થયાથી પૂર્વે પ્રવર્તનારી એવી સૂર્યની પ્રજાજ જેવારે કમલને વિકશ્વર કરનારી થાય છે. તેવારે સૂર્ય પોતે તેનો વિકાશ કરે, તેમાં તો શું જ કહેવું ? તેમ અહીંયાં પણ જગવંતની કથાજ જેવારે હુરિતનાશિની છે, તો જગવંતનું સ્તોત્રહુરિત નિવારણ કરે, તેમાં તો શું જ કહેવું ? ॥ ૯ ॥

॥ ટીકા ॥ અથ સકલદોષહરં શ્રીસર્વજ્ઞસ્તવનં આસ્તાં ઉત ચ શ્રીસર્વજ્ઞસંબંધિની કથાપિ સકલહુરિતહરાસ્તીત્યાહ ॥ આસ્તામિતિ ॥ હે દેવ ! તવ સ્તવનં આસ્તાં તિષ્ઠતુ ॥ આસ્તામિતિ ક્રિયાપ્રતિરૂપકં નિષેધાર્થો અવ્યયમસ્તીતિ જ્ઞાતવ્યં ॥ કથં જૂતં સ્તવનં ? અસ્તસમસ્તદોષં અસ્તાઃ ક્ષિપ્તાઃ સમસ્તાઃ સકલા દોષા યેન તત્ અસ્તસમસ્તદોષં ઇતિ બહુવ્રીહિઃ । સ્તવનકરણનિષેધે હેતુમાહ ॥ સ્વત્સંકથાપિ હહ પૂર્વજવસંબંધિની જવદ્ધાર્તાપિ જગતાં જગન્નિવાસિલોકાનામિત્યર્થઃ ॥ હુરિતાનિ પાપાનિ હંતિ વિનાશયતીત્યર્થઃ હંતીતિ ક્રિયાપદં । કા કર્ત્રી ? સ્વત્સંકથાપિ । તવ સંકથા સ્વત્સંકથા ઇતિ તત્પુરુષઃ । અપિ શબ્દોઽત્ર કથોત્કર્ષસૂચકઃ । કાનિ કર્મતાપન્નાનિ ? હુરિતાનિ । કેષાં ? જગતાં । ઔપમ્ય

माह ॥ सहस्रकिरणः सूर्यः । दूरे तिष्ठतु प्रज्ञैव सूर्य
मरीचिरेव जलजानि मुकुलितकमलानि विकाशजांजि
विकस्वराणि कुरुते विधत्ते इत्यर्थः । कुरुते इति क्रिया
पदं । का कर्त्री ? प्रज्ञैव अत्रैवकारोऽन्ययोगव्यवहेदा
र्थः । कानि कर्मतापन्नानि ? जलजानि जले जातानि
जलजानि इति तत्पुरुषः । केषु ? पद्माकरेषु पद्मानां क
मलानां आकराः समूहाः येषु ते पद्माकरास्तेषु पद्मा
करेषु इति बहुव्रीहिः ॥ पद्माकरस्तद्गागोऽस्त्री कासारः स
रसीसरइत्यमरः ॥ कथञ्जुतानि जलजानि ? विकाशजांजि
विकाशं विबोधं जजंते तानि विकाशजांजि इति तत्पु
रुषः । विकस्वराणीत्यर्थः ॥ एवं च सूर्योदयात् प्राक्
प्रवर्त्तिनी प्रज्ञैव यदा पद्मानां विकाशिनी तदा सूर्यस्य
तद्विकाशने किं वक्तव्यं ॥ एवमेव यदा जगवत्कथैव
दुरितविनाशिनी तदा जगवत्स्तोत्रस्य दुरितनिवारणे
किं कथनीयमिति ज्ञावः ॥ उक्तं च ॥ असदपि परा
गृहीतं, ध्रुवमिह महिमानमावहति ॥ मुरजिदजीर
वधूरति, कथापि यत्पातकं हरति ॥ १ ॥ इत्यस्मत्कृतवृ
द्धप्रस्तावोक्तिरलाकरात् ॥ अथ मंत्रोयथा ॥ ॐ ह्रीं
कुं श्रीं चक्रेश्वरी मम रक्षां कुरु कुरु स्वाहा ॥ अने
न मंत्रेण सर्वात्मरक्षा जवति ॥ ए ॥

चौपाई ॥ ॥ तुम गुण महिमा हत दुःख दोष,
सो तौ दूरि रहो सुख पोष ॥ पाप विनाशक है तुव
नाम, कमल विकासे ज्यों रवि धाम ॥ ए ॥

॥ राग टोमी ॥ ॥ तवनकी कहा कहु, सब दोष
मिटै री; तीन जुवन पावन त्रिजुवनके, तोरि कथा
सब दोष कटै री ॥ तणा॥१॥ सहस किरण कहां दूर
रह्यो है, ताकी प्रज्ञासैं अंधेर घटै री ॥ पद्माकरके पद्म
विकासित, बिनमें जरुता त्योंहि बुटै री ॥ तणा॥२॥ ए ॥

हवे जगवंतना गुणनी स्तुतिनुं फल कहे ठे.

नात्यद्भुतं जुवनभूषणभूत नाथ, भूतै
गुणैर्भुवि भवंतमभिष्टुवंतः ॥ तुल्या
भवन्ति भवतो ननु तेन कीं वा, भूत्या
श्रितं य इह नात्मसमं करोति ॥ १० ॥

अर्थः—(जुवनभूषणभूत के०) हे जगत्ने विषे
भूषणरूप ! अर्थात् हे जगदाजरणसमान ! (भूतैः के०)
सत्य एटले असत्य नहिं एवा तमारा (गुणैः के०)
गुणोर्ये करीने (भुवि के०) जगत्ने विषे (भवंतं के०)
तमोने (अभिष्टुवंतः के०) स्तुति करनारा एवा जे ज
नो ठे ते जनों, रूपें तथा गुणें करीने (भवतः के०)

तमारी (तुल्याः के०) तुल्य एटले समान (जवंति के०) थाय ठे. तेमां (नात्यद्भुतं के०) अतिआश्चर्य नथी. (ननु के०) प्रश्नमां, (नाथ के०) हे नाथ ! (यः के०) जे कोइ धनवान् स्वामी, (इह के०) आ लोकने विषे पोतानो (आश्रितं के०) आश्रय करीने रह्यो एवो जे सेवक, तेने (भूत्या के०) संपत्तियें करीने, लक्ष्मीयें करीने, महत्त्वे करीने, (आत्मसमं के०) पोतानी तुल्य (न करोति के०) नहिं करे ठे ? तो (वा के०) अथवा (तेन के०) ते स्वामी यें करीने (किं के०) शुं ? अर्थात् काहींज नहीं. ते म स्तवनकर्त्ता कहे ठे, के हुं पण तमारी स्तुति करतो बतो तमारी पेटें तीर्थकर नामकर्मने संपादन करनारो थाइश. ए कविनो आशय जाएवो ॥ १० ॥

॥टीका॥ अथ जगद्वज्रणोत्कीर्त्तनफलमाह ॥ नात्यद्भुतमिति ॥ हे भुवनभूषणभूत ! भुवनानां जगत्संगीनां भूषणभूतः भुवनभूषणभूत इति तत्पुरुषः । तस्य संबोधनं हे जगदाचरणसमान ! अत्र भूतशब्दः उपमावाचकः । अव्यजनाः जवंतं त्वां गुणैः अजिष्ठुवंतस्तुतिविषयीकुर्वन्तः भुवि पृथिव्यां । जवतस्तवा तुल्याः समाना जवंति जायन्ते । तत्र न अत्यद्भुतं न अत्याश्चर्य

त्यर्थः ज्वंतीति क्रियापदं । के कर्तारः ? ज्वयजनाः कथं
 जूताः ज्वयजनाः ? अजिष्ठुवंतः । कं ज्वंतं । कैः गुणैः । क
 स्यां जुवि । कथंजूतैः गुणैः जूतैः सत्यैः । नचासत्यगुणा
 रुपं कृत्वा स्तुवंतीति ज्ञावः ॥ जूतं सत्योपमानयोरिति
 हेमानेकार्थः । स्तोकमर्थं समर्थयन्नाह ॥ नन्विति प्रश्ने
 हे नाथ ! वा अथवा तेन स्वामिना प्रजुणा किं न किमपी
 त्यर्थः ॥ यः स्वामी आश्रितं आश्रित्य स्थितं जनमिति ग
 म्यं इह अस्मिन् लोके । जूत्या समृद्ध्या । आत्मसमं नि
 जसमानं न करोति न विदधातीत्यर्थः करोतीति क्रिया
 पदं कः कर्ता यः । कं कर्मतापन्नं आश्रितं । कथंजूतं आ
 त्मसमं आत्मनः समं आत्मसमं इति तत्पुरुषः । कया
 जूत्या । जूतिर्जस्मनि संपदीत्यमरः ॥ एवं च अहमपि
 त्वां स्तुवन् तीर्थकृन्नामकर्मार्जकोजविष्यामीति कवे
 राशयः ॥ उक्तं च ॥ श्लोकः ॥ किं तेन हेमगिरिणार
 जताद्रिणा वा, यत्र स्थिताहि तरवस्तारवस्तएव ॥ म
 न्यामहे मलयमेव वयं तु धन्यं, यत्र स्थितानि यवसा
 न्यपि चंदनानि ॥ १ ॥ आश्रयवशेन सततं, गरिमा ल
 धिमा च जायते जंतोः ॥ विंध्ये विंध्यसमानाः, करिणो
 वत दर्पणैर्लघवः ॥ २ ॥ अपि च ॥ सौरज्यगर्जसकरंदक
 रंचितानि, पंकेरुहाण्यपि विहाय समागतस्त्वां ॥ संसार

सार सहकार तथा विधेयं, येनोपहासविषयो न जवेद्धि
रेफः ॥३॥ अनाहूताश्चैत्य, प्रगुणगुणलोभेन जवतः ।
समीहे सौभाग्यं, तदिह परिहासं प्रथयति ॥ विदग्ध
त्वामेवं, पुनरिह कथाम्याचर तथा, यथा न स्यादा
ली, कपटकरतालीकदुरवः ॥ ४ ॥ एतेऽस्मन्निर्मितवृद्ध
प्रस्तावोक्तिरलकरात् ॥ १० ॥

चौपाई ॥ ॥ नहि अचंनो जो होइ तुरंत, तुमसें
तुम गुन बरनत संत ॥ जो आधीनकूं आप समान, क
रै न सो निंदित धनवान ॥ १० ॥

राग देखाश ॥ ॥ अचरिज नाहि तिंहारो, अहो
प्रभु ॥ अण॥ टेका ॥ जुवन नूषन दूषन नहिं तुममें, सक
ल गुणें निरधारो ॥ अण॥ १ ॥ बरनत जविजन तुम सम
होवे, देव प्रभु दिल धारो ॥ लिनकी सेवा कहा करे से
वक, जो आप समान बिचारो ॥ अण॥ २ ॥ ॥ १० ॥

हवे जगवद्दर्शननुं फल कहे छे.

दृष्ट्वा जवंतमनिमेषविलोकनीयं, नान्यत्र
तोषमुपयाति जनस्य चक्षुः ॥ पीत्वा पयः
शशिकरद्युति दुग्धसिंधोः. क्षारं जलं
जलनिधेरशितुं क इहेत् ॥ ११ ॥

अर्थः—हे नाथ ! (अनिमेषविलोकनीयं के०) मि
 षोन्मिषरहितपणे करीने जोवा योग्य, एटले द
 र्शन करवा योग्य एवा (जवंतं के०) तमोने (दृष्ट्वा
 के०) जोशने (जनस्य के०) ते जोनारा लोकनां
 (चक्षुः के०) चक्षु जे ठे, ते (अन्यत्र के०) त
 माराथी व्यतिरिक्त जे अन्य देवो ठे, तेने विषे (तोषं
 के०) संतोषप्रत्ये (न उपयाति के०) न पामे ठे.
 अर्थात् अनिमेषदृष्टियें करीने तमारा दर्शन करनारा
 एवा जे जव्य जनो, ते तमारे विषे प्रीतिने पामे
 ठे परंतु अन्य हरिहरादिक देवोने विषे प्रीति पामता
 नथी, त्यां दृष्टांत कहे ठे, के (शशि के०) चंद्रमा
 तेनां (कर के०) किरणो, तेनी (द्युति के०) कां
 ति तेना सरखी उज्ज्वल ठे कांति जेनी एवो जे (दु
 ग्धसिंधोः के०) क्षीरसमुद्र तेनुं (पयः के०) पाणी
 तेने (पीत्वा के०) पान करीने (कः के०) कयो
 पुरुष, (जलनिधेःके०) लवणसमुद्र जे ठे, तेनुं (क्षा
 रंजलं के०) न पीवा योग्य एवुं अस्वादिम खारुं पा
 णी तेने (अशितुं के०) पान करवाने (श्वेत के०)
 श्वा करे, अर्थात् क्षीरसमुद्रना जल सदृश जे तमारुं
 दर्शन, तेने त्याग करीने लवणसमुद्रना पाणी तुदय

एवं हरिहरादिक अन्यदेवोनुं दर्शन, तेने कोण करे ?
अर्थात् कोइज न करे ॥ ११ ॥

॥ टीका ॥ अथ जगवद्दर्शनफलमाह ॥ दृष्ट्वेति ॥
प्रसन्नरूपजनस्य लोकस्य चक्षुर्नेत्रं जवंतं दृष्ट्वा त्वां वि
लोक्य अन्यत्र देवे तोषं न उपयाति न प्राप्नोतीत्य
र्थः ॥ उपयातीति क्रियापदं । किं कर्तृ चक्षुः । किं कर्मता
पन्नं तोषं । कस्य जनस्य । किं कृत्वा दृष्ट्वा । कं जवंतं ।
अन्यस्मिन्निति अन्यत्र कथञ्चूतं जवंतं अनिमेषविलो
कनीयं अनिमेषेण निर्निमेषेण विलोक्यते दृश्यते इति
अनिमेषविलोकनीयस्तं अनिमेषविलोकनीयं इति त
त्पुरुषः । एवं च स्थिरीभूय निर्निमेषदृशा जवंतं पश्यं
तो जव्यजनास्त्वय्येव रतिं लज्जते । नान्यत्र हरिहरा
दाविति जावः ॥ अत्रोपमानमाह ॥ कः पुमान् जलनि
धेर्लवणसमुद्रस्य जलं नीरं अशितुं पातुं श्छेत् वांठेत्
अपितु न कोपि वांठे दित्यर्थः ॥ श्छेदिति क्रियापदं ।
कः कर्त्ता पुमानिति गम्यं । किं कर्तुं अशितुं । किं कर्मता
पन्नं जलं । कस्य जलनिधेः । जलं निधीयंते स्थाप्यते
अस्मिन्निति जलनिधिस्तस्य जलनिधेः ॥ इति तत्पु
रुषः ॥ कथञ्चूतं जलं द्वारं कटु । अपेयमिति यावत् ॥
किं कृत्वा पीत्वा पानं कृत्वा । किं पयः पानीयं । कस्य

दुग्धसिधोः क्षीरसमुद्रस्य । कथञ्चूतं ययः शशिकरद्यु
 ति शशिनश्चन्द्रस्य कराः किरणाः तद्वत्तद्युतिः कांतिर्य
 स्य तत् शशिकरद्युति इति कर्मधारयगर्जितो बहुव्रीहिः ॥
 चन्द्रकिरणवद्भवलमित्यर्थः ॥ एवं च क्षीरसमुद्रोदक
 निजं जगद्वर्शनं लवणसमुद्रपयस्तुद्वयं अन्यदेवदर्शन
 मिति ज्ञावः ॥ उक्तं च । पीतं येन पुरा पुरंदरपुरस्त्रीवारि
 के त्रिस्खल, नमंदारांकुरकर्णपूरसुरजि स्वर्गापगायाः प
 यः ॥ पातुं पटवलवारिपामरवधूपादार्पणप्रोढलत्पंकातं
 कितजेकजिन्नमधृणोहंसः किमाकांक्षति ॥ १ ॥ अ
 पिच । येनामोदितकेतकीपटुदले पीतं मधु स्वेद्यया,
 नीता येन निशा शशांकधवला पद्मोदरे शारदी ॥ ज्ञातं
 येन मधुप्रवाहमलिने गमस्थले दंतिनां, सोयं जृंगयु
 या करीरविटपे बध्नाति लुष्टिं कुतः ॥ १॥ एतावस्मत्कृत
 वृद्धप्रस्तावोक्तिरत्नाकरात् ॥ अत्र मंत्रश्चायं ॥ ॐ ह्रीं
 अरहंताणं सिद्धाणं सूरीणं जवप्रायाणं साहूणं भम
 रुद्धिं वृद्धिसमीहितं कुरु कुरु स्वाहा ॥ शुचिर्भूत्वा
 प्रातःसंध्यायां वा स्मरेत् स्मरणात्सर्वसिद्धिः स्यात् ॥ ११ ॥
 चौपाई ॥ ॥ एक टंक जन लुमकों अवलोय,
 उर विपे रति करै न सोय ॥ को करी खीरजलवि
 जल पान, क्षार नीर पीवै मतिमान ॥ ११ ॥

॥ राग रामकली ॥ ॥ तुम देखै सुख पावे, मेरे
 प्रभु ॥ तुण्डेक ॥ अनिमेष लोचन जगजन जोवत,
 उर ठोर नहिं जावे ॥ मे० ॥ १ ॥ क्षीरसमुद्रको पानी
 पीवत, खारो जल नहीं जावे ॥ जनमनमोहन तुम
 जग सोहन, देवविजय गुन गावे ॥ मे० ॥ २ ॥ ११ ॥

हवे जगवानना रूपनुं वर्णन कहे ठे.

यैः शांतरागरुचिभिः परमाणुभिस्त्वं,
 निर्मापितस्त्रिभुवनैकललामञ्जुत ॥ ता
 वंतएव खलु तेऽप्यणवः पृथिव्यां, यत्ते
 समानमपरं नहि रूपमस्ति ॥ १२ ॥

अर्थः—(त्रिभुवन के०) त्रण भुवनने विषे (ए
 क के०) अद्वितीय एटले एकज (ललामञ्जुत के०)
 सुंदरभूत तेना संबोधनने विषे हे त्रिभुवनैकललामञ्जु
 त ! (यैः के०) जे (शांत के०) शांत नामा नवसो
 रस तेनो (राग के०) जाव तेनी (रुचिभिः के०)
 छाया ठे जेमने विषे एवा (परमाणुभिः के०) पर
 माणुज्यें करीने (निर्मापितः के०) निर्माण करेला
 एवा शरीरवाला (त्वं के०) तमें ठो अने (तेषां के०)
 ते पण (अणवः के०) परमाणुज (पृथिव्यां के०)

जगतने विषे (तावंतएव के०) जगवन्निर्मितमात्रज
 अणुउं ठे, एटले ते रागद्वेषनी शांतता रूप परमाणुउं
 पण जगतमां तेटलाज ठे, (खलु के०) निश्चें तेने विषे
 हेतु कहे ठे. (यतू के०) जे कारण माटें (पृथिव्यां
 के०) पृथिवीने विषे (ते के०) तमारा (समानं के०)
 सरखुं (अपरं के०) बीजुं कोइ (रूपं के०) रूप,
 (नहि के०) नहिं (अस्ति के०) ठे ॥ १२ ॥

॥ टीका ॥ अथ जगवद्रूपवर्णनमाह ॥ यैः शांतरा
 गरुचिन्निरिति ॥ हे त्रिभुवनैकललामञ्जुत । शिरःपुरो
 न्यस्तपुष्पाक्षरणं ललाममुच्यते अत्र भूतशब्दः उपमा
 नवाचकः । त्रयाणां भुवनानां समाहारस्त्रिभुवनं इति
 द्विगुः । त्रिभुवने त्रिजगति एकः अद्वितीयश्चासौ लला
 मञ्जुतश्च त्रिभुवनैकललामञ्जुतः इति कर्मधारयः । तस्य
 संबोधनं हे त्रिभुवनैकाक्षरणसमान ! यैः परमाणुभिः पु
 ञ्जलैस्त्वं निर्मापितः निर्माणकर्मणे निर्मितः । निषेधवा
 क्यालंकारजिज्ञासा नूनयेखलु इत्यमरः ॥ खलु निश्चि
 तं । तेपि अणवस्तावंतएव तावन्मात्राएव त्वद्रूपनिर्मा
 णप्रमाणाएव वर्तन्ते इतिक्रियाक्षेपः कर्त्तव्यः । निर्मापि
 त इति क्रियापदं । कैः कर्त्तृभिः परमाणुभिः परमाश्च ते
 अणवस्तैः परमाणुभिः इति कर्मधारयः । कः कर्मता

पन्नस्त्वं । कथञ्चूतैः परमाणुजिः । शांतरागरुचिजिः शां
 तनामा नवमोरसः तस्य रागोज्जाव स्तस्य रुचिः ठा
 या विद्यते येषु ते शांतरागरुचयस्तैः शांतरागरुचिजि
 रिति तत्पुरुषगर्जितो बहुव्रीहिः ॥ यद्वा शांता रागस्य
 रुचिर्येज्यस्ते शांतरागरुचयस्तैः इत्यर्थांतरं ॥ तत्र हेतु
 माह ॥ यद्यस्मात् कारणात् हि निश्चितं पृथिव्यां चू
 मिपीठे ते तव समानं सदृशं अपरं द्वितीयं रूपं स्वरू
 पं नास्ति नहि विद्यते चैतन्न नविष्यदिति ज्ञावः ॥ न
 चात्र परमाणुजिस्तेऽप्यणवइति पौनरुक्त्यमाशङ्कनीय
 म् ॥ महाकविप्रयुक्तप्रयोगत्वात् ॥ यदिवा औदारिक
 वर्गणायामनव्येज्योऽनंतगुणा अणुगुणनिष्पन्नाः स्कं
 धा अनंताः संति तेषु स्कंधेष्वणवः स्तोकाएव जिनरू
 पपरमाणवः अणुशब्दस्तोकवाची एवं च अणवइति
 कोऽर्थः स्तोकाएवेत्यर्थः संपन्नः ॥ तथा च नचाशंका न
 चोत्तरमिति ध्येयं ॥ जालांतरे गते जानौ, यत्सूक्ष्मं दृ
 श्यते रजः ॥ तस्य त्रिंशत्तमो जागः, परमाणुः स उ
 च्यते ॥ १ ॥ इति तु परमाणुलक्षणं ॥ मंत्रश्चात्र ॥ ॐ
 ह्रीं च उद्दसपुत्रीं ॐ ह्रीं दसपुत्रीं ॐ ह्रीं एश्वा
 यसंगं धारीं ॐ ह्रीं विजलमईं नमः ॥ इयं सार
 स्वती विद्या अनया प्रत्यहं पठितया सरस्वती प्रस

ज्ञा स्यात् ॥ अथ किञ्चित् काव्यं सामान्यरूपवर्णने
 लिख्यते ॥ आस्यं चंद्रस्य शोभां कलयति नयने स्नि-
 ग्धनीलोत्पलान्ने, धम्मिद्वः पृष्ठलग्नोऽनुसरति यमुना
 चारिपूरस्य कांतिं ॥ रंजास्तंजस्य दीप्तामुरुयुगलम-
 होधारयत्यत्र सर्वा, मध्यं साम्यं विधत्ते मृडुतरवि-
 सिनी सूक्ष्मतंतोः समंतात् ॥ १ ॥ १२ ॥ एतदस्मत्कृ-
 तवृद्धप्रस्तावोक्तिरत्नाकरात् ॥

चौपाई ॥ ॥ प्रभु तुम वीतराग गुण दीन, जि-
 न परमाणु देह तुम कीन; है तितनेही ते परमाणु,
 जातैं तुम सम रूप न आन ॥ १२ ॥

॥ राग बिलावल ॥ ॥ जिनजी तेरो रूप है तोहि में,
 दूजो नहिं पायो; त्रिभुवन तिलक समान तुं, सुरनर
 मन जायो ॥ तेण॥ १॥ शांतिरागरुचिके जुके, परमाणु
 निपायो; तेतेही परमाणु नतैं, देव प्रभु दिल ध्यायो ॥ १॥

हवे प्रभुना मुखनुं वर्ण करे ठे.

वक्त्रं क ते सुरनरोरगनेत्रहारि, निःशे-
 षनिर्जितजगत्रितयोपमानम् ॥ विंबं क
 लंकमलिनं क निशाकरस्य, यद्भासरे
 भवति पांमुपलाशकल्पम् ॥ १३ ॥

अर्थ—हे नाथ ! (सुर के०) देवताज, (नर के०) मनुष्यो, (उरग के०) जुवनपति अथवा ना गकुमार प्रमुख जे देवो तेनां (नेत्र के०) चक्षु तेने (हारि के०) हरण करवानुं ठे शील जेनुं एवुं ठे. व ली केहेवुं ठे ? तो के (निःशेष के०) समस्त एवा जे (जगत्रितयोपमानं के०) त्रण जुवनने विषे जेनी उपमा देवाय एवा कमल, चंद्र, दर्पणादिक पदार्थों ते सर्वना सौंदर्यने (निर्जित के०) निःशेषपणायें करी ने जीत्युं ठे जेणें एवुं (ते के०) तमारुं (वक्रं के०) मुख, ते (क के०) क्यां ? अने (कलंकमलिनं के०) लांठनें करी नलिन तथा (यतू के) जे (वासरे के०) दिवसने विषे (पांडुपलाशकटपं के०) खाखराना जा रुनुं पांदडुं जेवुं पीलूं पमी जाय. तेना सरखुं (जव ति के०) थायठे. एवुं (निशाकरस्य के०) चंद्रमा ते नुं (बिंब के०) बिंब ते (क के०) क्यां ? अर्थात् तमारामुखनुंअनेचंद्रबिबनुंउपमेयत्वघटतुंनथी ॥१३॥

॥टीका॥ अथ जिनमुखवर्णनमाह ॥ वक्रमिति ॥ हे नाथ ! ते तव वक्रं मुखं क। निशाकरस्य चंद्रस्य बिं वमंरुलं क अत्र कशब्दौ महदंतरं सूचयतः । कथञ्चूतं वक्रं सुरनरोरगनेत्रहारि सुरादेवा नरामनुष्याः उरगा

जुवनपतयोनागकुमारावा । सुराश्च नराश्च उरगाश्च सुर
 नरोरगाः । इतरेतरद्वन्द्वः ॥ सुरनरोरगाणां नेत्राणि चक्षु
 षि हर्तुं शीलमस्य तत् सुरनरोरगनेत्रहारि इति तत्पुरु
 षः ॥ पुनः कीदृशं निःशेषनिर्जितजगत्त्रितयोपमानं निः
 शेषाणि समस्तानि कमलचन्द्रदर्पणादीनि निर्जितानि
 जगत्त्रितयस्य त्रिजुवनस्य उपमानानि येन तत् निःशेष
 निर्जितजगत्त्रितयोपमानं इति बहुव्रीहिः । कथञ्चूतं विंबं
 कलंकमलिनं कलंकेन लांठनेन मलिनं कलंकमलिनं
 इति तत्पुरुषः ॥ मृगशशगुरुशापलांठनकश्मलमित्य
 र्थः ॥ किञ्च यच्चन्द्रमण्डलं वासरे दिवसे पाण्डुपलाशक
 टपं पाण्डु च तत्पलाशं च पाण्डुपलाशं इति कर्मधारयः ।
 पाण्डुपलाशेन वा पाण्डुपलाशस्य कटपं पाण्डुपलाशकटपं
 इति तत्पुरुषः ॥ जवति अस्ति पत्रं पलाशं ठदनं दलं
 पूर्णं ठदः पुमानित्यमरः ॥ कस्मिन् वासरे । एवं च त्वन्मु
 खेन सह चन्द्रमण्डलस्योपमानोपमेयत्वं न कटपनीयमि
 ति जावः ॥ उक्तं च ॥ यदा शरत्पार्वणशर्वरीश, स्तयद्वय
 त्कलंकोघुसृणावलेपितः ॥ तदालजेतापि न चालजेत,
 तदाननेदोरुपमामहत्त्वं ॥ १ ॥ विंबस्त्वमेव घटयन्नपि
 मासि मासि, जव्यैर्दलैर्नवनवैश्च कलाविशेषैः ॥ जेतुं

यदास्यकमलस्य कलामनीशं, स्तदास्यमेव वहति ध्रुव
मर्कबिंबम् ॥ २ ॥ स्वष्टुं यदीयतनुमप्रतिरूपरूपं, लाव
ण्यपुण्यपयसः परिगालनाद्यत् ॥ शीतांशुमंशुकपटे वि
दधे विधाता, तत्पंकमंकमिषतोयदसौ व्यनक्ति ॥ ३ ॥
एतेऽस्मत्कृतवृद्धप्रस्तावोक्तिरत्नाकरात् ॥ मंत्रश्चायं ॥
ॐ ह्रीं श्रीं पूर्वश्चामोसहि लक्ष्मीं सबोसहि लक्ष्मीं वि
प्पोसहि लक्ष्मीं जलोसहि लक्ष्मीं नमः स्वाहा ॥ रो
गापहारिणी विद्येयं ॥ १३ ॥

चौपाई ॥ ॥ कहां तुम मुख अनुपम अविकार,
सुर नर नाग नयन मनोहार ॥ कहां चंद्रमंजुल सकलं
क, दिनमें ढांकपत्र सम रंग ॥ १३ ॥

॥ राग देवगंधार ॥ ॥ प्रभु तेरी मुखसमता कुन
होवे ॥ प्रभु ॥ टेक ॥ तीन जगत उपमान बिचारे,
सकल सुरासुर जोवै ॥ प्रभु ॥ १ ॥ तुं निकलंक सदा उ
कलंकी, पांडु पलास विगोवै ॥ सोलकल वासर उदयेथें,
चंद्रमंजुल ठबि खोवै ॥ २ ॥ ॥ १३ ॥

हवे जगवज्जुणोनी व्याप्ति कहे ठे.

संपूर्णमंजुलशशांककलाकलाप, शुभ्रा
गुणास्त्रिजुवनं तव लंघयंति ॥ ये संश्रि

तास्त्रिजगदीश्वर नाथमेकं, कस्तान्नि
वारयति संचरतोयथेष्टम् ॥ १४ ॥

अर्थः— (त्रिजगदीश्वर के०) त्रण जगतना ई
श्वर एटले हे त्रिजगन्नाथ ! (संपूर्णमंजुल के०) संपूर्ण
ठे मंजुल जेनुं एवो जे पूर्णिमानो (शशांक के०) चंद्रमा तेनी (कला के०) कला तेनो (कला
प के०) समूह तेना सरखा (शुत्राः के०) शुत्र ए
टले उज्ज्वल एवा (तव के०) तमारा (गुणाः
के०) गुणो ते (त्रिभुवनं के०) त्रण भुवनने (लंघ
यंति के०) उल्लंघन करे ठे, एटले तमारा जे ज्ञान
दर्शनादीक गुणो ठे, ते त्रण भुवनथी उपरांत ठे, वली
(ये के०) जे गुणा (एकं के०) अद्वितीय अने
(नाथं के०) त्रण भुवनना स्वामी एवा जगवंतने
(संश्रिताः के०) आश्रय करी रहेला ठे ते गुणो
(यथेष्टं के०) स्वेच्छायें यथास्तिप्रायें (संचरतः के०)
सर्वत्र प्रकारें अस्खलनपणे संचरता एटले विचरता
एवा ठे (तान् के०) ते गुणोने (कः के०) कयो
पुरुष, (निवारयति के०) निवारण करी शके ? अ
र्थात् कोइ पण निवारण करी शके नाहिं ॥ १४ ॥

॥टीका॥ अथ जगद्विज्ञानां व्याप्तिमाह ॥ संपूर्णेति ॥ हे त्रिजगदीश्वर ! त्रिजगन्नाथ ! तव गुणास्त्रिभुवनं लङ्घयन्ति अतिक्रम्य तिष्ठन्तीत्यर्थः ॥ लङ्घयतीति क्रिया पदं । के कर्तारः गुणाः । किं कर्मतापन्नं त्रिभुवनं । त्रयाणां भुवनानां समाहारस्त्रिभुवनं इति द्विगुः ॥ कथञ्चूताः गुणाः संपूर्णमंरुलशशांककलाकलापशुद्धाः संपूर्णः पूर्णिमासंबन्धीयः शशांकश्चंद्रस्तस्य कला षोडशांशस्तस्याः कलापः समूहः तद्वत् शुद्धाः धवला इत्यर्थः । संपूर्णं मंरुलं यस्य सः संपूर्णमंडलः इति बहुव्रीहिः संपूर्णमंरुलश्चासौ शशांकश्च संपूर्णमंरुलशशांक इति कर्मधारयः ॥ संपूर्णमंरुलशशांकस्य कला संपूर्णमंडलशशांककला इति तत्पुरुषः । संपूर्णमंडलशशांककलायाः कलापः संपूर्णमंरुलशशांककलाकलाप इति तत्पुरुषः । संपूर्णमंरुलशशांककलाकलापवत् शुद्धाः संपूर्णमंरुलशशांककलाकलापशुद्धाः इति कर्मधारयः । कलापोच्छ्रूषणे बर्हे तूणीरे संहतेपिचेत्यमरः ॥ गुणानां विश्वव्यापकत्वे हेतुमाह ॥ ये गुणाः एकं नरांतरपरिहारेण अद्वितीयं नाथं त्रिभुवनस्वामिनं संश्रिताः अशिश्रयन्तान् गुणान् यथेष्टं स्वेष्टया संचरतः सर्वत्रास्वद्विततया परिभ्रमतः कोनिवारयति निषेधयतीत्यर्थः ॥

निवारयतीति क्रियापदं । कः कर्त्ता कः पुमानिति गम्यं ।
 कान् कर्मतापन्नान् तान् गुणान् किं कुर्वतस्तान् संच
 रंतः कथं यथेष्टं । यथाजिप्रायं । एतावता समर्थस्वा
 मिनि तत्संश्रितानां सर्वत्र स्वेष्टया संचरणं युक्तमेवेति
 ज्ञावः ॥ यथा मम ॥ जीयात् श्रीमदखं रुवाच कणप्राप्त
 प्रतिष्ठोन्नति, रूपा लावद्विवंधमानचरणः श्रीज्ञानुचंद्रो
 गुरुः ॥ यत्कीर्त्तिर्ध्रुवनांगणे गुणगणहृत्ते न मांती पुन
 र्द्वातुः स्थूणगताऽकरोदजिनवब्रह्मां रुयाश्चामिव ॥ १॥ इ
 ति शोजनस्तुतिटीकायां ॥ अत्र मंत्रः ॥ ॐ ह्रीं आसीवि
 सलद्धीणं ॐ ह्रीं । खीरासवलद्धीणं ॐ ह्रीं महुआस
 वलद्धीणं ॐ ह्रीं अमीआसवलद्धीणं नमः स्वाहा ॥
 एषा विषापहारिणी विद्या ॥ अथवा ॐ ह्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं
 असिआजसी चुबु चुबु कुबु कुबु मुबु मुबु इति अ
 मे कुरु कुरु स्वाहा ॥ एषा त्रिधुवनस्वामिनी विद्या सर्व
 समीहितप्रदा ॥ १४ ॥

चौपाई ॥ ॥ पूरन चंद्र ज्योति ठविवंत, तुम गुन
 तीन जगत लंघंत ॥ एक साथ ते तुम आधार, तिन
 विचरत कौ सकै निवार ॥ १४ ॥

॥ राग ललित ॥ ॥ प्रभु तेरे गुननकी कहा करुं बडा
 ई ॥ टेका ॥ संपूर्णशशिकलासम उज्ज्वल, त्रिधुवनलंघि

सिद्धाई ॥ प्र० ॥ १ ॥ जे सेवे प्रभु जाके मंदिर, त्रि
 चुवनकी ठकुराई ॥ देव प्रभु ताके सेवककूं, मन माने
 तिहां जाइ, कौन निवारन जाई ॥ प्र० ॥ २ ॥ १४ ॥

हवे जगवाननुं यथार्थ नामपणुं कहे ठे.

चित्रं किमत्र यदि ते त्रिदशांगनाजि,
 नीतं मनागपि मनो न विकारमार्गम् ॥
 कटपांतकालमरुता चलिताचलेन, किं
 मंदराद्रिशिखरं चलितं कदाचित् ॥ १५ ॥

अर्थ:-हे प्रभो! ठगस्थ अवस्थायें विचरता ए
 वा तमोने (यदि के०) जो (त्रिदश के०) देवता
 उ तेनी (अंगनाजि: के०) स्त्रीयो जे तेणें (ते के०)
 तमारुं (मन: के०) मन जे ठे ते (मनागपि के०)
 किंचित् मात्र पण (विकारमार्ग के०) विकारना स्था
 नक प्रत्यें (नीतं के०) न पमाड्युं एटले तमारुं
 मन, कोजने न पमाड्युं तो (अत्र के०) ए ठेकाणें
 (चित्रं के०) आश्चर्य (किं के०) शुं? अर्थात् ए
 मां कांइ पण आश्चर्य नथी. त्यां दृष्टांत कहे ठे. के
 (चलिताचलेन के०) चलायमान कस्या ठें अचल
 एटले सहोटा सहोटा पर्वतो जेणें एवो (कटपांत

कालमरुता के०) कटपांतकालनो वायु एटले प्रलय
 कालनो वायरो ते वायुयें करीने (कदाचित् के०)
 क्यारें पण (मंदराद्रिशिखरं के०) मंदराचल एटले
 मेरुपर्वत तेनुं जे शिखर ते, (किं के०) शुं (चलि
 तं के०) चलायमान थाय ठे ? अर्थात् प्रलय कालना
 पवनें सर्व पर्वतोने तो चलायमान कऱ्या, परंतु मेरु
 पर्वतने चलायमान न कऱ्यो. तेम देवतानी स्त्रीज्यें
 पण बीजा हरिहरादिक देवोने चलायमान कऱ्या; परं
 तु तमोनें दोन पमादी शकीयो नहीं ॥ १५ ॥

॥ टीका ॥ अथ जगवन्नामतामाह ॥ चित्रमिति
 ॥ हे प्रजो ! यदि त्रिदशांगनाजिः देववधूजिः ते तव
 मनश्चित्तं ईषदपि मनागपि विकारमार्गं विकृतिपंथा
 नं न नीतं न प्रापितं । अत्रास्मिन् किं चित्रं किमाश्च
 र्यमित्यर्थः नीतं इति क्रियापदं । काजिः त्रिदशांगनाजिः
 त्रिदशानां अंगनाः त्रिदशांगनास्तान्निस्त्रिदशांगना
 जिः इति तत्पुरुषः । किं कर्मतापन्नं मनः । पुनः किं कर्मताप
 न्नं विकारमार्गं विकारस्य मार्गः विकारमार्गः तं इति त
 त्पुरुषः । एषा प्रापणे धातोर्द्विकर्मकत्वाद्द्विकर्मनिर्देशः ॥ उ
 क्तं च ॥ एकः संगिषु राजते प्रियतमादेर्हार्द्धहारी हरो,
 नीरागेषु जिनो विमुक्तललनासंगो न यस्मात्परः ॥ छ

वारस्मरघस्मरोरगविषव्यासंगमूढो जनः, शेषः कामवि
 डंबनोस्ति विषयान् चोक्तुं न मोक्तुं क्षमः ॥ १ ॥ अत्र दृष्टां
 तः कटपांतकालमरुता प्रलयसमयवायुना मंदराद्रिशि
 खरं मेरुगिरिशृंगं किं कदाचित्कस्मिंश्चिदपि काले च
 लितं कंपितं? अपितु जातु कदाचिन्न चलितमित्यर्थः ॥ च
 लितं इति क्रियापदं केन कत्रा कटपांतकालमरुता कटपां
 तकालस्य मरुत्कटपांतकालमरुत् तेन कटपांतकालमरु
 ता इति तत्पुरुषः । किं कर्मतापन्नं मंदराद्रिशिखरं मंदरा
 द्रेः : शिखरं मंदराद्रिशिखरमितितत्पुरुषः । कीदृशेन क
 टपांतकालमरुता चलिताऽचलेन चलिताः कंपिताः अच
 लाः पर्वताः येन सः चलिताचलस्तेन चलिताचलेनेति ब
 हुव्रीहिः ॥ एवं च यथा प्रलयकालपवनेन सर्वेऽपि पर्वताः
 क्षोभिताः परंतु मेरुर्न क्षुब्धः तथा देवस्त्रीभिः सर्वेऽपि ह
 रिहरादयो देवाः क्षोभिताः परमेकस्त्वमेव न क्षुब्ध इति
 ज्ञावः ॥ उक्तं च ॥ शंभुस्वयं भुहरयो हरिणेक्षणानां, येना
 क्रियंत सततं गृहकर्मदासाः ॥ वाचामगोचरचरित्रवि
 चित्रिताय, तस्मै नमो जगवते कुसुमायुधाय ॥ २ ॥
 भक्तेभ्यो नमः । कुंजदलने भुवि संति शूराः, केचित्प्रचंरुमृगरा
 जवधेऽपि शक्ताः ॥ किंतु ब्रवीमि बलिनां पुरतः प्रसह्य,
 कंदर्पदर्पदलने विरला मनुष्याः ॥ ३ ॥ विकलयति क

लाकुशलं, हसयति शुचि पंक्तिं विडम्बयति ॥ अधरय
 ति धीरपुरुषं, क्षणेन मकरध्वजो देवः ॥३॥ राधा पुना
 तु जगदच्युतदत्तदृष्टिर्मथानकं विदधती दधिरिक्तचांसे
 ॥ तस्याः स्तनस्तवकलोकनलोलदृष्टि, देवोपि दोहनधि
 या वृषजं निरुधन् ॥४॥ एतेऽस्मन्निर्मितवृक्षप्रस्तावोक्ति
 रत्नाकरात् । किंच । अवश्यं यातारश्चिरतरमुषित्वापि वि
 षया, वियोगे कोप्तेदस्त्यजति न जनोयत्स्वयममून् ॥ व्र
 जंतः स्वातंत्र्यादतुलपरितापायमनसः, स्वयं त्यक्त्वाह्ये
 तेशमसुखमनंतं विदधति ॥५॥ कृशः काणः खंजः श्रव
 णरहितः पुष्टविकलो, व्रणी पूयक्लिन्नः कृमिकुलशतैरावृ
 ततनुः ॥ क्षुधाक्षामोजीर्णो मृतमयकपालार्पितगलः, शु
 नीमन्वेति श्वा हतमपि निहंत्येव मदनः ॥६॥ जर्तृहरेरे
 तौ ॥ अत्रमंत्रः ॥ चउवीसतीर्थं करतणी आण, पंचपरमेष्ठी
 तणी आण चउवीस तणे तेजे पंचपरमेष्ठितणे तेजे ॥ ॐ
 अर्ह उत्पत्तये स्वाहा ॥ शुचिः चतुर्दिक्षु कांयोत्सर्गेऽष्टोत्त
 रशतजापे कृते स्वप्ने शुजाशुजं लज्जते ॥ धनधान्यरुद्धि
 महामहिसप्रचृतयः स्मरणाद्भवन्ति ॥ ॐ ह्रीं सर्वजिणा
 णं उहिजिणाणं परमोहिजिणाणं अणंतोहिजिणाणं
 सामन्नकेवलीणं जवह्वकेवलीणं अजवह्वकेवलीणं नमः
 स्वाहा ॥ बंधमोक्षणी विद्येयं ॥ १५ ॥

चौपाई ॥ ॥ ज्यों सुरतीय विघ्नम आरंज, मन न
 मियो तुम तौ न अचंज ॥ अचल चलावै प्रलय समी
 र, मेरुशिखर म्निगमगै न धीर ॥ १५ ॥

राग गुजरी ॥ ॥ यामें कबु नहिं नाथ विचि
 त्र, सुररमणी मन तनक न मोढ्यो, मन वच कर्म प
 वित्र ॥ या० ॥ १ ॥ कलपंतकाल पवनथें सबही, अ
 चल चलै ज्युं पत्र ॥ मेरुशिखर कबहु नहिं मोलत,
 देव प्रभु करि मित्र ॥ या० ॥ २ ॥ १५ ॥

हवे जगवानने दीवानी उपमानी व्यर्थता कहे ठे.

निर्धूमवर्तिरपवर्जिततैलपूरः, कृत्स्नं ज
 गत्रयमिदं प्रकटीकरोषि॥गम्यो न जातु
 मरुतां चलिताचलानां, दीपोऽपरस्त्वम
 सि नाथ जगत्प्रकाशः ॥ १६ ॥

अर्थः—(नाथ के०) हे नाथ ! (त्वं के०) तमें
 (अपरः के०) विलक्षण एवो बीजोज (जगत्प्रकाशः
 के०) जगत्प्रकाशकरूप (दीपः के०) दीपक (अ
 सि के०) ठो. ते केवी रीतें ठो ? त्यां कहे ठे. (नि
 र्धूमवर्तिः के०) निर्गत एटले गयो ठे द्वेष रूप धू
 म्र अने वर्ति एटले कास दशारूप वाट जेथकी

अंजोधरोमेघस्तस्योदरं मध्यं तस्मिन् नितरां रुद्ध
 न्नोमहांश्वासौ प्रज्ञावः प्रतापोयस्यासौ । अंजोधरो
 दरनिरुद्धमहाप्रज्ञावः ॥ एवंविधानइत्यर्थः ॥ अंजोध
 रस्य उदरं अंजोधरोदरं इति तत्पुरुषः ॥ अंजोधरो
 दरे निरुद्धोमहांश्वासौ प्रज्ञावोयस्य स अंजोधरोदर
 निरुद्धमहाप्रज्ञावइति कर्मधारयगर्जितोबहुव्रीहिः ।
 सूर्यस्तु मेघवृद्धो निस्तेजाः स्यात् ॥ अथवा अंजोध
 रशब्देनात्र मतिश्रुतावधिमनःपर्यायकेवलानामावर
 णानि गृह्यन्ते । ततस्तैः पंचजिः आवरणैः न तिरोहि
 तो ज्ञानोद्योतो यस्य स तथेत्यर्थांतरं ॥ अतएव रवेर
 धिकोसीति निष्कर्षः ॥ मंत्रश्चात्र ॥ ॐ ह्रीं उगांतव
 चरणचारीणं ॐ ह्रीं दित्ततवाणं ॐ ह्रीं तत्ततवाणं ।
 ॐ ह्रीं पद्मिमापद्मिवन्नाणं नमः स्वाहा ॥ परविद्या
 वेदिनी विद्या ॥ १७ ॥

चौपाई ॥ ॥ ठिपहु न लिपहु राहुकी ढांह, ज
 ग परकास तुं है ठिनमांह ॥ घन अन्वर्त्तदाघ विनि
 वार, रवितें अधिक धरै गुन सार ॥ १७ ॥

॥ राग आशा गोमी मिश्र ॥ ॥ सूरजतें तूं अ
 धि कहायो, अस्ताचल तुं नहिंरे ठिपायो ॥ सू० ॥
 कुमति राहुके सब नहिं आयो, तीनहुं जगत सदा

ठे (महाप्रज्ञावः के०) महोदो महिमा जेनो एवा
(न के०) नश्री अने सूर्य तो मेघना बादलानो मध्य
जाग जे मेघघटा, तेणें करी रोकाय एवो ठे ॥ १७ ॥

॥ टीका ॥ अथ सूर्येणौपम्यनिरासमाह ॥ नास्तमि
ति ॥ हे मुनीन्द्र ! मुनिषु मुनीनां वा इन्द्रो मुनीन्द्रस्तस्य
संबोधनं हे मुनिपुरंदर ! त्वं लोके जगति सूर्यातिशायि
महिमा । सूर्यादप्यधिकप्रज्ञावोसि वर्त्तस इत्यर्थः ॥ अ
सीति क्रियापदं । कः कर्त्ता त्वं । कथञ्चूतस्त्वं सूर्याति
शायिमहिमा सूर्यस्य रवेः अतिशायी विशेषाधिक
महिमा माहात्म्यं यस्य सः सूर्यातिशायिमहिमा । इति
बहुव्रीहिः ॥ त्वं कदाचित्कर्हिचिदस्तं लोपं न उपयासि
न प्राप्तोसि । केवली नक्तंदिनं सदा लोकः स्यात् । रज
न्यामस्तं न यातीति ज्ञावः । त्वं राहुर्गम्योन । राहोःस्व
र्जानोः गम्यो असनशक्यो न । राहोर्गम्यो राहुगम्य
इति तत्पुरुषः । सूर्यस्तु राहुगम्यो जवति यदिवा राहु
शब्दस्य कृष्णवर्णत्वात् ङुःकृतस्य न गम्यो न तद्व्याप्नो
तीत्यर्थः ॥ त्वं सहसा युगपज्जगंति विश्वानि स्पष्टीकरो
षि प्रकटीकुरुषे ॥ सूर्यस्तु जंबुद्वीपमेव प्रकाशयति ॥
स्पष्टीकरोषीति क्रियापदं । कः कर्त्ता त्वांकानि कर्मताप
त्रानि जगंति त्वं अञ्जोधरोदरनिरुद्धमहाप्रज्ञावोन ।

अंजोधरोमेघस्तस्योदरं मध्यं तस्मिन् नितरां रुद्ध
 न्नोमहांश्वासौ प्रज्ञावः प्रतापोयस्यासौ । अंजोधरो
 दरनिरुद्धमहाप्रज्ञावः ॥ एवंविधानइत्यर्थः ॥ अंजोध
 रस्य उदरं अंजोधरोदरं इति तत्पुरुषः ॥ अंजोधरो
 दरे निरुद्धोमहांश्वासौ प्रज्ञावोयस्य स अंजोधरोदर
 निरुद्धमहाप्रज्ञावइति कर्मधारयगर्जितोबहुव्रीहिः ।
 सूर्यस्तु मेघघ्नो निस्तेजाः स्यात् ॥ अथवा अंजोध
 रशब्देनात्र मतिश्रुतावधिमनःपर्यायकेवलानामावर
 णानि गृह्यन्ते । ततस्तैः पंचजिः आवरणैः न तिरोहि
 तो ज्ञानोद्योतो यस्य स तथेत्यर्थांतरं ॥ अतएव रवेर
 धिकोसीति निष्कर्षः ॥ मंत्रश्चात्र ॥ ॐ ह्रीं उगांतव
 चरणचारीणं ॐ ह्रीं दित्ततवाणं ॐ ह्रीं तत्ततवाणं ।
 ॐ ह्रीं पद्मिमापद्मिवन्नाणं नमः स्वाहा ॥ परविद्या
 वेदिनी विद्या ॥ १७ ॥

चौपाई ॥ ॥ ठिपहु न लिपहु राहुकी ढांह, ज
 ग परकास तुं है ठिनमांह ॥ घन अन्वर्त्तदाघ विनि
 वार, रवितें अधिक धरै गुन सार ॥ १७ ॥

॥ राग आशा गोमी मिश्र ॥ ॥ सूरजतें तूं अ
 धि कहायो, अस्ताचल तुं नहिंरे ठिपायो ॥ सू० ॥
 कुमति राहुके सब नहिं आयो, तीनहुं जगत सदा

પ્રગટાયો॥સૂ૦ ॥૧॥ જલધર ઉદર ઘટા ન રુંધાયો,
 ઝગમગ તેજ જાસંડલ ઢાયો॥જ્ઞાન અનંતો રૂપબનાયો
 દેવ પ્રજા સનમોહ લગાયો ॥ સૂ૦ ॥ ૨ ॥ ૧૭ ॥
 હવે વિશેષે કરી ચંદ્રોપમાન વ્યર્થ કરતો ઠતો કહે છે.

નિત્યોદયં દલિતમોહમહાંધકારં, ગમ્યં
 નરાહુવદનસ્ય ન વારિદાનામ્ ॥ વિન્ના
 જતે તવ મુખાબ્જમનલપકાંતિં, વિદ્યોત
 યજ્ઞગદ્પૂર્વશશાંકવિંબમ્ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ:-હે નાથ ! (તવ કે૦) તમારું (મુખાબ્જ
 કે૦) મુખરૂપ કમલ જે છે તે, (અપૂર્વ કે૦) વિ
 લક્ષણ એવું (શશાંક કે૦) ચંદ્રમા તેના (વિંબ
 કે૦) વિંબરૂપ (વિન્નાજતે કે૦) શોભે છે. તે કેવી
 રીતે ? તો કે તમારું મુખરૂપ કમલ તો (નિત્યોદય
 કે૦) નિરંતર ઉદય પામેલું છે અને ચંદ્રવિંબ જે છે
 તેતો નિરંતર ઉદય થવાવાલું થતું નથી. તથા વલી
 તમારું મુખાબ્જ કેહવું છે ? તો કે (દલિતમોહમ
 હાંધકારં કે૦) મોહ એટલે અજ્ઞાનરૂપ મહોટા અં
 ધકારને દલી નાખ્યો છે જેણે એવું છે અને ચંદ્રવિંબ
 તેવા ગુણવાળું નથી. તે તો માત્ર અંધકારનોજ નાશ

કરે છે. તથા વલી તમારું મુખકમલ તો, હુર્વાદી
 જે કુતર્ક કરનારા વાદિનું તટૂપ (રાહુવદનસ્ય કેળ)
 રાહુનું જે મુખ તેને (નગમ્યં કેળ) ગ્રસવા યોગ્ય નથી
 અને ચંદ્રને તો રાહુનું મુખ ગ્રસે છે. તથા વલી તમા
 રું મુખકમલ તો (અનલ્પકાંતિં કેળ) અલ્પકાંતિ
 વાલું નથી થતું અને ચંદ્રવિંબ તો અલ્પકાંતિ વાલું
 પણ ક્યારેક થાય છે. તથા વલી તમારું મુખાબ્જ તો
 (નવારિદાનાં કેળ) મેઘોને આઘાદન કરવાને અશક્ય
 છે અને ચંદ્રવિંબને તો મેઘ આઘાદન કરવાને શક્તિમાં
 ન્હે. અને તમારું મુખકમલ તો (જગત્ કેળ) ત્રણ
 જગતને (વિદ્યોતયત્ કેળ) પ્રકાશ કરે છે અને
 ચંદ્રવિંબ તો એક જંબુદ્વીપનેજ માત્ર પ્રકાશ કરે છે,
 માટે હે પ્રજો ! અપૂર્વશશાંકવિંબપણું તે તમારા મુખક
 મલને યોગ્યજ છે ॥ ૧૭ ॥

॥ ટીકા ॥ અથ વિશેષાચ્છંદ્રોપમાં નિરસ્યન્ના
 હ ॥ નિત્યોદયમિતિ ॥ હે નાથ ! તવ મુખાબ્જં
 મુખકમલં અપૂર્વશશાંકવિંબં નુતનં ચંદ્રમંડલં વિન્ના
 જતે વિશેષેણ શોભતે इत्यर्थः ॥ વિન્નાજતે इति ક્રિ
 યાપદં મુખમેવ અબ્જં મુખાબ્જં इति કર્મધારયઃ ॥
 કથંજૂતં મુખાબ્જં ? અપૂર્વશશાંકવિંબં શશાંકસ્ય વિંબં

शशांकबिंबं इति तत्पुरुषः ॥ अपूर्वं च तत् शशांक
 बिंबं च अपूर्वशशांकबिंबमिति कर्मधारयः ॥ कथं
 ज्ञूतं अपूर्वशशांकबिंबं नित्योदयं नित्यं सदा उदयो
 यस्य तत् नित्योदयं इति बहुव्रीहिः । अन्यत् शशांक
 बिंबं नित्योदयं न स्यात् ॥ पुनः पुनरन्युदेति ॥ पुनः
 कथं ज्ञूतं दलितमोहमहांधकारं महच्च तदंधकारं च
 महान्धकारं इति कर्मधारयः ततो दलितं विध्वस्तं मो
 हः अज्ञानं तदेव मोहनीयकमेव वा महान्धकारं मह
 दंधकारं येन तत् दलितमोहमहांधकारं इति बहुव्री
 हिः ॥ अन्यच्चंद्रबिंबं तु दलितमोहमहांधकारं न स्या
 त् अंधकारमेव दलयति ॥ पुनः कथं ज्ञूतं ? न गम्यं ना
 हादनशक्यं केषां वारिदानां मेघानां अन्यच्चंद्रबिंबं तु
 मेघाहादनीयमेव स्यात् पुनः कथं ज्ञूतं अनट्पामहती
 कांतिः प्रज्ञा यस्य यस्मिन् वा तत् अनट्पकांति इति
 बहुव्रीहिः ॥ अन्यच्चंद्रबिंबं तु तुल्यप्रज्ञं जवति कृष्ण
 पद्मे क्षीणतेजः स्यात् ॥ पुनः कथं ज्ञूतं जगत् श्रुवनं
 विद्योतयत् प्रकाशयत् सकलं जगत् प्रकाशयति ॥ अन्य
 चंद्रबिंबं तु जंबूद्वीपमेव प्रकाशयति ॥ पुनः कथं ज्ञूतं
 न गम्यं न ग्रहणशक्यं कस्य राहुवदनस्य राहोर्वदनं

राहुवदनं तस्य राहुवदनस्य इति तत्पुरुषः । अन्यच्चंद्र
 विंबं तु राहुवदनगम्यं ॥ उक्तं च ॥ आस्तां तावद्दिगं
 तप्रथितसुयशसां संगतिः सज्जनानां, तैः सार्द्धं वैरयो
 गोप्यति शयमहतीमुन्नतिं संतनोति ॥ लोके कस्याग
 मिष्यत् श्रुतिपथमवपुर्वक्रशेषोऽपि राहु, स्रैलोक्याख्या
 तधाम्नोर्यदि रविशशिनोर्वैरितां नाकरिष्यत् ॥ १॥ इ
 त्यस्मत्कृतवृद्धप्रस्तावोक्तिरत्नाकरात् ॥ अत्र मंत्रः ॥ ॐ
 ह्रीं जंघाचारणां ॐ ह्रीं विद्याचारणां ॐ ह्रीं वेडवि
 इष्टिपत्ताणं ॐ ह्रीं आगासगामीणं नमः स्वाहा ॥
 दोषनिर्नाशिनी विद्या ॥ १७ ॥

चौपाई ॥ ॥ सदा उदित विदलित तम मोह,
 विघटित मेघ राहु अवरोह ॥ तुम मुखकमल अपूरव
 चंद, जगतविकाशी ज्योति अमंद ॥ १७ ॥

राग सारंग मलार ॥ ॥ जिन तेरें मुख सारं
 ग विराजै ॥ टेक ॥ राहु वदनके गम नहिं आयो,
 मोह तिमिर सब जाजै री ॥ जि० ॥ १ ॥ वर्षत ग
 रज घनाघन अंतर, नित्य उदय ठवि ताजे री ॥ ति
 न लोकमें देव प्रभु अब, नाजि मट्टहार निवाजे री,
 अपूरवमुख शशि ठाजै री ॥ जि० ॥ २ ॥ १७ ॥

हवे प्रचुना मुखेंडु पासें सूर्य, चंद्रमा पण
निःप्रयोजनवाला ठे, एवुं देखाडे ठे.

किं शर्वरीषु शशिनान्हि विवस्वता
वा, युष्मन्मुखेंडुदलितेषु तमस्सु नाथ ॥
निष्पन्नशालिवनशालिनि जीवलोकें,
कार्यं कियज्जलधरैर्जलचारनम्रैः ॥१॥

अर्थः(नाथ के०) हे नाथ ! (युष्मन्मुखेंडु
के०) तमारा मुखरूप इंडु जे चंद्रमा तेणें (तमस्सु
के०) अज्ञानरूप अंधकारो (दलितेषु के०) दलन
करे ठते पढी (शर्वरीषु के०) रात्रियोने विषे उद
य अनारा एवा (शशिना के०) चंद्रमायें करीने
(किं के०) शुं कार्य थवानुं ठे? (वा के०) अथवा
(अन्हि के०) दिवसने विषे उदय अनारा एवा (वि
वस्वता के०) सूर्य करीने (किं के०) शुं कार्य थवानुं
ठे? त्यां दृष्टांत कहे ठे. के जेम (निष्पन्न के०) पा
केलां एवां जे (शालिवन के०) शालिनां वन, तेणें
करी (शालिनि के०) शोचायमान थयेला एवा (जी
वलोकें के०) मृत्युलोक तेने विषे (जलचारनम्रैः
के०) जलनो जे चार तेणें करी नम्र थयेला एवा

(जलधरैःके०) मेघो जे ठे,तेणें करी (कियत्कार्य के०)
 शुं प्रयोजन? अर्थात्कांड्र पण कार्यसिद्धि नहिं॥१९॥

॥ टीका ॥ अथ जगवन्मुखेंडुपुरतः सूर्यचंद्रमसा
 वपि निःप्रयोजनावित्याह ॥ किं शर्वरीष्विति ॥ हे ना
 थ ! शर्वरीषु शशिना चंद्रेण किं न किमपि अन्हि
 दिवसे विवस्वता सूर्येण किं न किमपीत्यर्थः ॥ उ
 जयोरपि निःप्रयोजनत्वमिति ज्ञावः ॥ किं पृष्ठायां
 जुगुप्सनइत्यमरः ॥ केषु तमस्सु अंधकारेषु कीदृशेषु त
 मस्सु युष्मन्मुखेंडुदलितेषु त्वन्मुखचंद्रविनाशितेषु स
 त्सु युष्माकं मुखं युष्मन्मुखं इति तत्पुरुषः युष्मन्मु
 खमेव इंडुः युष्मन्मुखेंडुरिति कर्मधारयः ॥ युष्मन्मुखें
 डुना दलितानि युष्मन्मुखेंडुदलितानि तेषु युष्मन्मुखें
 डुदलितेषु ॥ इति तत्पुरुषः ॥ अत्र दृष्टांतः ॥ जलधरै
 र्मेघैः कियत्कार्यं प्रयोजनं न किमपिकार्यमित्यर्थः ॥ क
 थंच्रूतेर्मेघैर्जलचारनम्रैः जलस्य चारोजलचारः इति
 तत्पुरुषः ॥ जलचारेण नम्राः जलचारनम्रास्तैः जल
 चारनम्रैः ॥ इति तत्पुरुषः ॥ कस्मिन् जीवलोके मर्त्य
 लोके कथंच्रूते जीवलोके सति निष्पन्नशालिवनशालि
 नि सति परिणतकलमवनशोचमाने इति॥शालीनां व
 नानि शालिवनानि इति तत्पुरुषः॥ निष्पन्नानि चतानि

शालिवनानि च निष्पन्नशालिवनानि इति कर्मधारयः
 ततो निष्पन्नैः परिपाकं प्राप्तैः शालिवनैः कलमादिके
 दारैः शालते शोभते इत्येवंशीलः निष्पन्नशालिवन
 शाली तस्मिन् निष्पन्नशालिवनशालिनि ॥ इति त
 त्पुरुषः ॥ एवं च यथा तृणवल्लीधान्यादिषु निष्पन्नेषु
 मेघाः कर्दमादिक्लेशहेतुत्वात् निष्फला एव तथा युष्म
 न्मुखेण रात्रौ दिवा विध्वस्तांधकारे शैत्यसंतापका
 रित्वाच्चंद्रसूर्याभ्यां न कोप्यर्थ इति ज्ञावः ॥ उक्तं च ॥
 तदोजसस्तद्यशसः स्थिता विमौ, वृथेति चित्ते कुरुते यदा
 यदा ॥ तनोति ज्ञानोः परिवेषकैतवात्, तदा विधिः
 कुंभलतां विधोरपि ॥ १ ॥ इति नैषधे ॥ अत्र मंत्रः ॥
 ॐ ह्रीं मणपङ्कवनाणीणं ॐ ह्रीं सीयलेसाणं ॐ ह्रीं
 तेयलेसाणं ॐ ह्रीं आसीविसजावणाणं ॐ ह्रीं दि
 ष्टिविसजावणाणं ॐ ह्रीं चारणजावणाणं ॐ ह्रीं म
 हासुमिणजावणाणं ॐ ह्रीं तेयग्गिनिसग्गाणं नमः
 स्वाहा ॥ अशिवोपशामिनी विद्या ॥ १९ ॥

चौपाई ॥ ॥ निशि दिन शशि रविको नहिं
 काम, तुम मुखचंद हरै तम धाम ॥ जो सुजावतें
 उपजै नाज, सजल मेघ तोकों नहिं काज ॥ १९ ॥
 ॥ राग मेघ मलार ॥ ॥ मुख चंदा हो तेरो नि

रखी हो निरखि, मुख निरखि ॥ निशि वासर कहा
 करि हो शशि रवि, जविचकोर चित्त हरखी हरखि ॥
 मु० ॥ १ ॥ सब जगको अंधेर मिटायो, नयन नीके
 परखी परखि ॥ महि मंरुलमें धान्य निपायो, जल
 धर कहा करै बरखी बरखि ॥ मु० ॥ २ ॥ १ए ॥

हवे ज्ञान द्वारार्ये करी अन्य देवोने
 तिरस्कार करतो ठतो कहे ठे.

ज्ञानं यथा त्वयि विज्ञाति कृतावकाशं,
 नैवं तथा हरिहरादिषु नायकेषु ॥ तेजः
 स्फुरन्मणिषु याति यथा महत्त्वं, नैवं
 तु काचशकले किरणाकुलेऽपि ॥ १० ॥

अर्थः—हे नाथ ! (कृतावकाशं के०) अनंत पर्या
 यात्मक जे पदार्थों तेने विषे कस्यो ठे अवकाश एट
 ले प्रकाश जेणें एवुं (ज्ञानं के०) केवल ज्ञान ते
 (यथा के०) जेवी रीतें (त्वयि के०) तमारे विषे
 (विज्ञाति के०) शोजे ठे, (तथा के०) तेवी रीतें
 (नायकेषु के०) पोतपोताना शासनना स्वामी एवा
 (हरिहरादिषु के०) हरि हरादिक जे देवो ठे, तेने
 विषे (एवं के०) ए प्रकारनुं (न के०) नथी शोज

तुं. त्यां दृष्टांत कहे ठे. के (यथा के०) जेवी रीतें
 (तेजः के०) प्रकाश जे ठे, ते (स्फुरन्मणिषु के०)
 देदीप्यमान जातिवंतमणियोने विषे (महत्त्वं के०)
 गौरवताने (याति के०) पामे ठे. (तु के०) वली (एवं
 के०) ए प्रकारें (किरणकुलेपि के०) कांतियें करीने
 व्याप्त एटले चलकता एवा पण (काचशकले के०)
 काचना जे कटका तेने विषे गौरवाने (नैवं के०)
 प्राप्त नथीज थतो. अर्थात् जेवुं तमारे विषे ज्ञान ठे,
 तेवुं अन्यदेवोमां नथी ॥ २० ॥

॥ टीका ॥ अथ ज्ञानद्वारेणान्यदेवान् तिरस्कुर्व
 न्नाह ॥ ज्ञानं यथेति ॥ हे नाथ ! त्वयि त्वद्विषये
 यथा येन प्रकारेण ज्ञानं विज्ञाति शोभतइत्यर्थः ॥ वि
 ज्ञातीति क्रियापदं ॥ किं कर्तृ ज्ञानं । कस्मिन् त्वयि
 कथं यथेत्यव्ययं कथञ्चूतं ज्ञानं कृतावकाशं अनंत
 पर्यायात्मके वस्तुकृतोविहितोऽवकाशः प्रकाशोयेन
 तत् कृतावकाशं ॥ इति बहुव्रीहिः ॥ तथा तेन प्रका
 रेण हरिहरादिषु ज्ञानं न विज्ञाति॥ विज्ञातीति क्रिया
 पदं॥किं कर्तृ ज्ञानं । केषु हरिहरादिषु नारायणमहादे
 वादिषु हरिश्च हरश्च हरिहरौ इतरेतर द्वन्द्वः॥ हरिह
 रौ आदौ येषां ते हरिहरादयस्तेषु हरिहरादिषु इति

बहुव्रीहिः ॥ कथञ्चूतेषु हरिहरादिषु नायकेषु स्वस्व
 शासनस्वामिषु कचित् हरिहरादिषु सुरव्रजेति पाठो
 दृश्यते ॥ तदा नैवं तु काचशकले किरणाऽकुलेपीति ।
 पाठ एव प्रामाणिकोऽज्ञातव्यः ॥ एतावता च एव
 मवधारितं त्वयि तत्त्वज्ञानमेव तेतु ह्यात्मानं ज्ञापक
 त्वेन ख्यापयंतोऽपि विज्ञंगज्ञानिन एवेति ज्ञावः ॥ अ
 त्रोपमामाह ॥ यथा तेजः प्रकाशः स्फुरन्मणिषु जा
 त्यरत्नेषु महत्त्वं गौरवं याति व्रजति तथा तु काचश
 कले काचखंडे महत्त्वं न याति ॥ न प्राप्नोतीत्यर्थः ॥
 न यातीति क्रियापदं किं कर्तृ तेजः । किं कर्मतापन्नं
 महत्त्वं केषु काचशकलेषु काचस्य शकलानि काचश
 कलानि तेषु काचशकलेषु इति तत्पुरुषः ॥ कथञ्चूतेषु
 काचशकलेषु रुचाकुलेषु रुक् कांतिस्तया आकुलेषुनि
 र्जरभृतेषु इति तत्पुरुषः ॥ उक्तं च ॥ मणिर्बुधतु पादा
 ग्रे, काचः शिरसि धार्यते ॥ क्रयविक्रयवेलायां, काचः का
 चोमणिर्मणिः ॥ १ ॥ इत्यस्मद्वांधवपंक्तिशिवचंद्रग
 णिकृतलघुप्रस्तावोक्तिरत्नाकरे ॥ एवं यथा जगवति
 ज्ञानं तथाऽन्यस्मिन् देवे ज्ञानं नास्तीति ज्ञावः ॥ अत्र
 मंत्रः सूरिमंत्र एव ॥ एवं पट्सु वक्ष्यमाणेषु काव्ये
 ष्वपि सूरिमंत्र एव मंत्रो ज्ञातव्यः ॥ २० ॥

चौपाइ ॥ ॥ जो सुबोध सो है तुम मांहि,
हरि हरादिकमें सो नांहि ॥ जो डुति माहारतनमें
होई, काच खंरु पावै नहिं सोइ ॥ १० ॥

राग गोरी ॥ ॥ जैसो ज्ञान अनंत है तेरो,
सकल देव हरि हर त्यों देख, निजर न आवत अनेरो ॥
जैसो ॥ १ ॥ जातिवंत मानिककी महिमा, पावत मूल
जलेरो ॥ त्यों नही महिमा काच शकलकी, रविकर
चलक घनेरो, देव सेवक प्रभु केरो ॥ जै ॥ २ ॥ १० ॥

हवे जगवाननी निंदास्तुति कहे ठे.

मन्ये वरं हरिहरादयएव दृष्टा, दृष्टेषु ये
षु हृदयं त्वयि तोषमेति ॥ किं वीक्षितेन
ज्वता जुवि येन नान्यः, कश्चिन्मनोह
रति नाथ जवांतरेऽपि ॥ ११ ॥

अर्थः—(मन्ये के०) हुं विचार करुं तुं के, (ह
रिहरादयः के०) हरिहरादिक देवो जे (दृष्टाः के०)
दीठा ते (वरं एव के०) सारुंज अयुं. केम के? (येषु
के०) जे देवो (दृष्टेषु के०) दीठे ठते मारुं (हृदयं
के०) हृदय जे चित्त, ते (त्वयि के०) तमारे विषे
तोष के०) संतोषने (एति के०) पामे ठे. अने

(वीक्षितेन के०) देखेला एवा (जवता के०) तमोयें
 करीने (किं के०) शुं थयुं ? तो के (येन के०)
 जे तमारा दर्शन करीने (जुवि के०) पृथ्वीने विषे
 (कश्चित् के०) कोई, (अन्यः के०) अन्य देव,
 (नाथ के०) हे नाथ ! (जवांतरेपि के०) अन्य
 जवने विषे पण (मनः के०) मारा मनने (न हरति
 के०) न हरण करे ठे. अर्थात् अन्य देव महारा
 मनने विषे जावता नथी ॥ २१ ॥

॥ टीका ॥ अथ निंदास्तुतिमाह ॥ मन्ये वरमि
 ति ॥ अहं मन्ये वितर्कयामि ॥ हरिहरादयो देवाः
 दृष्टाएव विलोकिताएव वरं शोचनं येषु दृष्टेषु ।
 त्वयि जवति हृदयं चित्तं तोषं संतोषं एति गच्छती
 त्यर्थः ॥ एतीति क्रियापदं । किं कर्तुं हृदयं किं क
 र्मतापन्नं तोषं । कस्मिन् त्वयि त्वद्विषये । केषु सत्सु
 हरिहरादिषु दृष्टेषु विलोकितेषु सत्सु । एतावता
 तेषां विलोकनादेवावगतं तैस्तव मुद्रापि न न्यस्तेति
 जावः । हे नाथ ! जवता त्वया वीक्षितेन विलोकि
 तेन किं । त्वन्निरीक्षणलक्षणहेतुना अन्यस्त्वदन्यः
 कश्चित्कोऽपि देवोजुवि पृथिव्यां । मनो न हरति न
 संतोषमुत्पादयतीत्यर्थः ॥ न हरतीति क्रियापदं

कर्त्ता अन्यः कोपि देवः । किं कर्मतापन्नं मनः ॥
 कस्मिन् जवांतरेऽपि । एकस्मात् जवात् अन्योजवो
 जवांतरं तस्मिन् जवांतरेऽपि । जन्मांतरेपीत्यर्थः । इति
 तत्पुरुषः । कस्यां जुवि । पृथिव्यां । एवं च सर्वगुण
 वति जवति दृष्टे अन्ये देवादिरूपाकृतिमत्त्वेन सह
 चरिसहस्रचरितत्वेन ज्ञानविकलत्वेन च न मनोह
 रंति तेषु दृष्टेषु च त्वया मनो ह्रियते ॥ तेन हरिह
 रादयोदृष्टस्तद्धरमेव जातमिति ज्ञावः ॥ २१ ॥

॥ नाराच ठंद ॥ सराग देव देखि में जला विशेष
 मानिया, सरूप देखि जाहि वीतराग तूं पिठानिया ॥
 कबू न तोहि देखिकें तहां तुंही विशेषियें, मनोग
 चित्त चोर और जूझिहू न देखियें ॥ २१ ॥

॥ राग सोरठ ॥ ॥ मेरे हिये होत संतोष ॥
 अब मेरे ॥ टेक ॥ तेरो मुख अरविंद निरखत,
 नयन अमृत पोष ॥ मे ॥ १ ॥ जली हुई अब प्रथम
 देखे, उर देव सदोष ॥ जनम जनमंतर न कोई, हरत
 मन निर्दोष ॥ मे ॥ २ ॥ ठोरि सब एक ठौरि
 आयो, गुंमहि माखन घोष ॥ देव सेवक जानि
 ॥ जै, मोहि दीजैं मोक्ष ॥ मे ॥ ३ ॥ २१ ॥

हवे मातानी प्रशंसा द्वारायें करीने जगवद्वर्णन करे ठे.

स्त्रीणां शतानि शतशो जनयन्ति पुत्रा,

न्नान्या सुतं त्वडुपमं जननी प्रसूता ॥

सर्वादिशो दधति ज्ञानि सहस्ररश्मिं, प्रा

च्येवदिग्जनयतिस्फुरदंशुजालम्॥१९॥

अर्थ:-हे नाथ ! लोकने विषे (स्त्रीणां शतानि के०) स्त्रीयोना शकडा एटले घणी स्त्रीयो ठे ते स्त्रीयो (शतशः के०) शकमो गमे नाना प्रकारना स्वरूपवाला एवा (पुत्रान् के०) पुत्रोने (जनयन्ति के०) जन्म आपे ठे खरी, परंतु (अन्या के०) बीजी (जननी के०) माता जे ठे, ते (त्वडुपमं के०) तमारी उपमा देवाय एवा (सुतं के०) पुत्रोने (न प्रसूता के०) उत्पन्न करी शकती नथी. त्यां दृष्टांत कह्ते ठे, के (सर्वादिशः के०) सर्वे मली आठ दिशांजें ठे, ते (ज्ञानि के०) अश्विन्यादिक नक्षत्रोने (दधति के०) धारण करे ठे, परंतु (प्राच्येवदिक् के०) एक मात्र पूर्वदिशाज (स्फुरदंशुजालं के०) देदीप्यमान ठे किरणजाल जेनां एवो अने (सहस्र के०) हजार ठे (रश्मि के०) किरणो जेमनां एवा सूर्यने (जनयति के०) उत्पन्न करे ठे. अर्थात् जेम एक पूर्वदिशि सूर्यनी जननी ठे. २

कर्त्ता अन्यः कोपि देवः । किं कर्मतापन्नं मनः ॥
 कस्मिन् जवांतरेऽपि । एकस्मात् जवात् अन्योजवो
 जवांतरं तस्मिन् जवांतरेऽपि । जन्मांतरेपीत्यर्थः । इति
 तत्पुरुषः । कस्यां जुवि । पृथिव्यां । एवं च सर्वगुण
 वति जवति दृष्टे अन्ये देवादिरूपाकृतिमत्त्वेन सह
 चरिसहस्रचरितत्वेन ज्ञानविकलत्वेन च न मनोह
 रंति तेषु दृष्टेषु च त्वया मनो ज्ञियते ॥ तेन हरिह
 रादयोदृष्टस्तद्भारमेव जातमिति ज्ञावः ॥ २१ ॥

॥ नाराच ठंद ॥ सराग देव देखि में जला विशेष
 मानिया, सरूप देखि जाहि वीतराग तूं पिठानिया ॥
 कबू न तोहि देखिकें तहां तुंही विशेषियें, मनोग
 चित्त चोर और जूझिहू न देखियें ॥ २१ ॥

॥ राग सोरठ ॥ ॥ मेरे हिये होत संतोष ॥
 अब मेरे ॥ टेक ॥ तेरो मुख अरविंद निरखत,
 नयन अमृत पोष ॥ मे ॥ १ ॥ जली हुई अब प्रथम
 देखे, जेर देव सदोष ॥ जनम जनमंतर न कोई, हरत
 मन निर्दोष ॥ मे ॥ २ ॥ ठोरि सब एक ठौरि
 आयो, गुंमहि माखन घोष ॥ देव सेवक जानि
 जै, मोहि दीजैं मोक्ष ॥ मे ॥ ३ ॥ २१ ॥

(७५)

हवे मातानी प्रशंसा द्वारायें करीने जगवद्वर्णन करे ठे.

स्त्रीणां शतानि शतशो जनयन्ति पुत्रा,

न्नान्या सुतं त्वङ्गुपमं जननी प्रसूता ॥

सर्वादिशो दधति ज्ञानि सहस्ररश्मिं, प्रा

च्येवदिग्जनयतिस्फुरदंशुजालम् ॥११॥

अर्थः—हे नाथ ! लोकने विषे (स्त्रीणां शतानि के०)

स्त्रीयोना शकडा एटले घणी स्त्रीयो ठे ते स्त्रीयो (श

तशः के०) शकको गमे नाना प्रकारना स्वरूपवाला

एवा (पुत्रान् के०) पुत्रोने (जनयन्ति के०) जन्म

आपे ठे खरी, परंतु (अन्ये के०) बीजी (जननी

के०) माता जे ठे, ते (त्वङ्गुपमं के०) तमारी उप

मा देवाय एवा (सुतं के०) पुत्रने (न प्रसूता के०) ज

त्पन्न करी शकती नथी. त्यां दृष्टांत कहे ठे, के (सर्वा

दिशः के०) सर्वे मली आठ दिशाउजे ठे, ते (ज्ञानि

के०) अश्विन्यादिक नक्षत्रोने (दधति के०) धारण करे

ठे, परंतु (प्राच्येवदिग् के०) एक मात्र पूर्वदिशाज (स्फु

रदंशुजालं के०) देदीप्यमान ठे किरणजाल जेनां ए

वो अने (सहस्र के०) द्वाज ठे (रश्मिं के०) कि

रणो जेमनां एवा सूर्यने (जनयन्ति : ठे. अर्थात् जेम एक पूर्वदिशि सूर्यनी

एक तमारी माता जतमारा सरखा सुपुत्र नी जननी ठे ॥ १२ ॥

॥ टीका ॥ अथ श्रीजिनजननीप्रशंसा द्वारेण ज
गवद्गणनमाह ॥ स्त्रीणामिति ॥ हे देव ! स्त्रीणां ना
रीणां शतानि शतशः पुत्रान् सुतान् जनयन्ति प्रसवं
ते इत्यर्थः कानि स्त्रीणां शतानि । कान् कर्मताप
न्नान् पुत्रान् । कथञ्चूतान् पुत्रान् शतशः । परं अन्य
जननी माता त्वदुपमं त्वत्समानं सुतं पुत्रं न प्रसूता
नाजीजनदित्यर्थः ॥ नाजीजनदिति क्रियापदं का कर्त्री
जननी । कथञ्चूता जननी अन्या । कं कर्मतापन्नं
सुतं कथञ्चूतं सुतं त्वदुपमं । त्वमेव उपमानं यस्यस
त्त्वदुपमस्तं त्वदुपमं इति बहुव्रीहिः ॥ अत्रोपमा ।
दिशः ककुजः सर्वाः सकला अपि जानि नक्षत्राणि द
धति धारयन्ति दधतीति । क्रियापदं काः कर्त्र्यः दिशः
कानि कर्मतापन्नानि जानि । कथञ्चूता दिशः सर्वाः ।
नक्षत्रमृदं जं तारेत्यमरः ॥ परंतु प्राच्येव पूर्वैव
दिक् सहस्ररश्मिं मार्तण्डं जनयति प्रसूते इत्यर्थः ॥ ज
नयतीति क्रियापदं । का कर्त्री प्राच्येव दिक् । कं कर्मता
पन्नं सहस्ररश्मिं सहस्रं रश्मयः किरणा यस्येति स
हस्ररश्मिस्तं सहस्ररश्मिं । इति बहुव्रीहिः ॥ इह तु
पिकं अधिकरश्मीनामपि सत्त्वात् । कथञ्चूतं सहस्र

रश्मिं स्फुरदंशुजालं स्फुरद्दीप्यमानं किरणानां जालं
 वृंदं यस्मिन् सः स्फुरदंशुजालस्तं स्फुरदंशुजालं इति
 बहुव्रीहिः ॥ जालं समूह आनाय इत्यमरः ॥ एवं
 च यथा प्राच्येव दिक् सूर्यजंनिका तथा त्वन्मातैव
 नवावृशपुत्रजनिकेति ज्ञावः ॥ २२ ॥

॥ नाराच ठंद ॥ ॥ अनेक पुत्रवंतनी नितंविनी
 सपुत्त हे, न तो समान पुत्र और माततें प्रसूत हैं ॥
 दिसा धरंति तारका अनेक कोटि को गिनै, दिनेश
 तेजवंत एक पूर्वही दिशा जनै ॥ २२ ॥

राग काफी ॥ ॥ वीतराग धन धन तूं, धन
 मारु देवी माता ॥ जायो पुत्ररतन तूं, त्रिजुवन विख्या
 ता ॥ वी० ॥ १ ॥ लाख गमै नारी नली, लाख पुत्र
 प्रसूता ॥ तो सम और न खलकमें, जन्म्या नहिं
 पूता ॥ वी० ॥ २ ॥ आठौ दिशे ग्रहगन धरे, सहस्र
 किरनन राता ॥ उदय होत पूरव दिशा, देवप्रभुगुण
 गातां ॥ वि० ॥ ३ ॥ २२ ॥

हवे प्रभुनी परमपुरुषत्वे करीने स्तुति करे ठे.

त्वामामनंति मुनयः परमं पुमांस, मादि
 त्यवर्णममलं तमसः पुरस्तात् ॥ त्वामेव

सम्यगुपलज्य जयंति मृत्युं नान्यः

शिवः शिवपदस्य मुनीन्द्रपंथाः ॥ २३ ॥

अर्थः(मुनीन्द्र के०) हे मुनीन्द्र ! जे (मुनयः के०) महर्षि एवा साधु जनो ठे, ते (त्वां के०) तमोने (तमसः के०) अंधकार रूप डुरित, तेनी (पुरस्तात् के०) आगल (आदित्य के०) सूर्यना सरखा (वर्ण के०) कांतिवाला एवा अने रागद्वेष रहितपणे करीने (अमलं के०) निर्मल (परमंपुमांसं के०) परम पुमान् एटले निःकर्म सिद्ध एवाने (आमनंति के०) कहे ठे. तथा (त्वामेव के०) तमोने (सम्यक् के०) रूढे प्रकारें (उपलज्य के०) निश्चयत्वे करी जाणीने, ते महर्षियो (मृत्युं के०) मृत्युने (जयंति के०) जीते ठे माटे (अन्यः के०) बीजो कोइ (शिवः के०) निरुपद्रव एवो (शिवपदस्य के०) मोक्षपदनो (पंथाः के०) मार्ग, (न के०) नथी ॥ २३ ॥

॥ टीका ॥ अथ परम पुंस्त्वेन स्तुतिमाह ॥ त्वामामनंतीति ॥ हे मुनीन्द्र ! मुनिवासव ! मुनयोमहर्षयस्त्वां परमं प्रकृष्टं पुमांसं पुरुषं परमपुरुषमित्यः ॥ आमनंतीत्यर्थः ॥ आमनंतीति क्रियापदं

के कर्तारः मुनयः । कं कर्मतापन्नं त्वां कथञ्चूतं त्वां
 परमं पुमांसं परमपुंस्त्वं बाह्याज्यंतरपुंसोरपेक्षया वा
 ह्यः पुमान् कायः औदारिकादिः आंतरः पुमा
 न् सकर्मा जीवः परमः पुमान् निःकर्मा सानंतचतु
 ष्कः सिद्धएवावसेयः ॥ अणाइनिहणा सिद्धा इत्या
 चार्यमपि द्रष्टव्यं ॥ मुनयस्त्वां तमसः पुरस्तात् । आ
 दित्यवर्णं अहिमकरस्वरूपं आमनन्ति । आदित्यस्ये
 व वर्णो यस्य स आदित्यवर्णस्तं आदित्यवर्णमिति
 बहुव्रीहिः कथञ्चूतं त्वां अमलं निर्मलं । रागद्वेषमल
 रहितत्वात् ॥ हे नाथ ! बुधः त्वामेव सम्यक् उपलज्य
 प्राप्य मृत्युं जयन्ति स्फोटयन्ति ॥ त्वामेव मृत्युजयमा
 मनन्तीत्यर्थः ॥ हे देव ! शिवपदस्य मोक्षस्य पंथाः । अ
 न्यः शिवो निरुपद्रवो न ॥ एतावता मुनयस्त्वामेव
 शिवं मोक्षपंथानं आमनन्तीत्यर्थः ॥ अत्र मंत्रः ॥ ॐ
 जूं सः मृत्युंजयाय नमः इति मृत्युंजयरक्षा ॥ १३ ॥

॥ नाराच ठंद ॥ ॥ पुरान हो पुमान हो पुनीत
 पुण्यवान हो, कहे मुनीश अंधकार नाशकों सुज्ञान
 हो ॥ महंत तोहि जानिके न होये वस्स कालकें, न
 और मोख मोक्ष पंथ देव तोहि टालकें ॥ १३ ॥

॥ राग सामेरी ॥ ॥ मुनीसर परम पुरुष तोहि

मान्यो ॥ निर्मल तेज ऊलामल सोहत, सूर समान
बखान्यो ॥ मु० ॥ १ ॥ तुमहीसूं जिन ध्यान लगायो,
परमात्म पहिचान्यो ॥ मरवेको जय तिनहीं जीं
त्यो, शिवमारग तुम जान्यो ॥ मु० ॥ २ ॥ २३ ॥

हवे सर्व देवने नामें करीने जिनने स्तवे ठे.

त्वामव्ययं विजुमर्चित्यमसंख्यमाद्यं, ब्र
ह्माण्मीश्वरमनंतमनंगकेतुम् ॥ योगी
श्वरं विदीतयोगमनेकमेकं, ज्ञानस्वरू
पममलं प्रवदंति संतः ॥ २४ ॥

अर्थः—हे प्रज्ञो ! (त्वां के०) तमोने (संतः के०)
संत पुरुषो जे ठे, ते (प्रवदंति के०) कहे ठे. शुं कहे
ठे? तो के तमें ? (अव्ययं के०) द्य रहित ठो एटले
सदास्थिरैकस्वजावी ठो. वलो २ (विजुं के०) परम
ऐश्वर्यें करीने विशेषें शोचो ठो, अथवा कर्मोन्मूलन
समर्थ ठो. ३ (अर्चित्यं के०) चिंतवन थइ शके
नहीं एवा महिमावंत ठो अथवा तमारुं स्वरूप को
इत्थी कलाय नहीं एवा ठो. ४ (असंख्यं के०) गु
णोनी संख्या रहित ठो, एटले तमारा गुणोनी संख्या
शके नहीं एवा ठो. अथवा संख्य एटले युद्ध

ते जेने (अ के०) नथी एवा ठो. ५ (आद्यं के०)
लोकसृष्टिना हेतुपणायें करी आद्यमां ठो, अथवा
आद्य तीर्थकर ठो. अथवा पंच परमेष्ठीमध्ये आ
द्य ठो. ६ (ब्रह्माणं के०) अनंत आनंदें करी सर्व
थकी अधिक वृद्धिवाला ठो माटें ब्रह्म ठो, निवृत्ति
रूप ठो. ७ (ईश्वरं के०) ईश्वरशील ठो, सर्व दे
वना ईश्वर ठो. ८ (अनंतं के०) अनंत ज्ञानदर्शन
ना योग्यी अनंत ठो अथवा अंत रहित ठो. ९ (अ
नंगकेतुं के०) कामदेवने ठेदवा पणायें करीने केतु ठो
एटले जेस जगत्नो नाश करवाने केतु जे पूंठमीयो
तारो ते जेस कारणभूत ठे, तेस तमें पण कंदर्पनो
नाश करवाने कारणभूत ठो. १० (योगीश्वरं के०)
योगी एटले मन, वचन अने कायारूप व्यापारने जीं
तनारा एवा जे सामान्य केवली तेना ईश्वर ठो. ११
(विदितयोगं के०) विदित एटले ज्ञात ठे, अवगत
ठे ज्ञान. दर्शन. चारित्ररूप योग हस्तामलकवत् जे
ने. अथवा ज्ञानी पुरुषोयें तमाराथकी अष्टविध
योग जाण्यो ठे एवा ठो, तथा १२ (अनेकं के०)
ज्ञानें करी सर्वगत होवाथी सर्वत्र व्यापकत्व ठो माटें
पर्यायथी अनेक ठो. १३ (एकं के०) अद्वितीय

उत्तमोत्तम वो अथवा जीवद्रव्यापेक्षायें द्रव्यशक्ती
 एक वो अने अनन्यस्वरूपपणुं ठे माटे १४ (ज्ञान
 स्वरूपं के०) द्वायिक केवलज्ञानस्वरूपत्व ठे माटे
 द्वायिकस्वरूपी वो. १५ (अमलं के०) अष्टादश दो
 षरूप पापमल रहित वो ॥ २४ ॥

॥ टीका ॥ अथ सर्वदेवनाम्ना जिनं स्तौति ॥ त्वा
 मव्ययमिति ॥ संतः सत्पुरुषाः त्वां प्रवदंति कथयंती
 त्यर्थः ॥ प्रवदंतीति क्रियायाः प्रतिपदं संबंधः प्रवदंती
 ति क्रियापदं । के कर्त्तारः संतः । कं कर्मतापन्नं त्वां ज्ञवं
 तं । कथञ्चूतं त्वां अव्ययं । न व्येति चयापचयं न गच्छती
 त्यव्ययस्तं अव्ययं सदा स्थिरैकस्वत्तावमित्यर्थः ॥ पुनः
 कथञ्चूतं विभुं । विज्ञाति शोचते परमैश्वर्येण विजवति
 कर्मोन्मूलनसमर्थोजवतीति वा विभुस्तं विभुं । पुनः क
 थञ्चूतं अचिंत्यं चिंतयितुमशक्यं अचिंत्यं । अनाकलनी
 यस्वरूपमित्यर्थः ॥ पुनः कीदृशं असंख्यं नास्ति संख्या
 गुणानां यस्य स असंख्यस्तं असंख्यं इति बहुव्रीहिः ॥
 नास्ति संख्यं शुद्धं यस्येत्यर्थांतरं वा मृधमास्कंदनं सं
 ख्यं समीकं सांपरायिकमित्यमरः ॥ पुनः कीदृशं आद्यं
 आदौ ज्ञवं आद्यं लोकव्यवहारसृष्टिहेतुत्वात् अथवा
 पंचपरमेष्ठिषु अर्हतः आद्यतया आद्यं प्रथमं यद्वा च

तुविंशतिजिनेषु आद्यं प्रथमतीर्थकरमित्यर्थः । पुनः
 कथञ्चूतं ब्रह्माणं ब्रह्मनिर्वृत्तिरिति हेमः ॥ पुनः कथञ्चू-
 तं ईश्वरं सर्वदेवेषु ईशितुं शीलमस्येति ईश्वरस्तं ईश्व-
 रं । पुनः कथञ्चूतं अनंतं अनंतज्ञानदर्शनयोगादनंतं
 यद्वा न अंतोविनाशो यस्य स अनंतस्तमनंतं अविन-
 श्वरं ॥ इति बहुव्रीहिः ॥ पुनः कथञ्चूतं अनंगकेतुं अन-
 गःकामदेवस्तस्य केतुरिव केतुः अनंगकेतुरिति कर्म-
 धारयः ॥ यथा केतुरुदितो जगतः क्षयहेतुस्तथात्वमपि
 कंदर्पक्षयहेतुरेवोदितोऽस्तीति जावः ॥ पुनः कथञ्चूतं
 योगीश्वरं योगिनः सामान्यकेवलिनस्तेषां सामान्यत्वा-
 त् ॥ अथवा योगिनो मनोवचनकायव्यापारजेतारस्ते-
 षां ईशः ईश्वरः स्वामी स तथोक्तस्तं योगीश्वरं योगिनां
 ईश्वरो योगीश्वरस्तं योगीश्वरं इति तत्पुरुषः कथञ्चू-
 तं विदितयोगं विदितोऽवगतज्ञानदर्शितचारित्ररूपो
 योगोयेन यद्वा विदितो योगो यमाद्यष्टविधो ध्यानबहिर्य-
 स्मात् स विदितयोगस्तं विदितयोगं इति बहुव्रीहिः ॥
 यदि वा विशेषेण दितः खं नितो योगो जीवेन सह कर्म-
 बंधो येन इत्यर्थांतरं पुनः कथञ्चूनं अनेकं न एकः अनेक-
 स्तं अनेकं सर्वत्र व्याप्य स्थितत्वात् पर्यापेक्षया च अ-
 नेकं अनेकस्वरूपं पुनः कथञ्चूतं एकं अद्वितीयं अन-

न्यस्वरूपत्वात् अथवा द्रव्यापेक्षया सिद्धनामने के
षामेकत्रावस्थानादेकमित्यर्थः ॥ पुनः कथञ्चूतं ज्ञान
स्वरूपं ज्ञानं द्वायिकं केवलं तदेव स्वरूपं यस्य स ज्ञा
नस्वरूपस्तं ज्ञानस्वरूपं इति बहुव्रीहिः । सर्वकर्मद्व
याच्चिद्रूपमित्यर्थः पुनः कथञ्चूतं अमलं न विद्यते म
लः पापं विद्वां वा यस्य स अमलो निर्मलस्तं अमलं
इति बहुव्रीहिः ॥ मलोऽस्त्रीपापविद्रुकिट्टे इत्यमरः ॥ अ
त्र प्रतिपदमुनयस्त्वामामनन्तीति क्रियाद्वेषः कर्त्तव्य
इति प्रागेवोक्तं एतानि पञ्चदश विशेषणानि परदर्श
नेषु तद्देवाजिधानत्वेन प्रसिद्धानि ज्ञेयानि ॥ १४ ॥

॥ नाराच ठंढ ॥ ॥ अनन्त तित्य चित्तकी अगम्य
रम्य आदि हो, असंख्य सर्व व्यापि ब्रह्म विष्णु हो
अनादि हो ॥ महेश कामकेतु जोग ईश जोग जान
हो, अनेक एक ज्ञानरूप शुद्ध संत मान हो ॥ १४ ॥

॥ राग गोमी ॥ ॥ ज्ञान स्वरूपी संत कहावे ॥
तुंही ब्रह्मा तुंही ईश्वर, योगीश्वर जगदीश सुहावे ॥
ज्ञा॥१॥ अव्यय अविनाशी तुं असंख्य, आदि अनं
त अचिंत्य धरावे ॥ एक अनेक अलख अगोचर, अंगे
अनंग सही तुं हरावे ॥ ज्ञा॥२॥ तीन जुवनमें तूही

देवा, लोका लोक सदा दरसावै ॥ निर्मल ध्यान समाधि
जगावै, परम दशा सोई आतम पावै ॥ ज्ञाणा॥३॥२४॥

हवे बीजो अर्थ करी बीजा देवने नामें जिननी
स्तुति करे ठे.

बुद्धस्त्वमेव विबुधार्चित बुद्धिवोधा, त्वं शं
करोसि जुवनत्रयशंकरत्वात् ॥ धातासि
धीर शिवमार्गविधेर्विधानात्, व्यक्तं त्व
मेव जगवन् ! पुरुषोत्तमोऽसि ॥ २५ ॥

अर्थ:-हे नाथ ! (विबुधार्चित बुद्धिवोधात् के०)
देवता उर्यें अर्चित एटले पूजित कस्यो ठे केवल ज्ञान
नो बोध जेमनो माटें (त्वमेव के०) तमेज (बुद्धः
के०) बुद्ध देवता ठो. एटले ज्ञात तत्त्वी ठो. तथा (जु
वनत्रयशंकरत्वात् के०) त्रण जुवनने सुखना करनार
होवाची (त्वं के०) तमे (शंकरोसि के०) शंकर
देवता ठो. अन्यपक्षमां जे शंकर देवता ठे, ते तो न
अ. कपाली, नैरव, संहारक तेणें करीने ते चथार्थना
मा शंकर नथी. तथा (धीर के०) हे धीर ! तमेज
(शिवमार्ग के०) मोक्षमार्ग तेनो (विधेः के०)

रत्नत्रययोगरूप क्रिया तेना (विधानात् के०) निः
पादन करवाथकी (धाता के०) विधाता एटले सं
पन्न (असि के०) ठो. अर्थात् तमेंज ब्रह्मदेव ठो,
अन्य पक्षमां जे ब्रह्मा ठे ते तो जरु ठे, अने तेणें
तो वेदोपदेशथकी नरकपथ उघाड्यो ठे माटे यथार्थ
ते ब्रह्मा नथी. वली (जगवन् के०) हे जगवन् !
(त्वमेव के०) तमेंज (व्यक्तं के०) प्रगटपणे (पु
रुषोत्तमः के०) पुरुषोत्तम ते नारायण देव, (असि
के०) ठो. अन्य पक्षमां जे पुरुषोत्तम कृष्ण ठे, ते
तो सर्वत्र कपटवशथकीयथार्थपुरुषोत्तमनथी ॥ १५ ॥

॥ टीका ॥ अथार्थांतरकरणेनान्यदेवनाम्नां जि
नं स्तुवन्नाह ॥ बुद्धस्त्वमिति ॥ हे नाथ ! त्वं एव
बुद्धः असि वर्त्तसे असीतिक्रियापदं कः कर्त्ता त्वं । क
थञ्चूतस्त्वं बुद्धः ज्ञाततत्त्वः । कस्मात् विबुधार्चितबुद्धि
बोधात् विबुधैः गणधरैः देवैर्वा अर्चितः पूजितोबु
द्धः केवलज्ञानस्य बोधो वस्तुस्तोमपरिछेदो यस्य स
विबुधार्चितबुद्धिबोधस्तस्मात् विबुधार्चितबुद्धिबोधात्
इति बहुव्रीहिः । पक्षे बुद्धः सत्त्वानामन्यतमः सुगतः के
वलज्ञानाभावेन ज्ञाततत्त्वोनास्तीति ज्ञावः ॥ हे नाथ !
त्वं एव शंकरोसि । असीति क्रियापदं । कः कर्त्ता त्वं

कथञ्चूतस्त्वं शंकरः कस्मात् जुवनत्रयशंकरत्वात् जु
वनत्रयस्य जगद्वितयस्य शंकरत्वात् सुखकारित्वात्
जुवनानां त्रयं जुवनत्रयं इति तत्पुरुषः । जुवनत्रयस्य
शं सुखं करोतीति जुवनत्रयशंकरस्तस्य जावस्तत्त्वं त
स्मात् जुवनत्रयशंकरत्वात् । इति तत्पुरुषः ॥ पक्षे शं
करोमहादेवः सतु कपाली नशोन्नैरवः संहारकः तेन
यथार्थनामा शंकरोनास्तीति जावः॥हेधीर! धियं बुद्धिं
राति ददातीति धीरस्तस्य संवोधनं हे धीर! धाता त्वं
असि कस्मात् निःपादनात् कस्य शिवमार्गविधेः। शि
वस्य मोक्षस्य मार्गः पंथाः । तस्य विधिः रत्नत्रयरूप
योगस्तस्येति तत्पुरुषः एतावता मोक्षमार्गविधेर्विधा
नात् त्वमेव धातासीत्यर्थः संपन्नः। पक्षे धाता ब्रह्मा सतु
जडोवेदोपदेशान्नरकपथमुदजीघटत्तेन शिवमार्गविधे
र्विधायकोनास्तीति जावः॥ हे जगवन्! त्वमेव व्यक्तं स्प
ष्टं पुनपोत्तमः असि पुनपेपुजत्तमः पुनपोत्तमइति तत्पु
रुषः पक्षे पुनपोत्तमः कृष्णः सतु सर्वत्र कपटप्रकटनात्
यथार्था पुनपोत्तमतां न धत्ते इति जावः ॥ १४ ॥

॥ नाराच ठंड ॥ ॥ तुंही जिनेश वृक्ष हो नुवु
रुक्ते प्रमानतें. तुंही जिनेश शंकरो जगद्वयी वि
धानतें ॥ तुंही विधान हे सही नुमोदपंथ धान्तें.

નરોત્તમો તુંહી પ્રસિદ્ધ અર્થકે વિચારતે ॥ ૨૫ ॥

॥ શ્રી રાગ ॥ ॥ ધન ધન પુરુષોત્તમ તુમ શર
ણં, બુદ્ધિ બોધ બુદ્ધ કહાયો, ત્રીન યુવન શંકર સુ
ખ કરણં ॥ ધૃ ॥ ૧ ॥ ધાતા શિવમારગ દર્શનતે,
પરમ પુરુષ પાતક હરણં ॥ મરુદેવાનંદન જગ વંદ
ન, દેવ પ્રજા સેવક ઉદ્ધરણં ॥ જવજલનિધિ તારણ
તરણં ॥ ધૃ ॥ ૨ ॥ ૨૫ ॥

હવે વલી ફરીને જિનને નમસ્કાર કરતો હતો કહે છે.

તુચ્ચં નમસ્ત્રિયુવનાર્તિહરાય નાથ, તુચ્ચં
નમઃ ક્ષિતિતલામલજૂષણાય ॥ તુચ્ચં
નમસ્ત્રિજગતઃ પરમેશ્વરાય, તુચ્ચં નમો
જિન જ્વોદધિશોષણાય ॥ ૨૬ ॥

અર્થ:- (નાથ કે૦) હે નાથ ! (ત્રિયુવનાર્તિહ
રાય કે૦) ત્રણ યુવનની આર્તિ જે પીઠા તેને હર
ણ કરનારા એવા (તુચ્ચં કે૦) તમોને (નમઃ કે૦)
નમસ્કાર હો. તથા (ક્ષિતિતલ કે૦) પૃથિવીતલ તે
ને વિષે (અમલ કે૦) નિર્મલ (જૂષણાય કે૦) અ
લંકારરૂપ ઠો અથવા પૃથિવીતલ જે પાતાલ અને
અમલ જે સ્વર્ગ તેના જૂષણરૂપ એવા (તુચ્ચં કે૦)

(७७)

तमोने (नमः के०) नमस्कार हो. तथा (त्रिजगतः
के०) त्रण जगतना (परमेश्वराय के०) प्रकृष्ट प्रभु
एवा (तुज्यं के०) तमोने (नमः के०) नमस्कार
हो. तथा (जिन के०) हे श्रीवीतराग ! (जवोदधि
के०) संसाररूप समुद्र, तेने (शोपणाय के०) शोपण
करनारा एवा (तुज्यं के०) तमोने (नमः के०) नम
स्कार हो. अर्ह्यां तुज्यं ए एक वचन ग्रहण कखुं ठे
ते सर्व अन्य देवोना निपेध सूचनार्थ कखुं ठे ॥१६॥

॥ टीका ॥ अथ पुनर्जिनं नमन्नाह ॥ तुज्यं नमस्
ति॥ हे नाथ ! हे योगक्षेमकारिन् तुज्यं जवते नमः न
मस्कारोस्तु ॥ तुज्यमित्यत्रैकवचनग्रहणेन समस्तान्य
देवस्य निपेधः सूचितः ॥ कथञ्चूताय तुज्यं त्रिजुवना
र्त्तिहराय त्रिजगत्पीमाविनाशकाय त्रयाणां जुवनानां
समाहारस्त्रिजुवनं इति द्विगुः ॥ त्रिजुवनस्य अर्त्तिः
पीमा त्रिजुवनार्त्तिः इति तत्पुरुषः त्रिजुवनार्त्ति हर
तीति त्रिजुवनार्त्तिहरः । तस्मै त्रिजुवनार्त्तिहराय इति
तत्पुरुषः ॥ अर्त्तिः पीमाधनुष्कोट्योरित्यमरः ॥ हे ना
थ ! तुज्यं नमः कथञ्चूताय तुज्यं कितितलाभलजूपणाय
जगतीतलानर्घ्यालंकारायेत्यर्थः ॥ अमलं च तत्
च अमलजूपणं इति कर्मधारयः । कितितलस्य

षणं क्लितितलामलचूषणं तस्मै क्लितितलामलचूषणा
य इति तत्पुरुषः । अथवा क्लितिर्जूः तलं पातालं अमलं
स्वर्गः ततः क्लितिश्च तलं च अमलं च क्लितितलामलानी
ति इतरेतरद्वन्द्वः ॥ तेषां चूषणाय इत्यर्थांतरं । हे जिन !
तुज्यं नमः कथंचूताय तुज्यं परमेश्वराय परमश्वासौ ई
श्वरश्च परमेश्वरस्तस्मै परमेश्वराय इति कर्मधारयः ॥
कस्य त्रिजगतः त्रयाणां जगतां समाहारं त्रिजगत्तस्य
त्रिजगतः । इति द्विगुः ॥ हे जिन ! तुज्यं नमः कथंचू
ताय तुज्यं जवोदधिशोषणाय संसारसमुद्रशोषकायेत्य
र्थः ॥ जवएव उदधिर्जवोदधिरिति कर्मधारयः । जवो
दधेः शोषणं यस्मिन्निति जवोदधिशोषणस्तस्मै जवोद
धिशोषणाय इति बहुव्रीहिः अत्र षष्ठीस्थाने नमःशब्द
योगाच्चतुर्थी ॥ आहुश्च ॥ नमःस्वस्ति स्वाहा स्वधाऽलं व
षट् योगे चतुर्थीति कौमाराः ॥ अत्र मंत्रः ॥ ॐ श्री
ॐ क्लीं महालक्ष्म्यै नमः सुरजिसद्यस्कं चंपकादिपीत
पुष्पैर्लक्ष्म्यापात्सिद्धिः । उक्तं च ॥ आदौ प्रणवस्ततः श्री
च, ॐ क्लीं कामाक्षरं ततः ॥ महालक्ष्म्यै नमश्चांते,
मंत्रोदक्ष्म्यादशाक्षरः ॥ १ ॥ इत्यागमशास्त्रे ॥ २६ ॥

॥ नाराच ठंद ॥ ॥ नमो करौं जिनेश तोहि आ
पदा निवार हो, नमो करौं सुचूरि चूमि लोकके सिंगार

हो ॥ नमो करों जवाब्धि नीरराशिशोष हेतु हो, नमो
करो महेश तोहि मोक्षपंथ देतु हो ॥ १ ॥ १६ ॥

॥ श्री राग ॥ ॥ तुमही नमो नमो तुमही नमो
नमो, तीन जुवन पीडाहर स्वामी, जूतल निर्मल जूपण
समो ॥ तु० ॥ १ ॥ तीन जगतके ठाकुर तुमही, जवजल
निधि शोषण निमसो ॥ देवविजय प्रभु जगहितकारी,
जवि मन मंदिरमांहि रमो ॥ तु० ॥ २ ॥ १६ ॥

हवे निंदास्तुति कहे ठे.

कोविस्मयोऽत्र यदि नाम गुणैरशेषै, स्त्वं
संश्रितो निरवकाशतया मुनीश ॥ दोषै
रुपात्तवित्रिधाश्रयजातगर्वैः, स्वप्नांतरेपि
न कदाचिदपीक्षितोसि ॥ १७ ॥

अर्थः—(मुनीश के०) हे मुनियोना ईश्वर ! (नाम
के०) नाम ए पद जे ठे. ते कोमलामंत्रणमां ठे. (य
दि के०) यदि शब्द श्रृंगीकारार्थमां ठे. (त्वं के०)
तमें (अशेषैः के०) समग्र एवा (गुणैः के०) गुणोचै
करी (निरवकाशतया के०) निरंतरपणे (संश्रितः के०)
रूपे प्रकारें आश्रय करायेला ठे. (अत्र के०) एने
विषे (कोविन्मयः के०) शुं आश्चर्य ? अर्थात् कां

हिं नहीं. अने (उपात्त के०) ग्रहण करेला एवा
 जे (विविधाश्रय के०) विविध आश्रयो, तेमणें
 करीने (जात के०) उत्पन्न थया एवा (गर्वैः के०)
 गर्वरूपजे अवगुण तेना (दोषैः के०) दोषोयें करीने
 सहित एवा जनोयें तमो (स्वप्नांतरेपि के०) स्वप्नांत
 रने विषे पण (कदाचिदपि के०) क्यारें पण (नई
 क्षितोसि के०) जोयेला नथी ॥ १७ ॥

॥ टीका ॥ अथ निंदास्तुतिमाह ॥ कोविस्मयेति ॥
 हे मुनीश ! हे मुनिनायक ! नामेति कोमलामंत्रणे य
 दि त्वमशेषैः समस्तैर्गुणैः संश्रितः । सम्यक् प्रकारेण
 आश्रितः । अत्र कोविस्मयः ॥ अस्मिन् किमाश्चर्य
 मित्यर्थ ॥ संश्रित इति क्रियापदं कःकर्त्ता त्वं । कथं
 भूतस्त्वं संश्रितः कैः गुणैः कथंभूतैर्गुणैः अशेषैः ।
 न विद्यते शेषो येषु ते अशेषास्तैः अशेषैरिति बहु
 ब्रीहिः । कया निरवकाशतया निर्गतः अवकाशः अं
 तरालजागो यस्मिन् तस्य जावस्तत्ता तया निरवकाश
 तयेति बहुब्रीहिः ॥ पुरुषांतरानवस्थानतया नैरंतर्त्ये
 णेत्यर्थः ॥ तदन्यावस्थानस्थालाजात्वमेवाश्रित इति
 जावः ॥ यदि च त्वं दोषैः दूषणैः स्वप्नांतरेपि स्वप्न
 मध्येपि कदाचिदपि कस्मिंश्चिदपि काले न ईक्षितोसि

न दृष्टोसि अत्रापि कोविस्मयः । विस्मयोद्भूतमाश्चर्यं
 मित्यमरः ॥ असीति क्रियापदं कः कर्त्ता त्वं कथञ्चूत
 रत्वं नेदितः कैः दोषैः । कस्मिन् स्वप्नांतरेपि एक
 स्मात् स्वप्नात् अन्यः स्वप्नः स्वप्नांतरं तस्मिन् स्वप्नां
 तरे इति तत्पुरुषः ॥ कथञ्चूतैः दोषैः उपात्तविविधा
 श्रयजातगर्वैः संप्राप्तानेकाश्रयोत्पन्नाजिमानैः विविधा
 श्र ते आश्रयाश्चविविधाश्रयाः इति कर्मधारयः । उपा
 त्ताश्च ते विविधाश्रयाश्च उपात्तविविधाश्रयाः । इति
 कर्मधारयः ॥ ततः उपानैःविविधैः अस्मादृशाद्याश्रये
 र्जातैःवयं सर्वजनाश्रयाः गुणारतुस्तोकजनाश्रयाएवेति
 रूपो गवों येषां ते उपात्तविविधाश्रयजातगर्वास्तैः उपा
 त्तविविधाश्रयजातगर्वैरिति बहुव्रीहिः ॥ त्वदतिरिक्ता
 नेकाश्रयलानादिति जावः ॥ नामप्राकाश्यसंज्ञाव्यको
 धोपनमकुत्सनइत्यमरः ॥ पूर्वं संपूर्णमंरुद्धेति काव्ये गु
 णानां त्रिभुवनव्यापकत्वं कीर्त्तिद्वारेणोक्तं । सांप्रतं
 त्वदंगाश्रयाएव गुणाइति न विरोधो ज्ञावनीयः ॥ अत्र
 मंतः ॥ ॐ नमो रूपजाय मृत्युञ्जयाय सर्वजीवशर
 णाय परब्रह्मणे अहमदाप्रानिर्दार्यसहिताय नागचून
 यक्षवशंकराय सर्वशान्तिकर्ताय मम शिवं कुम्भ

स्वाहा ॥ एकविंशतिवारस्मरणात् ह्रुद्रोपद्रवनाशोवां
ठितलान्नश्च जवति ॥ १७ ॥

चौपाई ॥ ॥ तुम जिनवर पूरन गुन जरे, दोष
गर्व करि तव परिहरे, और देव गन आश्रय पाय,
स्वप्न न देखे तुम फिर आय ॥ १७ ॥

॥ राग कल्याण ॥ ॥ अचरिज कहा कहाँ इहाँ
मेरे री, और ठौर विन फिर फिर आवत, सब गुण
आइ जख्यो तन तेरे री ॥ अ० ॥१॥ ठौर ठौर अव
गुण सब पाई, जात गर्व जये मानु जरे री ॥ स्वप्नांतर तुं
कबहुं न देख्यो, देवप्रभु देखी दिल ठरे री ॥ अ० ॥१॥ १७
हवे केटला एक प्रातिहार्यने प्रगट करतो जिननी
स्तुति करे ठे.

उच्चैरशोकतरुसंश्रितमुन्मयूख, माप्नाति
रूपममलं जवतोनितांतम् ॥ स्पष्टोद्ध
सत्किरणमस्ततमोवितानं, विंबं रवेरि
व पयोधरपार्श्ववर्त्ति ॥ १८ ॥

अर्थ:—हे जिन ! आठ प्रातिहार्यमांहेलो प्रथम
प्रातिहार्य (उच्चैरशोकतरु के०) प्रभुना अंगथकी
चार गुणो उंचो एवो जे अशोक वृद्ध तेने विषे (सं

શ્રિનં કે૦) આશ્રય કરીને રહેલું અર્થાત્ અશોકને
 નીચેં વેઠેલા ઠો તે સમયે (ઉન્મયૂલં કે૦) ઊંચાં
 ઠે અધિક ઠે મયૂલ્લ ઇટલે કિરણો જેનાં ઇલું (જવ
 તઃ કે૦) નમાલં (રૂપં કે૦) શરીર તે (નિતાંતં કે૦)
 અત્યંત (અમલં કે૦) નિર્મલ (આજ્ઞાતિ કે૦) શોભે
 ઠે. ત્યાં દૃષ્ટાંત કહે ઠે, (સ્પષ્ટોદ્વસત્કિરણં કે૦)
 પ્રગટ ઊંચાં ગયેલાં ઠે કિરણો જેનાં ઇલું (રવેઃ કે૦)
 સૂર્ય જે તેનું (વિંવં કે૦) વિંવ જે ઠે, તે (પયોધર કે૦)
 મેઘ.તેના (પાર્શ્વવર્ત્તિ કે૦) પાર્શ્વમાં વર્ત્તિ ઇટલે પાસેં
 રણું થકું (ઇવ કે૦) જેમ હોય નહિં ? ઇટલે જેમ
 સૂર્ય પોતાના પ્રકાશિત કિરણો વડે કરીને (અન્તનમો
 વિતાનં કે૦) અંધકારના સમુદ્રને અસ્ત કરી નાગ્વી
 ને ઇટલે નાશ કરીને શોજાને પામે ઠે. તેમ તમે અ
 શોકવૃદ્ધની નીચેં વેઠાથકા શોજાને પામો ઠો ॥૨૭॥

॥ ટીકા ॥ અથ કિયત્પ્રાનિદ્યાર્યપ્રકટનૈર્જિનં સ્તુવ
 શ્નાદ્ ॥ ઊચૈરિતિ। હૈ જિન ! જવનન્તવ રૂપં નિતાંતં નિ
 તરાં આજ્ઞાતિ શોજતે ઇત્યર્થઃ ॥ આજ્ઞાતીતિ ક્રિયાપદં
 કિં કર્તુ ? રૂપં કમ્ય જવનઃ । કથંજ્ઞતં રૂપં ઊચૈરશોક
 તમસંશ્રિતં ઊચૈર્જિનાંગાદૃષ્ટાદશ ગુણોચાયઃ અશોકન
 મઃવંકેલિવૃદ્ધસ્તન્નિનૂસંશ્રિતં આશ્રિતં ડચાગો .

धःस्थितमित्यर्थः ॥ केवलज्ञानोत्पत्त्यनंतरं समवसरणो
 ऽशोकस्य जगवदुपरि सदा विद्यमानत्वात् तत्र कंके
 लिः श्रीमहावीरस्य द्वात्रिंशद्भिरुद्धितः ॥ शेषाणां वृष
 ञादिपार्श्वनाथपर्यंतानां त्रयोविंशतितीर्थकृतामपि नि
 जनिजदेहमानात् द्वादश गुणः ॥ उक्तं च ॥ उसन्न
 स्स तिन्निगाडय, वत्तीस धणूणि वद्धमाणस्स ॥ सेस
 जिणाणमसोउ, सरीरउ बारस गुणो उ ॥१॥ ननु महा
 वीरस्य स्वशरीरात् द्वादशगुणोऽशोकपादपः प्रतिपाद्य
 ते यदुक्तमावश्यकचूर्णै ॥ श्रीमहावीरसमवसरण प्र
 स्ताः असोगवरपायवं जिण, उच्चत्ताउ बारस गुण स
 कोविउवत्ति॥तत्कथमिदमुपपद्यतइति ॥ अत्रोच्यते ॥
 केवलस्यैवाशोकस्य तत्र मानमुक्तं ॥ इह तु शालवृक्षस
 हितस्य ततोपि केवलो द्वादशगुणएव ॥ सच सप्तहस्त
 मानश्रीमहावीरशरीरात् द्वादशगुणःकृतः सन्नेकविंश
 तिर्धनूंषि जवति ॥ शालवृक्षोऽप्येकादशधनुः प्रमाणस्त
 तोमिलितानि द्वात्रिंशद्भनूषि युज्यंते इति संप्रदायः ॥
 समवायांगेऽपि ॥ वत्तीस धणुयइचेइय, रुस्कोउ वद्धमा
 णस्स॥निच्चोउ गोअमोअउवन्नोसाद रुस्केणं॥१॥इति
 प्रोक्तमस्ति ॥ कथञ्चूतं रूपं उन्मयूखं उत ऊर्ध्वं मयूखा
 मरीचयोयस्य तत् उन्मयूखं इति बहुव्रीहिः ॥ पुनः

कथञ्चूतं अमलं न विद्यते मलः पङ्कोयस्मिन् तत् अ
मलं इति बहुव्रीहिः ॥ जगवद्देहस्य मलोऽश्रितत्वा
त् किमिव रवेः सूर्यस्य विंवमिव मङ्गलमिव यथारवे
विंवं नितांतं आजाति । कथञ्चूतं विंवं । पयोधरपार्श्व
वर्त्ति पयोधरस्य मेघस्य पार्श्वे समीपे वर्त्ततइत्येवं शी
लं पयोधरपार्श्ववर्त्तिइति तत्पुरुषः ॥ मेघसमीपव
र्त्तमानमित्यर्थः ॥ पुनः कथञ्चूतं स्पष्टोद्धसत्किरणं स्प
ष्टाव्यक्ताः उद्धसंतः उद्धसमानाः किरणारश्मयोयस्य
तत् स्पष्टोद्धसत्किरणं इति बहुव्रीहिः ॥ पुनः कथञ्चू
तं अस्ततमोवितानं अस्तं विद्धिसं तमसां अंधकारा
णां वितानं वृंदं येन तत् अस्ततमोवितानं इति बहु
व्रीहिः ऋतुविस्तारयोरस्त्रीवितानं त्रिषु तुष्ठके इत्य
मरः ॥ एवं चात्र कंकेलिपार्श्ववर्त्तिजगवद्दुर्मेघपार्श्वव
र्त्तितरणिविंवं तयोः परस्परमुपमानोपमेयत्वं प्रदर्शिन
मिति जावः ॥ २७ ॥

चौपाई ॥ ॥ नरु अशोक तल किरण उदार, तुम
तनु आंजित हे अविचार ॥ मेघ निकट ज्यों तेज
शुरंत, दिनकर दीपे निमिर निहंत ॥ ॥ २७ ॥

॥ राग नट ॥ ॥ अति ऊंचो हो अति ऊंचो, तेरो
रूप सोहे अति ऊंचो ॥ अ० ॥ फल दल फल इ

शोक तरू तल, ता ठविसूं नीके राच्यो ॥ अ० ॥ १ ॥
 उद्धसित प्रगट किरण है जाके, तिमिर पमल दूरे
 खांच्यो ॥ सजल जलदके अंतर वरतत, मानुं रवि-
 मंमल माच्यो ॥ अ० ॥ २ ॥ २७ ॥

हवे फरी पण जगवानना शरीरनुं वर्णन करे ठे.

सिंहासने मणिमयूखशिखाविचित्रे, वि
 भ्राजते तव वपुः कनकावदातम् ॥ विंबं
 वियद्विलसदंशुलतावितानं, तुंगोदया
 जिशिरसीव सहस्ररश्मेः ॥ २९ ॥

अर्थः—हे देव ! (मणि के०) मणियो तेनां (मयूख
 के०) किरणो, तेनी (शिखा के०) पंक्तियो, तेणें करी-
 ने (विचित्रे के०) चित्र विचित्र एवुं (सिंहासने के०)
 सिंहोपलक्षित आसन, तेने विषे (कनक के०) सु-
 वर्ण तेना सरखुं (अवदातं के०) मनोझ एवुं (त
 व के०) तमारुं (वपुः के०) शरीर ते (विभ्राजते
 के०) विशेषें करी शोभे ठे. त्यां दृष्टांत कहे ठेः—(तुं
 ग के०) उंचो एवो (उदयाद्रि के०) उदयाच-
 ल पर्वत, तेना (शिरसि के०) शिर उपर जे (विय
 त् के०) आकाश तेने विषे (विलसत् के०) उद्यो-

(एण)

तमान एवां (अंशु के०) किरणो तेनी (लता के०)
शाखाउ तेनो (वितानं के०) समूह ठे जेने एवा
(सहस्ररश्मेः के०) सूर्य जे तेनुं (बिंबं के०) बिंब
ते (इव के०) जेम शोजाने पामे ठे, तेम प्रभुनुं
शरीर सिंहासन उपर शोजाने पामे ठे. ॥ १९ ॥

॥ टीका ॥ अथ पुनरपि जगवद्वपुर्वर्णनमाह ॥
सिंहासने इति॥हे देव ! तव जवतोवपुः शरीरं विभ्राज
ते विशेषेण राजते इत्यर्थः । विभ्राजते इतिक्रियापदं किं
कर्तृ ? वपुः कस्य तव कस्मिन् सिंहासने जडासने ॥ नृ
पासनं यत्तद्भद्रा,सनं सिंहासनं तु तदित्यमरः । कथञ्चूतं
वपुः कनकावदातं कनकं कांचनं तद्वत् अवदातं मनोज्ञं
कनकावदातं इति कर्मधारयः ॥ अवदातं तु विमले
मनोज्ञे सितपीतयोरिति हेमानेकार्थः ॥ कथञ्चूते सिं
हासने मणिमयूखशिखाविचित्रे रत्नमरीचिपंक्तिविचि
त्रवर्णे । मणीनां मयूखाः मणिमयूखाः मणिमयूखानां
शिखाः मणिमयूखशिखाः मणिमयूखशिखान्निर्विचित्रं
मणिमयूखशिखाविचित्रं तस्मिन् मणिमयूखशिखावि
चित्रे इती सर्वत्र तत्पुरुषः जामयूखमहसी ठबिर्विज्ञेत्य
जिधानचिंतामणिः । किमिव सहस्ररश्मेः सूर्यस्य प्रति
बिंबमिव मंरुदमिव यथा सहस्ररश्मेः बिंबं विभ्राजते ।

शोक तरू तल, ता ठबिसूं नीके राच्यो ॥ अ० ॥ १ ॥
 उद्वसित प्रगट किरण है जाके, तिमिर परल दूरे
 खांच्यो ॥ सजल जलदके अंतर बरतत, मानुं रवि-
 मंजुल माच्यो ॥ अ० ॥ २ ॥ २७ ॥

हवे फरी पण जगवानना शरीरनुं वर्णन करे ठे.

सिंहासने मणिमयूखशिखाविचित्रे, वि
 भ्राजते तव वपुः कनकावदातम् ॥ बिंबं
 वियद्विलसदंशुलतावितानं, तुंगोदया
 क्षिरसीव सहस्ररश्मेः ॥ २८ ॥

अर्थ:-हे देव! (मणि के०) मणियो तेनां (मयूख
 के०) किरणो, तेनी (शिखा के०) पंक्तियो, तेणें करी-
 ने (विचित्रे के०) चित्र विचित्र एवुं (सिंहासने के०)
 सिंहोपलक्षित आसन, तेने विषे (कनक के०) सु-
 वर्ण तेना सरखुं (अवदातं के०) मनोज्ञ एवुं (त
 व के०) तमारुं (वपुः के०) शरीर ते (विभ्राजते
 के०) विशेषें करी शोभे ठे. त्यां दृष्टांत कहे ठे:- (तुं
 ग के०) उंचो एवो (उदयाक्षि के०) उदयाच-
 ल पर्वत, तेना (क्षिरसि के०) शिर उपर जे (विय
 त् के०) आकाश तेने विषे (विलसत् के०) उद्यो-

(एण)

तमान एवां (अंशु के०) किरणो तेनी (लता के०)
शाखां तेनो (वितानं के०) समूहं ते जेने एवा
(सहस्ररश्मेः के०) सूर्य जे तेनुं (बिंबं के०) बिंब
ते (इव के०) जेम शोजाने पामे ते, तेम प्रभुनुं
शरीर सिंहासन उपर शोजाने पामे ते. ॥ १९ ॥

॥ टीका ॥ अथ पुनरपि जगवद्भुवर्णनमाह ॥
सिंहासने इति॥ हे देव ! तव जवतोवपुः शरीरं विभ्राज
ते विशेषेण राजते इत्यर्थः । विभ्राजते इतिक्रियापदं किं
कर्तृ ? वपुः कस्य तव कस्मिन् सिंहासने जडासने ॥ नृ
पासनं यत्तद्भद्रासनं सिंहासनं तु तदित्यमरः । कथञ्चूतं
वपुः कनकावदातं कनकं कांचनं तद्वत् अवदातं मनोज्ञं
कनकावदातं इति कर्मधारयः ॥ अवदातं तु विमले
मनोज्ञे सितपीतयोरिति हेमानेकार्थः ॥ कथञ्चूते सिं
हासने मणिमयूखशिखाविचित्रे रत्नमरीचिपंक्तिविचि
त्रवर्णे । मणीनां मयूखाः मणिमयूखाः मणिमयूखानां
शिखाः मणिमयूखशिखाः मणिमयूखशिखाजिर्विचित्रं
मणिमयूखशिखाविचित्रं तस्मिन् मणिमयूखशिखावि
चित्रे इती सर्वत्र तत्पुरुषः जामयूखमहसी षड्विचित्रेत्य
जिधानचिंतामणिः । किमिव सहस्ररश्मेः सूर्यस्य प्रति
बिंबमिव मंरुलमिव यथा सहस्ररश्मेः बिंबं विभ्राजते ।

विज्राजते इति क्रियापदं ॥ किं कर्तुं बिंबं कस्य सहस्रर
 श्मेः सहस्रं रश्मयः किरणायस्य स सहस्ररश्मिस्तस्य
 सहस्ररश्मेः इति बहुव्रीहिः कस्मिन् तुंगोदयाद्रिशिर
 सि अत्युच्चोदयगिरिमस्तके उदयाद्रेः शिरः उदयाद्रि
 शिरः इति तत्पुरुषः तुंगं च तत् उदयाद्रिशिरश्च तुंगोद
 याद्रिशिरः तस्मिन् तुंगोदयाद्रिशिरसि । इति कर्मधार
 यः ॥ कथञ्चूतं बिंबं वियद्विलसदंशुलतावितानं वियति
 आकाशे विशेषेण लसंतोद्योतमाना ये अंशवः किरणा
 स्तेषां लताः शाखास्ताएव वितानं ॥ विलसंतश्च ते अंश
 वश्च विलसदंशवः ॥ इति कर्मधारयः वियद्विलसदंशूनां
 लता वियद्विलसदंशुलता इति तत्पुरुषः ॥ वियद्विल
 सदंशुलतानां वितानं वियद्विलसदंशुलतावितानं इति
 तत्पुरुषः । वियद्विलसदंशुलतावितानं यस्मिन् तत् वि
 यद्विलसदंशुलतावितानं इति बहुव्रीहिः ॥ अथवा
 वियद्विलसंतो ये नवोदयत्वाद्भक्तवर्णाः अंशवस्तएव ल
 तावितानं रक्ताशोकप्रवालमंरुपोयस्य तत्तथेत्यर्थांतरं ।
 अत्रांशुवृंदसमा मणिमयूखमाला । पूर्वोद्रिशिखरसमा
 नं सिंहासनं रविबिंबोपमं जगवद्भूपुरिति युक्तमेव उ
 दयाद्रिस्थितरविबिंबेन सहोपमानोपमेयजावः ॥ २६ ॥

चौपाई ॥ ॥ सिंहासन मणि किरण विचित्र,
तिस पर कंचन बरन पवित्र ॥ तुम तन शोभै किरन
विधार, ज्यों उदयाचल रवि तमहार ॥ १६ ॥

॥ राग केदारो ॥ ॥ जिन तेरो अंग बिराजै चंग,
सिंहासन परें कनक समान है, जमित जवाहिर
नंग ॥ जि० ॥ टेक ॥ १ ॥ ज्युं उदयाचल शिर पर
सोहै, सूरज बिंब अचंग ॥ अंबर कर पसरेही जाके,
देवप्रभु रसरंग ॥ जि० ॥ २ ॥ ॥ १६ ॥

हवे फरी पण प्रकारांतरें जगवाननाशरीरनुवर्णनकरेहे.

कुंदावदातचलचामरचारुशोभं, विभ्राज
ते तव वपुः कलधौतकांतम् ॥ उद्यत्
शांकशुचिनिर्झरवारिधार, मुञ्चैस्तटं सुर
गिरेरिव शातकौञ्जम् ॥ ३० ॥

अर्थः—हे नाथ ! (कुंद के०) मोघरानां पुष्प, तेना
सरखां (अवदात के०) उज्ज्वल अने (चल के०)
चंचल एटले इंद्रादिकें बीजेलां एवां जे (चामर के०)
वे चामरो तेणें करीने (चारुशोभं के०) मनोहर ठे
शोभा जेनी एवुं, अने (कलधौतकांतं के०) सुवर्ण-
ना सरखुं मनोहर एवुं (तव के०) तमारुं (वपुः

क०) शरीर, ते (विभ्रजते के०) विशेषें करी शो-
 जे ठे, त्यां दृष्टांत कहे ठे, (उद्यत् के०) उदय पा-
 मेलो एवो (शशांक के०) चंद्रमा तेना सरखुं (शु-
 चि के०) निर्मल अने (निष्कर् के०) निष्कर्णानी
 (वारिधारं के०) जलधारा जेने विषे वही रही ठे ए-
 वुं (शातकौंचं के०) सुवर्णमय जे (सुरगिरेः के०)
 मेरुपर्वत तेनुं (उच्चैः के०) उंचुं एवुं (तटं के०)
 तट एटले शिखर ते जेम शोजे ठे (श्व के०) ते-
 नी पेरें तमारुं शरीर पण शोजे ठे ॥ ३० ॥

॥ टीका ॥ अथ पुनरपि प्रकारांतरेण जगवद्भुवर्ण-
 ण्यन्नाह ॥ कुंदावदातेति ॥ हे नाथ ! तव वपुः शरी-
 रं विभ्राजते शोजते इत्यर्थः ॥ विभ्राजते इति क्रिया
 पदं । किं कर्तुं वपुः । कस्य तव जवतः । कथञ्चूतं वपुः
 कलधौतकांतं । कलधौतं कनकं तद्वत्कांतं सुंदरं कल-
 धौतकांतमिति कर्मधारयः । कलधौतं रूप्यहेम्नोः कल-
 धौतं कलध्वनाविति हेमानेकार्थः ॥ पुनः कथञ्चूतं ।
 कुंदावदातचलचामरचारुशोचं ॥ कुंदावदाताज्यां
 कुंदकुसुमवद्विशदाज्यां चलाज्यां चंचलाज्यां शक्रा-
 दिवीज्यमानाज्यां चामराज्यां चावीं वालव्यजनाज्यां
 मनोहरा शोभा यस्य तत् कुंदावदातचलचामरचारु

शोचं । कुंदावत् श्रवदाते कुंदावदाते चले च ते चा
 मरे च चलचामरे कुंदावदाते च ते चलचामरे च
 कुंदावदातचलचामरे इति सर्वत्र कर्मधारयः ॥ ततः
 कुंदावदातचलचामराज्यां चार्वा शोचा यस्य तत् कुं
 दावदातचलचामरचारुशोचं ॥ इति बहुव्रीहिः ॥ कस्य
 किमिव । सुरगिरेः कनकाचलस्य उच्चैस्तटमिव प्रोत्तुंग
 प्रस्थमिव । यथा सुरगिरेः मेरोः उच्चैस्तटं विज्राजते ।
 विज्राजते इति क्रियापदं ॥ किं कर्तुं उच्चैस्तटं कस्य
 सुमेरोः कथञ्चूतं उच्चैस्तटं शातकौञ्चं सुवर्णमयं ॥
 तपनीयं शातकुञ्चं गांगेयं जर्म कर्बुरं इत्यमरः ॥ पुनः
 कथञ्चूतं उद्यहशांकशुचिनिर्झरवारिधारं । उद्यत उ
 द्गहन् यः शशांकश्चंद्रस्तद्वत् शुचिर्निर्मला निर्झरस्य
 प्रश्रवणस्य उज्जयपार्श्वयोरिति गम्यं वारिधारापानी
 यधारा यत्र तत् उद्यहशांकशुचिनिर्झरवारिधारं । उ
 द्यच्चासौ शशांकश्च उद्यहशांकः इतिकर्मधारयः । वारी
 णां धारा वारिधारा निर्झरयोः वारिधारा निर्झरवा
 रिधारा उज्जयत्र तत्पुरुषः । ततः उद्यहशांकवत् शु
 चिर्निर्झरवारिधारा यत्र तत् उद्यहशांकशुचिनिर्झर
 वारिधारं इति बहुव्रीहिः ॥ तथा चात्र जगवद्गुप्तेरु

तटयोर्बालव्यजननिर्झरयोश्च परस्परमुपमानोपमेय
चावः प्रदर्शितः ॥ ३० ॥

चौपाई ॥ ॥ कुंद पुहुप सित चमर ढलंत,
कनक बरन तुम तन शोजंत ॥ ज्युं सुमेरु तट
निर्मल कंत, ऊरनां फरै नीर उमगंत ॥ ३ ॥

॥ राग काफी ॥ ॥ चमर सुर वीजै है ॥ च० ॥
कुंदकुसुम अवदात ॥ च० ॥ सोवनवान समान सुंदर
तनु, नयन निरखि नित रीजै ॥ च० ॥ १ ॥ चंद्रकला
उज्ज्वल निज्जारणा, जलधारा नित्य जीजै ॥ सुरगिरि
कनक शिखर पर देखी, देवकों दरसन दीजै ॥ च० ॥ ३० ॥
हवे ठत्रत्रय नामा प्रातिहार्यने वर्णन करतो ठतोकहेठे.

ठत्रत्रयं तव विज्ञाति शशांककांत, मुच्चैः
स्थितं स्थगितज्ञानुकरप्रतापम् ॥ मुक्ता
फलप्रकरजालविवृद्धशोजं, प्रख्यापय
त्रिजगतः परमेश्वरत्वम् ॥ ३१ ॥

अर्थ—हे प्रज्ञो ! (शशांककांतं के०) चंद्रमाना
सरखुं मनोहर एवं (मुच्चैःस्थितं के०) तमारा उपर
रह्युं अने (स्थगितज्ञानुकरप्रतापं के०) ढांकी दीधो
ठे सूर्यना किरणोनो प्रताप जेणें एवं तथा (मुक्ता

ફલ કે૦) મોતી તેના (પ્રકર કે૦) સમૂહ તેની
 (જાલ કે૦) રચના, તેણે કરીને (વિવૃદ્ધશોભન કે૦)
 વિશેષે કરી વૃદ્ધિને પામી છે શોજા જેની એવું, (ત્રિજ
 ગતઃ કે૦) ત્રણ જે જગત્ તેનું (પરમેશ્વરત્વ કે૦)
 પરમેશ્વરપણું તેને (પ્રખ્યાપયત્ કે૦) પ્રકર્ષે કરીને
 જણાવનારું એવું (તવ કે૦) તમારું (ઠત્રત્રયં કે૦)
 ઠત્રત્રય જે છે, તે (વિજ્ઞાતી કે૦) શોષે છે. એટલે ત-
 મોને ઠત્રાતિઠત્ર એવાં ત્રણ ઠત્ર જે ધરાય છે તે ત્રણ
 જગતનું પ્રજુત્વ પ્રખ્યાપન કરે છે. તેમાં એક ઠત્રે કરી
 પાતાલલોકનું પ્રજુત્વ સૂચન કરાય છે, બીજા ઠત્રે
 કરી મૃત્યુલોકનું પ્રજુત્વ સૂચન કરાય છે અને ત્રીજા
 ઠત્રે કરી દેવલોકનું સ્વામિત્વ સૂચન કરાય છે ॥૩૧॥

॥ ટીકા ॥ અથ ઠત્રત્રયલક્ષણં પ્રાતિહાર્યં વર્ણય
 ન્નાહ ॥ ઠત્રત્રયમિતિ ॥ હે પ્રજો ! તવ ઠત્રત્રયં આત
 પત્રત્રિકં વિજ્ઞાતિ વિરાજતે ઇત્યર્થઃ ॥ વિજ્ઞાતીતિ ક્રિ
 યાપદં । કિં કર્તૃ ઠત્રત્રયં । ઠત્રાણાં ત્રયં ઠત્રત્રયં
 ઇતિ તત્પુરુષઃ । કસ્ય તવ જવતઃ । કથંજૂતં ઠત્રત્રયં
 શશાંકકાંતં શશાંકશ્ચંદ્રસ્તદ્ધત્કાંતં રમણીયં શશાંકકાં
 તં ઇતિ કર્મધારયઃ ॥ પુનઃ કથંજૂતં । ઝઞ્ઞૈઃ સ્થિતં ઝઞ્ઞર્મ
 વસ્થિતં । પુનઃ કથંજૂતં । સ્થગિતજ્ઞાનુકરપ્રતાપં વિનિ

वारितसूर्यकिरणसंतापं । जानोः कराः जानुकराः
 जानुकराणां प्रतापः जानुकरप्रतापः । उन्नयत्र तत्पु
 रुषः । ततः स्थगितश्चादितः जानुकरप्रतापोयेन तत्
 स्थगितजानुकरप्रतापं इति बहुव्रीहिः ॥ पुनः कथञ्चू
 तं । मुक्ताफलप्रकरजालविवृद्धशोचं मुक्ताफलानां मौ
 क्तिकमणीनां प्रकरः समूहः तस्य जालेन रचनाविशे
 षेण समूहेन वा विशेषेण वृद्धा वृद्धिगता शोचा
 संश्रीकता यस्य तत् मुक्ताफलप्रकरजालविवृद्धशोचं
 मौक्तिकनिकरविधित्तिवर्द्धितश्रीकमित्यर्थः ॥ जालं
 समूह आनाय इत्यमरः ॥ मुक्ताफलानां प्रकराः मुक्ता
 फलप्रकराः मुक्ताफलप्रकराणां जालं मुक्ताफलप्रकरजा
 लं उन्नयत्र तत्पुरुषः ॥ ततो मुक्ताफलप्रकरजालेन वि
 वृद्धा शोचा यस्य तत् मुक्ताफलप्रकरजालविवृद्धशो
 चं इति बहुव्रीहिः ॥ उन्नयत्र किं कुर्वन् प्रख्यापयन् प्र
 कर्षेण ख्यापयन्ति ज्ञापयतीति प्रख्यापयत् किं परमे
 श्वरत्वं परमश्चासौ ईश्वरश्च परमेश्वरः परमेश्वरस्य ज्ञा
 वः परमेश्वरत्वं इति कर्मधारयः ॥ कस्य त्रिजगतः
 त्रिभुवनस्य त्रयाणां जगतां समाहारस्त्रिजगत् तस्य
 त्रिजगतः इति द्विगुः ॥ एवं च एकेन उन्नेन पाता
 , द्वितीयेन उन्नेन मर्त्यलोकस्य, तृतीयेन

ठत्रेण देवलोकस्य स्वामित्वं ठत्रत्रयं प्रख्यापयतीति ज्ञा
 वः ॥ यद्यपि । अशोक वृद्धः सुरपुष्पवृष्टि, दिव्यध्वनि
 श्रामरमासनं च ॥ ज्ञामंरुलं डुडुजिरातपत्रं, स्युः प्रा
 तिहार्याणि जिनेश्वराणाम् ॥ १ ॥ इत्यष्टौ प्रातिहा
 र्याणि सर्वतीर्थकृतां जवंति तथाप्यत्र तेषु चत्वार्येवं
 प्रदर्शितानीत्यवसेयं ॥ अत्र मंत्रः ॥ ॐ अरिहंत
 सिद्ध आयरिय उवज्जाय सबसाहु सब धम्मतिठय
 राणं ॐ नमो जगवईए सुयदेवयाणं सबपवयणदेव
 याणं दसएहदिसिपालाणं चउएह लोगपालाणं ॐ
 छी अरिहंतदेवयाणं नमः ॥ एतद्विद्या अष्टोत्तरश
 तवारजपात् पठितसिद्धा । वादे कलहे व्याख्याने च
 सिद्धिं ददाति चौरत्रयं च जिनत्ति ॥ ३१ ॥

चौपाई ॥ ॥ जंचो रहै सूर छुति लोप, तीन
 ठत्र तुम दीपे अगोप ॥ तीन लोककी प्रभुता कहै,
 मोती जालर स्यों ठबि लहै ॥ ३१ ॥

॥ राग बिहागडो ॥ ॥ अब में जान्यो सही,
 तीन जगतको ईश ॥ तीन ठत्र शिरपर प्रभु सोहै,
 थंजे है दिनईश ॥ अ० ॥ १ ॥ मुक्ताफल रचना
 जइ तारा, देव नमावे शीश ॥ मानुं तीन चंद्रसेवा
 मिश, रूप धर्यो निशि दीस ॥ अ० ॥ २ ॥ ३१ ॥

गंजीरताररवपूरितदिग्विज्ञाग, स्रैलोक्यलोकशुभ
संगमभूतिदक्षः ॥ सद्धर्मराजजयघोषणघोषकःसन्,
खेडुडुभिर्ध्वनति ते यशसः प्रवादी ॥ ३२ ॥

चौपाई ॥ ॥ डुडुभि शब्द गहर गंजीर, चिहुं
दिशि होत तुह्यारे धीर ॥ त्रिभुवन जिन शिव
संगम करै, मानौ जय जय रव उच्चरै ॥ ३२ ॥

मंदारसुंदरनमेरुसुपारिजात, शंतानकादिकुसुमो
त्करवृष्टिरुद्धा ॥ गंधोदबिंदुशुभमंदमरुत्प्रपाता, दि
व्यादिवः पतति ते वचसां ततिर्वा ॥ ३३ ॥

चौपाई ॥ ॥ मंद पवन गंधोदक इष्ट, विविध
वर्णमय पुहप सुवृष्टि ॥ देव करे विकसित दल सार,
मानौ झूज पंकज अवतार ॥ ३३ ॥

चंचत्प्रज्ञावलयभूरिविज्ञा विज्ञोस्ते, लोकत्रयद्युति
मतां द्युतिमाक्षिपंती ॥ प्रोद्यद्दिवाकरनिरंतरभूरिसं
ख्या, दीप्त्या जयत्यपि निशामपि सोमसौम्यां ॥ ३४ ॥

चौपाई ॥ ॥ तुम तनु जामंरुल जिनचंद, सब
द्युतिवंत करतु है मंद ॥ कोटि संख्य रवि तेज
विपाइ, शशि निर्मल नित करै अढाई ॥ ३ ॥

स्वर्गापवर्गगममार्गविमार्गणेष्वः, सद्धर्मतत्त्वकथनै

કપટુચ્છિલોક્યાઃ ॥ દિવ્યધ્વનિર્જવતિ તે વિશંદાર્થ
સર્વ, જાણાસ્વજ્ઞાવપરિણામગુણપ્રયોજ્યઃ ॥ ૩૫ ॥

ચૌપાઈ ॥ ॥ સ્વર્ગ મોહ મારગ સંકેત, પરમ
ધરમ ઉપદેશન હેત ॥ દિવ્ય વચન તુમ સ્થિરૈ
અગાધ, સર્વ જાણા ગર્જિત હિત સાધ ॥ ૩૫ ॥
હવે અતિશય દ્વારાયેં । જનને સ્તુતિ કરતો ઠતો કહે છે.

ઉન્નિદ્રહેમનવપંકજપુંજકાંતી, પર્યુદ્ધસ
નનખમયૂંશિખાજિરામૌ ॥ પાદૌ પદાનિ
તવ યત્ર જિનેંદ્રધત્તઃ, પદ્માનિ તત્ર વિબુ
ધાઃ પરિકટપયંતિ ॥ ૩૬ ॥

- અર્થઃ—(જિનેંદ્ર કેળ) હે જિનેંદ્ર ! (ઉન્નિદ્ર કેળ)
વિકસિત એવાં (હેમ કેળ) સુવર્ણનાં (નવ કેળ) નવસં-
ખ્યા છે જેની અથવા નવીન એવાં (પંકજ કેળ) ક-
મલ, તેના (પુંજ કેળ) સમૂહ તેની (કાંતી કેળ) દ્યુતિ
છે જેને એવાં તથા (પર્યુદ્ધસત્ કેળ) ચારે તરફ ઊઠલ-
તાં એવાં, (નખમયૂંશ કેળ) પરમેશ્વરના પગના નખ
તેનાં જે કિરણો તેની (શિખા કેળ) પ્રકાશપંક્તિ જે-
ને આસમંતાત્ જાગમાં ફેલી રહી છે. તેણે કરીને (જિ-
રામૌ કેળ) મનોહર એવાં (તવ કેળ) તમારાં

दौ के०) चरणा ते, (यत्र के०) जे जूमिने विषे
 (पदानि के०) गमननां स्थानकप्रत्ये (धत्तः के०)
 धारण करे ठे, (तत्र के०) ते स्थलने विषे (विबु
 धाः के०) देवताउ (पद्मानि के०) कमलोनी (परि
 कट्पयंति के०) रचना करे ठे. एटले वे कमल चरण
 नीचें अने सात कमल मार्गमां रचे ठे. अहीं नख
 कमलकांति दर्पणसदृश ठे, अने देवताउयें रचेलां
 एवां सुवर्णकमलनी कांति पीत ठे, ते बेहुना मल-
 वाथी चरणोनो विचित्र वर्ण अयो ॥ ३२ ॥

॥ टीका ॥ अथातिशय द्वारा जिनं स्तुवन्नाह ॥ उ
 न्निद्रेति । हे जिनेंद्र ! जिनानां सामान्यकेवलीनां इंद्रो
 जिनेंद्रस्तस्य संबोधनं हे जिनपुरंदर ! यत्र यस्मिन् प्र
 देशे तव पादौ क्रमौ पदानि गमनेऽवस्थानरूपाणि ध
 त्तः धारयतः । धत्तइति क्रियापदं ॥ कौ कर्त्तारौ पादौ ।
 कानि कर्मतापन्नानि पदानि । तत्र तस्मिन्प्रदेशे विबु
 धादेवाः । पद्मानि कमलानि । परिकट्पयंति विरच
 यंति स्थापयंतीत्यर्थः ॥ परिकट्पयंतीति क्रियापदं के
 कर्त्तारः विबुधाः । कानि कर्मतापन्नानि पद्मानि ।
 कीदृशौ पादौ उन्निद्रेहेमनवपंकजपुंजकांती उन्नि
 णि विकाशं प्राप्तानि यानि हेमः कांचनस्य नवा

नि नूतनानि वा नवसंख्याकानि यानि पंकजानि कम-
 लानि तेषां पुंजः प्रकरस्तद्वत्कांतिर्युतिर्ययोस्तौ उन्नि-
 द्रहेमनवपंकजपुंजकांती । नव च नवानि च वा तानि
 हेम्नः पंकजानि च नवहेमपंकजानि इति कर्मधार-
 यः ॥ उन्निद्राणि च तानि हेमनवपंकजानि च उन्नि-
 द्रहेमनवपंकजानि इति कर्मधारयः ॥ उन्निद्रहेम-
 नवपंकजानां पुंजः उन्निद्रहेमनवपंकजपुंजः इति
 तत्पुरुषः ॥ उन्निद्रहेमनवपंकजपुंजवत् कांतिर्ययोस्तौ
 उन्निद्रहेमनवपंकजपुंजकांती इति बहुव्रीहिः ॥ पुनः
 कथञ्चूतौ पर्युद्धसन्नखमयूखशिखाजिरामौ । पर्युद्ध-
 संती समंतादुब्धदंती या नखानां करशूकानां मयूख-
 शिखा प्रकाशपंक्तिस्तया अजिरामौ रुचिरौ । मयूखानां
 शिखा मयूखशिखा नखानां मयूखशिखा नखमयूख-
 शिखा उज्जयत्रापि तत्पुरुषः ॥ पर्युद्धसती चासौ नख-
 मयूखशिखा च पर्युद्धसन्नखमयूखशिखा इति कर्मधार-
 यः । पर्युद्धसन्नखमयूखशिखाजिः अजिरामो पर्युद्धस-
 न्नखमयूखशिखाजिरामौ इति तत्पुरुषः अन्येषु उन्नि-
 द्रेत्यारज्य शिखाजिरामौ इति यावत् एकमेव पदं कथ-
 यन्ति ॥ तथा च एका नवकनककमलकांतिः पीता ॥

अपरा च नखप्रज्ञा रक्ता एतेन द्यौ पादौ विचित्र
वर्णौ बभ्रूवतुरिति ज्ञावः ॥ ३२ ॥

॥ दोहा ठंड ॥ ॥ विकसित सुवरन कमल
द्युति, नखद्युति मिलि चमकांहि ॥ तुम पद पुहवि
जहाँ धरै, तहाँ सुर कमल रचांहि ॥ ३२ ॥

॥ राग मारू ॥ ॥ चरण तुम्हारे हो नाथजी,
च० ॥ मोहि लागे प्यारे हो ॥ जिनजी ॥ आदि
जिन चरण तुम्हारे हो, देखतही दूर नए सब पाप
हमारे हो ॥ ना० ॥ १ ॥ जहाँ जहाँ प्रभु पगलां धरै,
तहाँ तहाँ देवकुमारे हो ॥ नख ठवि नीके निर-
खतां, नव कमल समारे हो ॥ ना० ॥ २ ॥ ३२ ॥

हवे स्तोत्रनो संक्षेप अतिशयें करतो ठतो कहे ठे.
इहं यथा तव विभूतिरभूज्जिनेन्द्र, धर्मो
पदेशनविधौ न तथा परस्य ॥ यादृक्प्र
ज्ञा दिनकृतः प्रहतांधकारा, तादृक्कुतोऽग्र
हगणस्य विकाशिनोपि ॥ ३३ ॥

अर्थः—(जिनेन्द्र के०) हे सामान्य केवलीने विषे
इंद्र तुह्य ! दुर्गतियें परमता प्राणीनें धरी राखे एवो
जे श्रुतचारित्र लक्षण (धर्म के०) धर्म, ते धर्मना

(उपदेशनविधौ के०) उपदेशविधिने विषे एटले उपदेश करवाना समयने विषे, (इत्थं के०) ए पूर्वे कही एवी (तव के०) तमारी (विभूतिः के०) अतिशयनी संपदा ते, (यथा के०) जे प्रकारें (अचूत के०) थइ (तथा के०) ते प्रकारें (परस्य के०) बीजा जे हरिहरादिक देवो ठे, तेनी (न के०) नथी थती. त्यां दृष्टांत कहे ठे. के जेम (प्रहृत के०) प्रकर्षे करी हण्यो ठे (अंधकारा के०) अंधकार जेणें एवी (दिनकृतः के०) सूर्य जे तेनी (यादृक्प्रज्ञा के०) जेवी कांति ठे, (तादृक् के०) तेवी कांति, (विकाशिनो पि के०) प्रकाशित थयेला एवा पण (ग्रहगणस्य के०) जौमादिक जे ग्रहना समूह तेनी प्रज्ञा (कुतः के०) क्यांथी होय ? एटले सर्वथा नज होय. अर्थात् देशनासमयें जे अशोक वृद्धादिक आठ महा प्रातिहार्य तथा चोत्रिश अतिशयवाली एवी तमारी जे समृद्धि ठे, तेवी हरिहर ब्रह्मादिकनी क्यांथी होय ? कारण के एमने सरागपणाने लीधे कर्मक्षय-पणुं नथी अने कर्मक्षय विना उत्तमोत्तमताने पमाय नहीं. अने उत्तमोत्तमता विना प्रातिहार्यादिक समृद्धिनो अज्ञावज होय ठे ॥ ३३ ॥

॥ टीका ॥ अथ स्तोत्रं संक्षेपयन्नाह ॥ इष्टमिति ॥
हे जिनैन्द्र ! हे जिनसंक्रंदन ! इष्टं अनेन प्रकारेण यथा
तव विभूतिः समृद्धिः अचूत संजातवती तथा तेन
प्रकारेण परस्य अन्यदेवस्य विभूतिर्न समजनिष्टेत्य
र्थः । अचूदिति क्रियापदं । का कर्त्री ? विभूतिः कस्य
तव कस्मिन् धर्मोपदेशनविधौ धारयति दुर्गतेरिति
धर्मस्तस्य उपदेशस्तस्य विधिर्विधानं तस्मिन् धर्मोप
देशनविधौ । धर्मस्य उपदेशनं धर्मोपदेशनं इति तत्पु
रुषः ॥ धर्मोपदेशनस्य विधिः धर्मोपदेशनविधिः त
स्मिन् धर्मोपदेशनविधौ । इति तत्पुरुषः ॥ अत्र दृष्टां
तः ॥ दिनकृतः सूर्यस्य यादृशी प्रज्ञा ज्योतिर्वर्त्तते
ग्रहगणस्य ग्रहसमूहस्य तादृशी प्रज्ञा कुतः ॥ कस्माद्भव
तीत्यर्थः ॥ ग्रहाणां नक्षत्राणां गणोग्रहगणस्तस्य ग्र
हगणस्येति तत्पुरुषः ॥ वर्त्तते इति क्रियापदं । का कर्त्री ?
प्रज्ञाकस्य दिनकृतः ॥ दिनं करोतीति दिनकृत् तस्य
दिनकृतः इति तत्पुरुषः । कथञ्चूता प्रज्ञा ग्रहतांधका
रा प्रकर्षेण हतं विनाशितं अंधकारं तिमिरं यथा सा
ग्रहतांधकारा इति बहुव्रीहिः ॥ कथञ्चूतस्य ग्रहगणस्य
विकाशिनोऽपि विकाशः प्रकाशो विद्यते यस्य स विका
१ तस्य विकाशिनोऽपि इति बहुव्रीहिः अपिशब्देनात्र

प्रकाशस्योत्कर्षःसूच्यते ॥ एवं चाशोकवृक्षाद्यष्टमहाप्रा
तिहार्यचतुस्त्रिंशदतिशयवती जिनस्य यादृशी समृद्धि
स्तादृशी हरिहरब्रह्मादेः कुतस्त्या तेषां सरागत्वेन न
कर्मक्षयः ॥ कर्मक्षयं विना च नोत्तमोत्तमता ॥ तां विना
च प्रातिहार्यादिसमृद्धेरज्ञावदिति युक्त एवोक्तः श्रीजि
नान्यदेवयोः ॥ सूर्यप्रज्ञाग्रहगणप्रज्ञयोरुपमानोपमेय
ज्ञावे दृष्टान्तः ॥ उक्तं च ॥ रवेरेवोदयः श्लाघ्यः, किमन्यै
रुदयांतरैः ॥ न तमांसि न तेजांसि, यस्मिन्नन्युदिते
सति ॥१॥ मंत्रश्चात्र ॥ ॐ ह्रीं श्रीं कलिकुं रुदं रुस्वामि
न्नागञ्च आत्ममंत्रान् रक्ष रक्ष परमंत्रान् विंद विंद
मम सर्वसमिहितं कुरु कुरु स्वाहा ॥ एतज्ज्ञापात्
सकलसमृद्धिर्भवति जापोऽपि द्वादशसहस्ररक्तश्वेत
पुष्पैःकार्यः गुरूपदेशादन्योविधिर्ज्ञेयः ॥ ३३ ॥

॥ दोहा ॥ ॥ एसी महिमा तुमविषे, अवर न धोरै
कोय ॥ सूरजमें जो तेज है, नहीं तारागण सोय ॥३३॥

॥ राग कननो ॥ ॥ तुम्हारी अकल गति है
जिणंद राय ॥ धर्म देशनविधि जैसे संपद, बार पर्व-
दके मन जाई ॥ तु ॥१॥ और काहुके तैसी न जई,
सब देवनमें तुंहि ठराई ॥ जैसी प्रज्ञा सूर्यकी सोहत,
तैसी ग्रहगनकी न कहाई ॥ तु ॥ २ ॥ ॥ ३३ ॥

हवे जिनने गजत्रयहरत्व दर्शवितो ठतो कहे ठे.

श्रयोतन्मदाविलविलोलकपोलमूल, मत्त
त्रमद्त्रमरनादविवृद्धकोपम् ॥ ऐराव
ताजमिजमुद्धतमापतंतं, दृष्ट्वा जयंजव
ति नो जवदाश्रितानाम् ॥ ३४ ॥

अर्थ:—हे नाथ ! (श्रयोतत् के०) ऊरतो एवो
(मद् के०) मद्, तेणें करीनें (आविल के०) कलु-
षित थयेला एवा अने (विलोल के०) चंचल एवा जे
(कपोलमूल के०) गंरुस्थल जे गंडप्रदेश तेणें करी-
ने (मत्त के०) मदोन्मत्त थयेला एवा अने (त्रमत्
के०) अहीं तहीं त्रमण करनारा एवा जे (त्रमर
के०) त्रमराज तेना (नाद के०) जंकारशब्द तेणें
करीने (विवृद्धकोपं के०) वृद्धि पाम्यो ठे क्रोध जे-
ने एवो अने (ऐरावताजं के०) ऐरावत हाथीना स-
रखी ठे आज्ञा एटले कांति जेनी एवो अने (उद्धतं
के०) अविनीत एटले अंकुशादिक शस्त्रने अवगण-
ना करतो एवो जे (इजं के०) हस्ती, तेने (आपतं
तं के०) सन्सुख आवता एवाने (दृष्ट्वा के०) जोश्ने
(जवत् के०) तमारा (आश्रितानां के०) आश्रय

करीने रहेला एवा जनोने अर्थात् तमारा जक्त-
जनो जे ठे तेने (जयं के०) जय जे ठे, ते (नोज
वति के०) नथी थतुं ॥ ३४ ॥

॥ टीका ॥ अथ गजजयहरं जिनं दर्शयन्नाह ॥
श्र्योतन्मदेति ॥ हे नाथ ! जवदाश्रितानां त्वञ्चरणप्रप
न्नानां जयं जीतिर्न जवति न जायते इत्यर्थः ॥ न जव
तीति क्रियापदं । किं कर्तुं ? जयं । केषां जवदाश्रितानां ।
जवंतआश्रिता जवदाश्रितास्तेषां जवदाश्रितानां इति
तत्पुरुषः ॥ किं कृत्वा इजं गजं दृष्ट्वा विलोक्य कथञ्चूतं
इजं ? ऐरावताजं ऐरावततुल्यं । ऐरावतस्येव आजा
आकृतिर्यस्य स ऐरावताजस्तं ऐरावताजं ॥ इति
बहुव्रीहिः ॥ ऐरावतोहस्तिमल्ल इति हैमः । पुनः कथं
चूतं ॥ आपतंतं सन्मुखमायांतं पुनः कथञ्चूतं उरूतं
अविनीतं अंकुशाद्यवगणयंतमिति यावत् ॥ पुनः कथं
चूतं । श्र्योतन्मदाविलविलोलकपोलमूलमत्तत्रमद्भ्रमर
नादविवृद्धकोपं श्र्योतता क्षरता मदेन दानेन आवि
लाः कलुषास्ते च ते विलोलाश्चंचला ये कपोलमूला
गंडप्रदेशास्तत्र मत्ताः क्षीबाश्च ते त्रमंतः इतस्ततोत्रम
णशीला ये त्रमराः षट्पदाः तेषां नादेन कंकारेण
विशेषेण वृद्धः पुष्टिं गतः कोपः क्रोधो यस्य सः श्र्योतन्म

दाविलविलोलकपोलमूलमत्तत्रमद्भ्रमरनादविवृद्धको
 पस्तं श्रयोतन्मदाविलविलोलकपोलमूलमत्तत्रमद्भ्र
 मरनादविवृद्धकोपं ॥ अथास्य पदस्य समासाः श्रयोत
 श्चासौ मदश्चश्रयोतन्मद इति कर्मधारयः ॥ श्रयोतन्मदे
 न आविलाःश्रयोतन्मदाविलाः इति तत्पुरुषः॥ विलोला
 श्रते कपोलाश्च विलोलकपोलाः इति कर्मधारयः॥ श्रयो
 तन्मदाविलाश्च ते विलोलकपोलाश्च श्रयोतन्मदाविल
 विलोलकपोलाः । इति कर्मधारयः । श्रयोतन्मदाविलवि
 लोलकपोलानां मूलानि श्रयोतन्मदाविलविलोलकपो
 लमूलानि तेषु मत्ताः श्रयोतन्मदाविलविलोलकपोलमू
 लमत्ताः॥इति तत्पुरुषः॥श्रयोतन्मदाविलविलोलकपोल
 मूलमत्ताश्चते भ्रमंतश्च ते भ्रमराश्च श्रयोतन्मदाविलवि
 लोलकपोलमूलमत्तत्रमद्भ्रमराः॥इति कर्मधारयः ॥ श्रयो
 तन्मदाविलविलोलकपोलमूलमत्तत्रमद्भ्रमरनादेन वि
 वृद्धःकोपोयस्य स तथेति बहुव्रीहिः ॥ एषां वक्ष्यमाण
 वृत्तानां वर्णा एव मंत्रचूताः ॥ गजेंद्रादिजयहराः पुनः
 पुनः स्मर्त्तव्याः अतोनापरमंत्रनिरूपणमिति ॥ ३४ ॥

ठप्पय ठंद ॥ ॥ मद अविलित कपोल, मूल
 अलिकुल जंकारे ॥ तिन सुनि शब्द प्रचंरु, क्रोध उद्यत
 अति धारै ॥१॥ कालवर्ण विकराल, कालवत सन्मुख धा-

वै ॥ ऐरावत सो प्रबल, सकल जन जय उपजावै ॥ २ ॥
देखि गयंद न जय करै, तुम पद महिमा लीन ॥ विपद
रहित संपत्ति सहित, वरतै जक्त अदीन ॥ ३॥ ३४ ॥

॥ राग कान्हरो ॥ ॥ तुह्यारी कहा कहुं प्रभुजी
बढाई ॥ ऊरत मद जल कलुषित गंरुस्थल, अमत ज-
मर रव कोष बढाई ॥ तुण॥ १ ॥ ऐरावत सम सन्मु-
ख आवत, गुंढादंरु प्रचंरु चढाई ॥ देवप्रभु सरणागत
जनकुं, देखी महागज जय जग जाई ॥ तुण॥ ३४ ॥
हवे जगवानने सिंहजयापहारी दर्शावतो बतो कहे ठे.

जिन्नेजकुंजगलडुज्ज्वलशोणिताक्त, मु
क्ताफलप्रकरजूषितजूमिजागः ॥ बद्ध
क्रमः क्रमगतं हरिणाधिपोऽपि, नाक्रा
मति क्रमयुगाचलसंश्रितं ते ॥ ३५ ॥

अर्थः—(जिन्न के०) जेदन करेला एवा जे (इजकुं
ज के०) हस्तीनां कुजस्थल, तेथकी (गलत् के०)
नीचें खरी पड्या एवा (उज्ज्वल के०) उज्ज्वल
ते रक्त श्वेत वर्ण युक्त एवा (शोणिताक्त के०)
रुधिरव्याप्त एटले बोहीथी खरमायेला एवा (मुक्ता
फलप्रकर के०) मुक्ताफलना समूह, तेणें करीने

(भ्रूषित के०) शोभाव्यो ठे (भ्रूमिजागः के०) पृ-
थिवीनो जाग जेणें तथा (बद्धक्रमः के०) कीलि-
त ठे क्रम एटले पाद जेना एवो (हरिणाधिपोऽपि
के०) अरण्य पशुर्जनो अधिप जे सिंह ते पण (ते
के०) तमारा (क्रमयुगाचल के०) चरणयुगरूप जे
पर्वत तेने (संश्रितं के०) आश्रय करीने रह्यो एवो
पुरुष जो, ते सिंहनी (क्रम के०) फाल तेने विषे
(गतं के०) प्राप्त थयो होय तो पण तेने ते सिंह,
(नाक्रामति के०) प्रहार करवाने दोरतो नथी, ए-
टले हे प्रजो! तमारा आश्रित जनोने पूर्वोक्त वि-
शेषणवालो सिंह पण पराजव करतो नथी ॥ ३५ ॥

॥ टीका ॥ अथ सिंहजयापहारमाह ॥ जिन्नेजे
ति॥हे पुरुषसिंह!हरिणाधिपोऽपि सिंहोऽपि ते तव क्रम
युगाचलसंश्रितं चरणयुगपर्वताश्रितं जनमित्यर्थाज्ज
म्यं नाक्रामति न पराजवतीत्यर्थः॥नाक्रामतीति क्रिया
पदं।कःकर्त्ता हरिणाधिपोऽपि।हरिणानां अरण्यपशूनां
अधिपः हरिणाधिपः इति तत्पुरुषः ॥ उक्तं च ॥ मृगारिं
वा मृगेंद्रं वा, सिंहं व्याहरतं जनाः ॥ तस्योन्नयम
पि क्रीडा, क्रीडाददितदन्तिनः ॥ १ ॥ इत्यस्मत्कृतवृद्ध
स्तावोक्तिरत्नाकरे॥कं कर्मतापन्नं जनं। कथंभूतं जनं।

क्रमयुगाचलसंश्रितं क्रमयोर्युगं क्रमयुगं इति तत्पुरु
 षः ॥ क्रमयुगमेव अचलः क्रमयुगाचलः इति कर्मधा
 रयः ॥ क्रमयुगाचले संश्रितः क्रमयुगाचलसंश्रितः तं
 क्रमयुगाचलसंश्रितं इति तत्पुरुषः ॥ कस्य ते तव ।
 पुनः कथञ्चूतं क्रमगतं क्रमयोः पादयोर्गतं प्राप्तं क्रमग
 तं इति तत्पुरुषः ॥ फालप्राप्तमित्यर्थः ॥ कथञ्चूतोहरि
 णाधिपः बद्धक्रमः बद्धौ कीदितौ क्रमौ पादौ यस्य स
 बद्धक्रमः इति बहुव्रीहिः ॥ पुनः कथञ्चूतः जिन्नेजकुं
 जगलदुज्ज्वलशोणिताक्तमुक्ताफलप्रकरचूषितचूमि
 जागः । जिन्नाज्यां विदारिताज्यां इजकुंजाज्यां हस्ति
 शिरः पिंजाज्यां गलता पतता उज्ज्वलेन रक्तश्वेतवर्णेन
 शोणिताक्तेन रुधिरव्यासेन मुक्ताफलानां प्रकरेण समू
 हेनचूषितोमंभितो चूमिजागोचूप्रदेशोयेन स जिन्नेज
 कुंजगलदुज्ज्वलशोणिताक्तमुक्ताफलप्रकर चूषितचू
 मिजागः ॥ अथास्य पदस्य समासाः ॥ इजस्य कुंजौ इज
 कुंजौ इति तत्पुरुषः ॥ जिन्नौ च तौ इजकुंजौ च जिन्नेजकुं
 जौ इति कर्मधारयः ॥ शोणितेन अक्तः शोणिताक्तः इति
 तत्पुरुषः । मुक्ताफलानां प्रकरः मुक्ताफलप्रकरः इति
 तत्पुरुषः । ततो जिन्नेजकुंजाज्यांगलन् दारन् उज्ज्वलो
 धवलः शोणिताक्तश्चासौ मुक्ताफलप्रकरश्च जिन्नेज

कुंजगलदुज्ज्वलशोणिताक्तमुक्ताफलप्रकरः इति कर्म
 धारयः ॥ ततश्च जिन्नेजकुंजगलदुज्ज्वलशोणिताक्तमु
 क्ताफलप्रकरेण नूषितोनूमिजागो येन स तथोक्तः
 इति बहुव्रीहिः । हरिणाधिपोपीत्यत्रापिशब्देन सिं
 हस्य पराक्रमोत्कर्षः सूच्यते ॥ तथा च यदि सिंहे
 नापि नाक्रामितुं शक्यते तदा तदन्यप्राणिनः कुतः
 परिजवावकाश इति ज्ञावः ॥ उक्तं च ॥ निद्राघूर्णित
 लोचनो मृगपतिर्यावज्जुहां सेवते, तावत् स्वैरममी च
 रंतु हरिणाः स्वहृदसंचारिणः ॥ उन्निद्रस्य विधूतके
 सरसटोन्नारस्य निर्गह्यतो, जानेश्रोत्रपथं गते हतधियां
 संत्येव दीर्घादिशः ॥ १॥ एणः क्रीरुति शूकरस्तु खन
 ति द्दीपी च गर्वायते, क्रोष्टा क्रोशति चंचलस्तु शशको
 वेगादुरुर्धावति ॥ निःशंकं करिपोतकस्तरुलतामुन्मूल
 यत्यंजसा, हंहो सिंह! त्वया विनाद्य विपिनेष्वेवं दशा व
 र्त्तते ॥ २॥ कोलः केलिमलंकरोतु करिणः क्रीरंतु कांता
 सखा, कासारे नवकासराः सरजसं मज्जं त्विह स्वेष्टया ॥
 अन्यस्यंतु जयोऽस्त्रिताश्च हरिणा नूयोऽपि जंपागतीः,
 कांतारांतरसंचरिणुरधुना पंचाननो वर्त्तते ॥ ३॥ एते
 चास्मत्कृतवृद्धप्रस्तावोक्तिरत्नाकरे ॥ ३५ ॥

॥ ठप्पय ठंद ॥ ॥ अतिमदमत्त गयंद, कुंजथ-

ल नखन बिदारै ॥ मोती रक्त समेत, दारि झूतलसिं-
गारै ॥१॥ बांकी दाढ विशाल, बदनमें रसना लोले ॥
जीम जयंकररूप, देखि जन शरहर डोलै ॥२॥ ऐसे
मृगपति पग तले, जो नर आया होय ॥ शरण ग्र-
है तुम चरनकी, बाधा करै न सोय ॥ ३ ॥ ३५ ॥

राग रामग्री ॥ ॥ चरन युग अन्निराम गिरि-
वर, जविक जे तत्काल री ॥ जाइ बैठे ताहि कूं प्र-
भु, सिंह होत शियाल री ॥ च० ॥ १ ॥ चित्रगज-
के कुंज निकसित, मुक्ताफल सुविशाल री ॥ झूमि-
जाग विभूषि आयो, उड्डयो देई फाल री ॥ पड्यो
झूमि अफाल री ॥ च० ॥ २ ॥ ॥ ३५ ॥

हवे दावानल जयने दलन करतो ठतो स्तवे ठे.

कटपांतकाल पवनोद्धतवन्धिकटपं, दा
वानलं ज्वलितमुज्ज्वलमुत्फुल्लिङ्गम् ॥

विश्वं जिघत्सुमिव संमुखमापतंतं, त्वन्ना
मकीर्तनजलं शमयत्यशेषम् ॥ ३६ ॥

अर्थः—हे कर्मकाननाग्ने ! (कटपांतकाल के०)
प्रलय कालनो जे (पवन के०) वायरो तेनी सहाय-
तायें करीने (उद्भूत के०) जोरमां आवी गयेदो

एवो जे (वन्हि के०) अग्नि तेना (कटपं के०)
 सदृश एवो अने (ज्वलितं के०) जाज्वल्यमान थ-
 येलो अने (उज्ज्वलं के०) उज्ज्वल अने (उत्फु-
 लिंगं के०) उंचा गया ठे तणखा जेना एवो तथा
 (अशेषं के०) समस्त (विश्वं के०) जगत् तेने
 (जिघत्सुमिव के०) जाणे गद्दी जवाने इहा करतो
 होय नहीं? एवो जे (दावानलं के०) वनमां ला-
 गेलो अग्नि, ते अचानक (संमुखं के०) सन्मुख
 (आपतंतं के०) आवी प्राप्त थयो तेने (त्वन्नाम
 कीर्त्तनजलं के०) तमारा नामनुं जे कीर्त्तन करवुं,
 ते रूप जल ते (अशेषं के०) निरवशेष पणायें करीने
 (शमयति के०) शांत करी मूके ठे. एटले विश्वने
 बाढी नाखवानी इहा करनारो एवो जे दावाग्नि ते पण
 तमारा नामस्मरणरूप जलें करीने शांतताने पामे ठे.
 एवो तमारा कीर्त्तननो प्रज्ञाव ठे, तेवारें तमारी आज्ञा-
 दिक पालवाथी शुं सर्वोत्कृष्टता प्राप्त न थाय? ॥ ३६ ॥

॥ टीका ॥ अथ दावानलजयं दलयन्नाह ॥ क-
 टपांतेति ॥ हे कर्मकाननकृशानो ! त्वन्नामकीर्त्तनजलं
 त्वन्नामग्रहणपानीयं दावानलं वनवन्हि शमयति उप-
 ांतं करोतीत्यर्थः ॥ शमयतीति क्रियापदं किंकर्तृत्वन्ना

मकीर्त्तनजलं त्वन्नामएव कीर्त्तनजलं त्वन्नामकीर्त्तनज
लमिति कर्मधारयः॥ कंकर्मतापन्नं ? दावानलं ॥ दवो
दावौ वनारण्यवन्ही जन्महरौ जवावित्यमरः ॥ कथञ्चू
तं दावानलं अशेषं न विद्यते शेषोयत्र स अशेषस्तं
अशेषं इति बहुव्रीहिः ॥ वज्राग्निविद्युत्प्रदीपनादिजेद
न्निन्नं सफलमपीत्यर्थः ॥ पुनः कथञ्चूतं ज्वलितं जा
ज्वल्यमानं पुनः कथञ्चूतं उज्ज्वलं उज्ज्वलवर्णं पुनः
कथञ्चूतं कटपांतकालपवनोद्भूतवन्हिकटपं प्रलयसम
यसमीरोद्वणकुशानुसदृशं कटपांतकालस्य पवनोवा
युस्तेन उद्भूतः अविनीतो यो वन्हिः अग्निस्तेन कटपं
समानं । कटपांतकालस्य पवनः कटपांतकालपवनः ॥ इति
तत्पुरुषः ॥ कटपांतकालपवनेन उद्भूतः कटपांतकालप
वनोद्भूत इति तत्पुरुषः ॥ कटपांतकालपवनोद्भूतश्चा
सौवह्निश्च कटपांतकालपवनोद्भूतवन्हिरिति कर्मधार
यः ॥ कटपांतकालपवनोद्भूतवन्हिकटपः कटपांतकाल
पवनोद्भूतवन्हिकटपस्तं कटपांतकालपवनोद्भूतवन्हि
कटपं ॥ इति तत्पुरुषः । पुनः कथञ्चूतं संमुखं अग्निमुखं
आपतंतं आगहंतं किमिव विश्वं जिघत्सुमिव जगज्जि
असितुमिव श्रुत्युत्प्रेक्षा ॥ पुनः कथञ्चूतं उत्फुलिंगं उत्
ऊर्ध्व फुलिङ्गाः अग्निकणा यत्र स उत्फुलिंगस्तं उत्फु

लिंगं इति बहुव्रीहिः ॥ यद्यप्यत्र फुलिंग इति पाठः
 ग्रामादिक एव प्रतिज्ञाति सकारादित्वेन फुलिंगशब्द
 स्य नाम कोशादौ प्रतीतत्वात् ॥ तथापि महाकविप्रयुक्त
 प्रयोगत्वात् अस्य स्तोत्रस्य मंत्राक्षरमयत्वाच्च पठ्य
 मान एव पाठः ग्रामाणिक इति पश्यामः । कच्चित्तु स्फु
 लिंगमिति दंत्यसकारसंयुक्तोऽपि पाठो दृश्यते ॥ तदंगी
 कारे तु न चाशंका न चोत्तरमित्यवसेयं एतावता च विश्वं
 जिघत्सुरिव सन्मुखमागच्छन्नपि दावानलस्त्वन्नामग्र
 हणपानीयादेवोपशान्तिं गच्छतीति फलितार्थः ॥ उक्तं
 च ॥ विध्वस्ता मृगपक्षिणो विधुरतां नीता स्थली देव
 ता, धूमैरंतरितस्वजावमलिनैराशीमही तापिता ॥ न
 स्मीकृत्य सपुष्पपल्लवतानेतान्महापादपा, नुदृत्तेन
 दवानलेन विहितंवदमीकशेषं वनम् ॥ १ ॥ कानि स्थाना
 नि ॥ एषोऽस्मत्कृतवृद्धप्रस्तावोक्तिरत्नाकरात् ॥ ३६ ॥

ठप्पय ठंद ॥ ॥ प्रलय पवन करि ऊठि, आगें
 जो तास पटंतर ॥ वमे फुलिंग सिखा, उत्तिंग परजलै
 निरंतर ॥ १ ॥ जगत समस्त निगलक, जस्म करहीगा
 मानौ ॥ तमतमाट दव जलै, जोर चउ दिसी उठानौ
 ॥ १ ॥ सो इक ठिनमें उपसमै, नाम नीर तुम लेत ॥ होय
 सरोवर परिणमै, विकसित कमल समेत ॥ ३ ॥ ३६ ॥

॥ राग रामग्री ॥ ॥ तेरो नाम कीर्तन जल स-
मावै, दावानल असराल री ॥ कलपंत कालके पव-
न परगट, वन्हि यूं विकराल री ॥ ते० ॥ १ ॥ माहा
तरुवर वनहीं जारे, दौर छूनी ज्वाल री ॥ विश्व खावा
रूप राक्षस, ज्यो यूं जमसाल री ॥ ते० ॥ २ ॥ देव
प्रभुतैं तबहिं उछरे, जंतु सब जगपालरी ॥ ते० ॥ ३ ॥ ३६ ॥

हवे उरगजय निवारण करतो ठतो कहे ठे.

रक्तेक्षणं समदकोकिलकंठनीलं, क्रोधो

द्धतं फणिनमुत्फणमापतंतम् ॥ आक्राम

ति क्रमयुगेन निरस्तशंक, स्त्वन्नामना

गदमनी हृदि यस्य पुंसः ॥ ३७ ॥

अर्थः—(रक्तेक्षणं के०) रातां ठे नेत्र जेनां एवो
अने (समद के०) मदोन्मत्त एवो तथा (कोकिल के०)
कोकिल तेनो (कंठ के०) कंठ तेना सरखो (नीलं के०)
श्यामवर्णवालो एवो अने (क्रोधोद्धतं के०) क्रोधें
करीने उद्धत थयेलो तथा (उत्फणं के०) उंची करे-
ली ठे फणा जेणें एवो जे (फणिनं के०) सर्प ते
(आपतंतं के०) उतावलो सन्मुख आवतो होय ते-
ने पण (निरस्तशंकः के०) शंका रहित थयो थको

पोताना (क्रमयुगेन के०) चरण युगले करीने (आक्रामति के०) उद्ध्वंघन करे ठे. ते कयो पुरुष उद्ध्वंघन करे ठे? तो के (यस्य के०) जे (पुसः के०) पुरुषना (हृदि के०) हृदयने विषे (त्वन्नाम के०) तमारा नामरूप जे (नागदमनी के०) नागदमनी नामें औषधि जरेली ठे, ते तमारा नामरूप नागदमनी औषधियें करीने उग्र सर्पना जयश्री पण निःशंकित थाय ठे ॥ ३७ ॥

॥ टीका ॥ अथोरगजयं निराकुर्वन्नाह ॥ रक्तेक्षणा मिति ॥ स पुमान् फणिनं पन्नगं आक्रामति ॥ उद्ध्वंघ्य यातीत्यर्थः ॥ आक्रामतीति क्रियापदं कः कर्त्ता । पुमान् कं कर्मतापन्नं फणिनं फणा विद्यते यस्यासौ फणी तं फणिनं इति बहुव्रीहिः ॥ केन क्रमयुगेन पदद्वयेन । क्रमयोर्युगं क्रमयुगं तेन क्रमयुगेन इति तत्पुरुषः ॥ कथञ्चूतः पुमान् निरस्तशंकः । निरस्ता झूरीचूता शंका जीतिर्यस्य स निरस्तशंकः । इति बहुव्रीहिः कथञ्चूतं फणिनं रक्तेक्षणं रक्ते अरुणे ईक्षणे लोचने यस्य स रक्तेक्षणस्तं रक्तेक्षणं इति बहुव्रीहिः ॥ पुनः कथञ्चूतं समदकोकिलकंठनीलं मदेन दर्पेण सह वर्त्तमानोयः कोकिलः कलकंठस्तस्य कंठोगलप्रदेशस्तद्वत्नीलः कृष्णवर्णस्तथोक्तस्तं समदकोकिलकंठनीलं कचि

त्समये कृष्णनीलयोरैक्यात् । मदेन सह वर्त्तमानः
 समद इति तत्पुरुषः ॥ समदश्चासौ कोकिलश्च समद
 कोकिल इति कर्मधारयः ॥ समदकोकिलस्य कंठः सम
 दकोकिलकंठ इति तत्पुरुषः समदकोकिलकंठवत् नीलः
 समदकोकिलकंठनीलस्तं समदकोकिलकंठनीलं इति
 कर्मधारयः । मदोरेतस्यहंकारे सद्यो हर्षसदानयो
 रिति नानार्थः ॥ पुनः कथञ्चूतं ? क्रोधोद्धतं क्रोधे
 न कोपेन उद्धतः ॥ प्रेरितः क्रोधोद्धतस्तं ? क्रोधोद्धतं इति
 तत्पुरुषः । पुनः कथञ्चूतं उत्फणं उत् ऊर्ध्वं फणा द
 र्वी यस्य स उत्फणस्तं उत्फणं इति बहुव्रीहिः ॥ ऊ
 र्ध्वीकृतफणमित्यर्थः ॥ पुनः कथञ्चूतं आपतंतं आग
 हंतं दशनायेति गम्यं ॥ तद्वदस्य यद्वदपेक्षत्वात्
 स कः ॥ यस्य पुंसः पुरुषस्य त्वदि त्वदयं त्वन्नामनाग
 दमनी त्वदन्निधानलक्षणा नागदमनी औषधी जांगु
 ली विद्या वासवतीत्यध्याहारः । जवतीति क्रियापदं ।
 का कर्त्री ? त्वन्नामनागदमनी । त्वन्नामैव नागं सर्पं दम
 यति निःशक्तिकं करोति सा त्वन्नामनागदमनी इति
 कर्मधारयगर्जितस्तत्पुरुषः ॥ एवं च यथा नागदमन्या
 जुजंगोनिस्तेजाजवति तथा त्वन्नामनागदमन्यापि
 फणी निःशक्तिकोजवतीति जावः ॥ ३७ ॥

॥ ठप्पयछंद ॥ ॥ कोकिल कंठ समान, श्याम
तन क्रोध जलंता ॥ रक्त नयन फूँकार, मार विषकण
उठलंता ॥ फणिकों उंची करै, बेगतेँ सन्मुख धाया ॥
तब जन होय निःशंक, देखि फणिपतिकूं आया ॥ जो
रुंके निज पाउकूं, व्यापै विष न लगार ॥ नागदमनी
तुम नामको, है जिनकूं आधार ॥ १ ॥ ३७ ॥

॥ राग कान्हरो ॥ ॥ मानो मानो मेरी विनति
साहिवा, दिल आनो मेरी विनति ॥ सा० ॥ चित्त
लावौ मेरी विनति, तुं ठे गरिबनिवाज रे, दुखियनको
दुःख टार हो री ॥ सा० ॥ कांइ सहेर करो महा-
राज रे, आपो अविचल राज रे ॥ सा० ॥ मा० ॥
॥ १ ॥ राते रे लोचन कोपथें, कांइ कोकिल कंठ ज्यूं
श्याम रे ॥ फणिधर कारे दूरथी रे, नागदमनी तुम
नाम रे ॥ सा० ॥ मा० ॥ २ ॥ ॥ ३७ ॥

हवे रणजयापहरण करतो ठतो कहे ठे.

वल्गत्तुरंगगजगर्जितनीमनाद, माजौ
बलं बलवतामपि नृपतीनाम् ॥ उद्यद्दि
वाकरमयूखशिखापविद्धं, त्वत्कीर्तनात्त
मइवाशु जिदामुपैति ॥ ३८ ॥

अर्थः—जे (आजौ के०) संग्रामने विषे (वदगत् के०) युद्ध करता एवा (तुरंग के०) घोडा ते जेने विषे दोडी रह्या ठे अने (गज के०) हस्ती तेनुं (गर्जित के०) गर्जन तेणें करी (जीम के०) ज-यंकर ठे (नादं के०) शब्दो जेने विषे एवुं (बल वतामपि झूपतीनां के०) अतिशय बलवान् राजाजं तेनुं पण (बलं के०) सैन्य ते (त्वत्कीर्तनात् के०) तमारा नामना कीर्तनथकी (अशु के०) शीघ्र (जि दां के०) जेदनने (उपैति के०) पामे ठे. एटले तुर-त नाशी जाय ठे. ते कोनी पेठें ? तो के० (उद्यद्दिवाक र के०) उदय थयेलो एवो जे सूर्य, तेनां (मयूख के०) किरणो तेनी (शिखा के०) शिखाजं तेणें क-रीने (अपविर्द्धं के०) उत्क्रिस्त एटले जेदन थयेलुं एवुं (तमः के०) अंधकार तेहीज (इव के०) जेम होय नहीं ? अर्थात् सूर्यकिरणोयें करीने जेम अंध-कार नाश पामे ठे, तेम तमारा नामग्रहणप्रज्ञावथ-कि शत्रुनुं सैन्य संग्रामने विषे पलायन थाय ठे ॥३॥

॥ टीका ॥ अथ रणजयं हरन्नाह ॥ वदगत्तुरंगे ति ॥ हे वरद! आजौ संग्रामे झूपतीनां झूचृतां बलं सैन्यं आशु शीघ्रं जिदां उपैति । जेदं प्राप्तोतीत्य

र्थः ॥ उपैतीति क्रियापदं किं कर्तृ ? बलं स्थौढ्यसाम
 र्थ्यसैन्येषु बलं ना काकसीरिणोरित्यमरः ॥ कां क
 र्मेतापन्नां जिदां । कस्मिन् आजौ संग्रामे । कस्मात् त्व
 त्कीर्तनात् तव नामग्रहणात् । तव कीर्तनं त्वत्कीर्त
 नं तस्मात् त्वत्कीर्तनात् इति तत्पुरुषः ॥ कथञ्चूता
 नां जूपतीनां बलवतामपि बलं सामर्थ्यं विद्यते येषां
 ते बलवंतस्तेषां बलवतां इति बहुव्रीहिः ॥ अपिशब्दे
 नात्र जूपतीनां बलोत्कर्षः सूच्यते ॥ किमिव तमश्च
 अंधकारमिव यथा तमः आशु जिदां उपैतीति ॥ उपैतीति
 क्रियापदं । किं कर्तृ ? तमः । कां कर्मेतापन्नां जिदां । क
 थं आशु यथा स्यात्तथेति क्रियाविशेषणं कथञ्चूतं त
 मः उद्यद्दिवाकरमयूखशिखापविर्लुं उद्यत् उदयं गह्व
 न् यो दिवाकरः सूर्यः तस्य मयूखाः किरणास्तेषां शि
 खाः चूलास्ताजिः अपविर्लुं विहितं ॥ अथास्य पद
 स्य समासाः ॥ उद्यच्चासौ दिवाकरश्च उद्यद्दिवाकर
 इति कर्मधारयः ॥ उद्यद्दिवाकरस्य मयूखाः उद्यद्दि
 वाकरमयूखाः । इति तत्पुरुषः उद्यद्दिवाकरमयूखानां
 शिखाः उद्यद्दिवाकरमयूखशिखा इति तत्पुरुषः ॥
 उद्यद्दिवाकरमयूखशिखाजिः अपविर्लुं उद्यद्दिवाकरम
 यूखशिखापविर्लुं ॥ इति तत्पुरुषः ॥ कथञ्चूतं बलं ? व

वट्गत्तुरंगगजगर्जितजीमनादं । वट्गतां युध्यमानानां
 तुरंगाणां अश्वानां गजानां हस्तिनां च गर्जितानितैर्जी
 मोरुद्रोनादोयत्र तत् वट्गत्तुरंगगजगर्जितजीमनादं
 इति तत्पुरुषगर्जितो बहुव्रीहिः॥अथवा तुरंगाश्च गजा
 श्च तुरंगगजाः इति द्वंद्वः ॥ वट्गंतश्च ते तुरंगगजाश्च
 वट्गत्तुरंगगजाः॥ इति कर्मधारयः॥ वट्गत्तुरंगगजानां
 गर्जितानि वट्गत्तुरंगगजगर्जितानि इति तत्पुरुषः यदि
 वा वट्गंतश्च ते तुरंगाश्च वट्गत्तुरंगा इति कर्मधारयः
 गजानां गर्जितानि गजगर्जितानि इति तत्पुरुषः॥वट्ग
 त्पुरंगाश्च गजगर्जितानि च वट्गत्तुरंगगजगर्जितानि इ
 ति द्वंद्वः॥जीमाश्च ते नादाश्च जीमनादाः॥इति कर्मधा
 रयः ॥ वट्गत्तुरंगगजगर्जितजीमनादायत्रतत् वट्गत्तु
 रंगगजगर्जितजीमनादं इति बहुव्रीहिः ॥ एवं च यथा
 सूर्यकिरणैर्विजिह्वं तमः प्रणश्यति तथा त्वन्नामग्रहण
 प्रज्ञावात् शत्रुसैन्यं संग्रामे पलायतइति ज्ञावः॥ उक्तं
 च ॥ कोशान् गेहेऽष्ट मुंचन् पथि करितुरगान् बांध
 वानर्हसार्गे, दुर्गेष्वंतःपुराणि प्रतिरवचकिताःपर्वते
 ज्योतिवृत्ताः॥यस्योद्योगे क्रमंतः समसमयसमारंजगं
 जीरजेरी, जांकाराकीर्णकर्णज्वरजरतरतप्रेक्षिताशाः
 क्षितीशाः ॥ १ ॥ लब्धिद्वेषिपुरे पुरा निवसतिप्रासा

दधुदध्वज, षायां केलिकलापिनः फणिगणत्रांत्या निहं
 त्याद्रिताः॥ शून्ये संप्रति सर्वतो निजपतिप्रध्वंसवैराग्य
 तो निर्वैराग्य ते क्षिपन्ति न मुखं सर्पेषु सर्पत्स्वपि ॥२॥
 एतावस्मत्कृतवृद्धप्रस्तावोक्तिरत्नाकरात् ॥ मुखे हारा
 वासिर्नयनयुगले कंकणचरो, नितंबे पन्नाली सतिलक
 मञ्जूपाणियुगलं॥अरण्ये श्रीकर्णस्त्वदरियुवतीनां वि
 धिवशा,दपूर्वोयं चूषाविधिरहह जातःकिमधुना॥३॥

॥ ठप्पय हंदा ॥ ॥ जिस रणमांहि चयानक, शब्द
 करी रहै तुरंगम् ॥ घनसैं गज गर्जाइ, मत्त मानौ गि-
 री जंगम ॥ अति कोलाहलमांहि, बात तहाँ नांहि
 सुनीजें ॥ राजनको बल चंरु, देखि तनु धीरज ठीजें ॥
 नाथ तुमारे नामतें, सो ठिनमांहि पलाइ ॥ ज्यूं दिन-
 करकें प्रकाशतें, अंधकार मिटि जाइ ॥ ३७ ॥

॥ राग सट्टहार कडखो ॥ ॥ जोर चर दोरते जोर
 घोरे खरे, घोर घनश्याम गजराज गाजै ॥ रथ महारथ
 जुरे गगन रज विस्तरे, सबल बलवंत चूपति दिवा
 जै ॥ जोर ० ॥ १ ॥ कटकमें चटकते सुनट कोटी
 कटे, चटकतें सटकतें कटक चाजै ॥ उदय दिनकर
 यथा तिमिर सब छूरथी, बहुरि प्रचू नामथें हम
 दिवाजे ॥ जो ० ॥ २ ॥ ३७ ॥

हवे वली पण प्रकारांतरे करीने संग्रामजन्यने
निरास करतो ठतो कहे ठे.

कुंताग्रजिन्नगजशोणितवारिवाह, वेगा
वतारतरणातुरयोधजीमें ॥ युद्धे जयं
विजितदुर्जयजेयपक्षा, स्त्वत्पादपंकजव
नाश्रयिणोलज्जते ॥ ३९ ॥

अर्थ:- (कुंत के०) बरढी, तेमना (अग्र के०)
अग्रजाग जे अणी तेणें करीने (जिन्न के०) जेदेला ए-
वा (गज के०) हस्ती तेना (शोणित के०) रुधिररूप
प (वारिवाह के०) जलना प्रवाह तेने विषे जे (वे
गावतार के०) उतावलुं प्रवेश थवुं एटले रुधिररूप
पाणीमां तणाइ जवाने तैय्यार थयेला तेमांथी (तर
णातुर के०) फरीपाठा तरी नीकलवाने आतुर थयेला
एवा जे (योध के०) सुजटो तेणें करीने (जीमे के०) ज-
यंकर देखातुं एवुं जे (युद्धे के०) युद्ध तेने विषे पण (त्व
त्पाद के०) तमारा चरणारविंद ते रूप जे (पंकजव
न के०) कमलवन तेने (आश्रयिणः के०) आश्रय
करीने रह्या एवा जे पुरुष, ते (दुर्जय के०) नहीं
जींताय एवा जे (जेयपक्षाः के०) शत्रुना वर्गों ते

जेमणें (विजित के०) जीत्या ठे एवा ठता (जयं
के०) जयने (लज्जंते के०) पामे ठे ॥ ३९ ॥

॥ टीका ॥ अथ पुनरपि प्रकारांतरेण संग्रामजयं
निरस्यन्नाह ॥ कुंताग्रजिन्नेति ॥ हे अर्हन् ! युद्धे
संग्रामे जयं जयकारं लज्जंते प्राप्नुवंतीत्यर्थः ॥ लज्जंते
इति क्रियापदं ॥ के कर्त्तारः जनाः । कं कर्मतापन्नं
जयं । कस्मिन् युद्धे । कथञ्चूता जनाः त्वत्पादपंकज
वनाश्रयिणः । त्वच्चरणनलिनवनाधारजा इत्यर्थः ॥
तव पादौ त्वत्पादौ इति तत्पुरुषः पंके जंबाद्वे जायं
ते स्म इति पंकजानि इति तत्पुरुषः ॥ पंकजानां वनं
पंकजवनं इति तत्पुरुषः ॥ त्वत्पादावेव पंकजवनं इ
ति कर्मधारयः ॥ त्वत्पादपंकजवनं आश्रयंते इत्येवं
शीलास्त्वत्पादपंकजवनाश्रयिणः इति तत्पुरुषः ॥
अनेन प्रायोऽन्येऽपि युध्यमानाः दुर्गारण्यानाश्चि
त्येव युध्यते ॥ इति सूचितं ॥ पुनः कथञ्चूताः विजि
तदुर्जयजेयपक्षाः पराञ्चूतोद्भटशत्रुवर्गा इत्यर्थः ॥ अ
थास्य पदस्य समासाः ॥ जेतुं योग्याः जेयाः जेयानां
पक्षोजेयपक्षः ॥ इति तत्पुरुषः ॥ दुःखेन जयोयस्य स
दुर्जयः ॥ इति बहुव्रीहिः ॥ दुर्जयश्चासौ जेयपक्षश्च
दुर्जयजेयपक्षः इति कर्मधारयः ॥ विजितोदुर्जयप

क्षोयैस्ते विजितदुर्जयजेयपक्षाः इति बहुव्रीहिः । कथं
 भूते युद्धे ? कुंताग्रजिन्नगजशोणितवारिवाहवेगावता
 रतरणातुरयोधर्जीमे कुंताः प्रासास्तेषां अग्रैः अग्रजा
 गैः जिन्ना विदीर्णा ये गजा छिरदास्तेषां शोणितं रु
 धिरं तदेव वारिवाहो निष्पन्नस्तत्र वेगेन शीघ्रतया
 अवतरणं प्रविशनं तस्मात् तरणे प्लवने आतुरा विह्व
 ला ये योधाः सुन्नटास्तैर्जीमे जयावहे ॥ अथास्य पद
 स्य समासाः । कुंतानां अग्राणि कुंताग्राणि कुंताग्रै
 र्जीन्ना कुंताग्रजिन्ना उजयत्रापि तत्पुरुषः ॥ कुंताग्रजि
 न्नाश्च ते गजाश्च कुंताग्रजिन्नगजाः इति कर्मधारयः ॥
 कुंताग्रजिन्नगजानां शोणितं कुंताग्रजिन्नगजशोणितं
 इति तत्पुरुषः ॥ कुंताग्रजिन्नगजशोणितमेव वारिवाहः
 कुंताग्रजिन्नगजशोणितवारिवाह इति कर्मधारयः कुंता
 ग्रजिन्नगजशोणितवारिवाहवेगेन अवतरणं अवतारः
 कुंताग्रजिन्नगजशोणितवारिवाहवेगावतार इति तत्पु
 रुषः ॥ कुंताग्रजिन्नगजशोणितवारिवाहवेगावतार
 तरणे आकुलाश्च ते योधाश्च कुंताग्रजिन्नगजशोणित
 वारिवाहवेगावतारतरणातुरयोधाः इति कर्मधारयः ॥
 कुंताग्रजिन्नगजशोणितवारिवाहवेगावतारतरणातुर
 योधैर्जीमः । कुंताग्रजिन्नगजशोणितवारिवाहवेगाव

तारतरणातुरयोधजीमस्तस्मिन् कुंताग्रजिन्नगजशोणि
 तवारिबाह्वेगावतारतरणातुरयोधजीमे ॥ इति तत्पु
 रुषः ॥ उक्तं च ॥ वक्तुः शिरांसि शूराणां, पतितानि
 महीतले ॥ जयश्रियोरक्तपंके, पादन्यासोपलब्धमम्
 ॥ १ ॥ असुजिरपि धियासुजिः प्रविश्य, प्रतिघटमूर्ख
 नि कोपि दत्तपादः ॥ फलमिह सनुजन्मनोपलब्धं, य
 शसिरतिर्महतां न देहपिंडे ॥ २ ॥ महति समरसंकटे
 घटोऽन्यः, प्रतिघटनिर्दलनात्समाप्तशस्त्रः ॥ अगणित
 मरणः प्रविश्य वेगा, छुरिकरतः करवालमाचकर्ष ॥ ३ ॥
 इत्यस्मिन्निर्मितमहोपाध्यायश्रीज्ञानुचंद्रगणिचरित्रात् ।
 अस्मि वीरतनया वरवीर, प्रेयसीं कुरुत वीर सवि
 त्रीम् ॥ विक्रमं सुधितया विदधीथा, नो यथा जवति
 वत्स विकटपः ॥ ४ ॥ मा कृथा युधि वृथात्मकलंकं,
 मांनिधाय हृदये हृदयेश ॥ साहसिन्निह परत्र च
 यन्मे, त्वंगतिः प्रियमुवाच परैवं ॥ ५ ॥ आशिषं च
 तिलकं च जनन्याः, मन्यते स्म कवचाधिकमन्यः ॥
 येन संयतिस एव घटानां, विक्रमैः कवचतां प्रतिपेदे
 ॥ ६ ॥ उन्मदन्परिहसन्धनुरुच्चैर्वा नयन् प्रविकिरन्
 विशिखौघान् ॥ लोष्ठपातचलकाककुलाजं, तच्चकार
 लमाशु कुमारः ॥ बालचारतस्यैते ॥ ७ ॥ ३९ ॥

ठप्पय छंद ॥ ॥ सारे जहां गयंद, कुंज हथि-
 यार बिदारे ॥ उमगे रुधिर प्रवाह, बेगि जलसें
 विस्तारे ॥ होये तरण असमरठ, महा योधा जल ॥
 पूरे तिस रणमें जिन तोय, जति जे हैं नर सूर ॥
 दुर्जयअरिकुल जीतिकें, जे पावै निकलंक ॥ तुम
 पदपंकजवन बसै, ते नर सदा निःशंक ॥ १ ॥ ३९ ॥

राग कमखो ॥ कुंतवर जिन्न गज कुंज निकसत
 रुधिर, वारिपरवाहमें तरन लागे ॥ चपल अति योध
 बल रोध अरि शोधते, क्रोध कल कल करै कार
 जागै ॥ १ ॥ युद्ध करि दह बेहु पद अरि पद जे, नादि
 आवाजयें यूंहि कागे ॥ आदिप्रभु चरण शरणागता
 जे जना, शुभमना जय वरे वीतरागें ॥ २ ॥ ३९ ॥

हवे समुद्रजय निरास करतो ठतो कहे ठे.

अंनोनिधौ क्षुब्धितत्रीषणनक्रचक्र, पा
 ठीनपीठजयदोहवणवामवाग्नौ ॥ रंगत
 रंगशिखरस्थितयानपात्रा, स्वासं विहा
 य जवतः स्मरणाद्ब्रजंति ॥ ४० ॥

अर्थः—(क्षुब्धित के०) क्षोभ पमाड्या ठे (त्रीष
 ण के०) महाजयंकर एवा (नक्रचक्रपाठीनपीठ के०)

तारतरणातुरयोधजीमस्तस्मिन् कुंताग्रजिन्नगजशोणि
 तवारिवाहवेगावतारतरणातुरयोधजीमे ॥ इति तत्पु
 रुषः ॥ उक्तं च ॥ वक्तुः शिरांसिशूराणां, पतितानि
 महीतले ॥ जयश्रियोरक्तपङ्के, पादन्यासोपलब्धमम्
 ॥ १ ॥ असुजिरपि यियासुजिः प्रविश्य, प्रतिजटमूर्ध्नि
 नि कोपि दत्तपादः ॥ फलमिह मनुजन्मनोपलब्धं, य
 शसिरतिर्महतां न देहपिण्डे ॥ २ ॥ महति समरसंकटे
 जटोऽन्यः, प्रतिजटनिर्दलनात्समाप्तशस्त्रः ॥ अगणित
 मरणः प्रविश्य वेगा, झुरिकरतः करवालमाचकर्षे ॥ ३ ॥
 इत्यस्मिन्निर्मितमहोपाध्यायश्रीजानुचंद्रगणिचरित्रात् ।
 अस्मि वीरतनया वरवीर, प्रेयसीं कुरुत वीर सवि
 त्रीम् ॥ विक्रमं सुधितया विदधीथा, नो यथा जवति
 वत्स विकटपः ॥ ४ ॥ मा कृथा युधि वृथात्मकलंकं,
 मांनिधाय हृदये हृदयेश ॥ साहसिन्निह परत्र च
 यन्मे, त्वंगतिः प्रियमुवाच परैवं ॥ ५ ॥ आशिषं च
 तिलकं च जनन्याः, मन्यते स्म कवचाधिकमन्यः ॥
 येन संयतिस एव जटानां, विक्रमैः कवचतां प्रतिपेदे
 ॥ ६ ॥ उन्मदन्परिहसन्धनुरुच्चैर्वा नयन् प्रविकिरन्
 विशिखौघान् ॥ लोष्टपातचलकाककुलाजं, तच्चकार
 कुमारः ॥ बालजारतस्यैते ॥ ७ ॥ ३९ ॥

(१३९)

ठप्पय छंद ॥ ॥ मारे जहां गयंद, कुंज हथि-
यार बिदारे ॥ उमगे रुधिर प्रवाह, बेगि जलसें
विस्तारे ॥ होये तरण असमरठ, महा योधा जल ॥
पूरे तिस रणमें जिन तोय, जति जे हैं नर सूरे ॥
दुर्जयअरिकुल जीतिकें, जे पावै निकलंक ॥ तुम
पदपंकजवन बसै, ते नर सदा निःशंक ॥ १ ॥ ३९ ॥

राग करुखो ॥ कुंतवर जिन गज कुंज निकसत
रुधिर, वारिपरवाहमें तरन लागे ॥ चपल अति योध
बल रोध अरि शोधते, क्रोध कल कल करै कार
जागै ॥ १ ॥ युद्ध करि दक्ष बेहु पक्ष अरि पक्ष जे, नाखि
आवाजथैं यूँहि कागे ॥ आदिप्रभु चरण शरणागता
जे जना, शुभमना जय वरे वीतरागें ॥ २ ॥ ३९ ॥

हवे समुद्रजय निरास करतो ठतो कहे ठे.
अंनोनिधौ क्षुजितजीषणनक्रचक्र, पा
ठीनपीठजयदोद्वणवाम्नामौ ॥ रंगत
रंगशिखरस्थितयानपात्रा, स्वासं विहा
य जवतः स्मरणादूव्रजंति ॥ ४० ॥

अर्थः—(क्षुजित के०) क्षोज पमाड्या ठे (जीष
ण के०) महाजयंकर एवा (नक्रचक्रपाठीनपीठ के०)

नक्र चक्र अने पाठीनपीठ एटले मत्स्यविशेष जीव
जेने विषे एवा तथा (जयद के०) जय उत्पन्न
करनारो एवो (उद्वण के०) असराल ठे (वारु
वाशौ के०) वारुवाशि जेने विषे एवा (अञ्जोनिधौ के०)
समुद्रने विषे (रंगत् के०) अतिउड्डलताएवा (तरंगके०)
तरंगो जे कद्धोलो तेनां (शिखर के०) शृंगो तेनी उपर
(स्थित के०) रह्युं ठे (यानपात्रा के०) वहाण जे-
मनुं एवा पुरुषो जे ठे, ते (जवतः के०) तमारा
(स्मरणात् के०) स्मरणथकी (त्रासं के०) त्रासने
(विहाय के०) त्याग करीने समुद्र पारने (व्रजंति के०)
पामे ठे. एटले इच्छित द्वीपांतरने विषे पहुँचे ठे ॥४०॥

॥ टीका ॥ अञ्जोनिधिजयं निरस्यन्नाह ॥ अञ्जोनिधा
विति ॥ हे संसारतारक ! सांयात्रिकजनाः अञ्जोनिधौ
व्रजंति ॥ इष्टस्थाने निर्जयत्वेन यांतीत्यर्थः ॥ व्रजंतीति
क्रियापदं । के कर्त्तारः ॥ सांयात्रिकजनाः ॥ कस्मिन्
अञ्जोनिधौ, किं कृत्वा विहाय विमुच्य । किं त्रासं आक
स्मिकजयं त्रासस्त्वाकस्मिकं जयं इति हैमः । कस्मात्
कारणात् स्मरणात् स्मृतिविषयीकरणात् कस्य जवतः ॥
कथञ्चूताः सांयात्रिकजनाः रंगत्तरंगशिखरस्थितयान
: रंगतउड्डलंतोये तरंगाः कद्धोलास्तेषां शिखरेषु

शृंगेषु स्थितं अवस्थितं यानपात्रं प्रवहणं येषां ते रंग
 त्तरंगशिखरस्थितयानपात्राः चलत्कल्लोलाग्रवर्त्तनवो
 हिष्ठादित्यर्थः॥ अस्य पदस्य समासाः रंगतश्च ते तरंगाश्च
 रंगत्तरंगाः इति कर्मधारयः ॥ रंगत्तरंगाणां शिखराणि
 रंगत्तरंगशिखराणि ॥ इति तत्पुरुषः॥ रंगत्तरंगशिखरेषु
 स्थितानि यानपात्राणि येषां ते रंगत्तरंगशिखरस्थित
 यानपात्राः इति बहुव्रीहिः ॥ कूटोऽस्त्री शिखरं शृंगमि
 त्यमरः॥ कथञ्चूते अञ्जोनिधौ कुञ्जितजीषणनक्रचक्रपा
 ठीनपीठजयदोद्वणवाडवाग्नौ कुब्धजथावहनक्रचक्र
 पाठीनपीठजयजनकोत्कटवरुवावन्हौ ॥ कुञ्जितः क्षोभं
 गताः जीषणानि नक्रचक्राणि मत्स्यविशेषाणां वृन्दानि
 पाठीनपीठौ च जलजंतुविशेषौ जयदोक्षीतिप्रदः उद्व
 णः करालः वाडवाग्निर्वडवानलश्च यत्र स तथोक्तस्तस्मि
 न् । नक्राणां चक्राणि नक्रचक्राणि इति तत्पुरुषः॥ जीष
 णानि च तानि नक्रचक्राणि च जीषणनक्रचक्राणि
 इति कर्मधारयः॥ पाठीनाश्च पीठाश्च पाठीनपीठाः इति
 ऊँऊँः वारुवश्चासौ अग्निश्च वाडवाग्निरिति कर्मधारयः॥
 जयं ददातीति जयद इति तत्पुरुषः ॥ जयदश्चासौ उ-
 द्वणवारुवाग्निश्च जयदोद्वणवारुवाग्निरिति कर्मधार-
 यः जीषणनक्रचक्राणि च पाठीनपीठाश्च जयदोद्वणवा

रुवाग्निश्च ज्जीषणनक्रचक्रपाठीनपीठजयदोद्वणवाड
 वाग्नेयइति इतरेतरद्वन्द्वः ॥ ततः कुजिता ज्जीषणनक्र
 चक्रपाठीनपीठजयदोद्वणवारुवाग्नेयोयत्र स कुजी
 तज्जीषणनक्रचक्रपाठीनपीठजयदोद्वणवाडवाग्निस्त
 स्मिन् कुजितज्जीषणनक्रचक्रपाठीनपीठजयदोद्वण
 वारुवाग्नेौ इति बहुव्रीहिः ॥ उक्तं च ॥ शोणत्तिरीः
 स रिदतीवगञ्जीरनीर, बाला वयं सकलमेवमनर्थ
 हेतुः ॥ सायंतनीयसमयोऽपि समीपवर्त्ती, नाथ
 त्वमेव नतु संप्रति कर्णधारः ॥ १ ॥ इत्यस्मत्कृतवृद्ध
 प्रस्तावोक्तिरत्नाकरात् ॥ ४० ॥

ठप्पयहंद ॥ ॥ नक्र चक्र मगरादि, मत्स्य करी
 जय उपजावै ॥ जामें वडवा अग्नि, दाहयें नीर
 जलावै ॥ पार न पामै जास, याह नही लहियें
 जाकी ॥ गरजै जो गंज्जीर, लहरकी गिनत न ताकी ॥
 सुखसों तिरै समुद्रकों, जे गुन तुम समराहि ॥ लोल
 कल्लोदनके शिखर, पार जानि ले जांहि ॥ १ ॥ ४० ॥

राग विलावल ॥ ॥ तेरी सुमरणकी बलिहारि
 रे ॥ तेरी सुरति उपर वारी रे, तुंतो निःकारण उपगारी
 रे, तुं तो जगजीवन हितकारी रे, मेरे प्राण आधार
 तेण ॥ ए टेक ॥ १ ॥ अञ्जोनिधि ज्जीषण जये, मत्स्या-

दिक जलचारी रे ॥ वरुवानल विकरालकी, जाझा
जीज समारी रे ॥ ते० ॥ १ ॥ रंग तरंग उत्संगमें,
ढोलत जिहाऊ उठारी रे ॥ शरन नये तुम नामके,
ते नर पार उतारी रे ॥ ते० ॥ ३ ॥ ४० ॥

हवे रोगनयने निवारण करतो बतो स्तवे ठे.

उद्धूतजीषणजलोदरचारुशुभाः शोच्यां
दशामुपगताश्च्युतजीविताशाः ॥ त्वत्पा
दपंकजरजोऽमृतदिग्धदेहा, मर्त्यान्नवं
ति मकरध्वजतुल्यरूपाः ॥ ४१ ॥

अर्थः—हे जगन्नाथ ! (उद्धूत के०) उत्पन्न थयो
एवो (जीषण के०) नयंकर (जलोदर के०) जल
युक्त होय ठे उदर जेणें करीने तेने जलोदर रोग
कहियें अने ते जलोदर रोगना (चार के०) चारें
करीने (शुभाः के०) वक्र थया एवा अने (च्युतजी
विताशाः के०) त्याग करी ठे जीवितनी आशा जे-
मणें एवा अने (शोच्यां दशामुपगताः के०) शोक करवा
योग्य एवी दशाने प्राप्त थया एवा अने (त्वत्पादपंक
जरजोऽमृतदिग्धदेहाः के०) तमारां चरणकमलनुं जे
रज ते रूप जे अमृत तेणें करी लिप्त ठे अंग जेम-

मिव कुमुदराजीं किमथ वा ॥ सुधाधारामंतःप्रणयजल
धेरुज्जतवती, युवा वृंदारण्ये शिथिलयति धैर्यं मृगदृशा
म् ॥१॥ इत्यस्मत्कृतवृद्धप्रस्तावोक्तिरत्नाकरात् ॥४१॥

॥ ठप्पयहंद ॥ ॥ महा जलोदर रोग, ज्वार पि-
मित जन जे हैं ॥ वात पित्त कफ कुष्ठ, आदि जे रोग
कहे हैं ॥ सोची रहै उदास, नहिं जीवनकी आसा ॥ अ-
ति गिलामनी देह, धरे दुर्गंध निवासा ॥ तुम पद पंकज
धूलिकूं, जो लावहिं निज अंग ॥ तेह शरीर नीरोग ल-
ही, बिनमें होइ अनंग ॥ १ ॥ ४१ ॥

॥ राग परजीयो ॥ ॥ अरज हमारी अवधाररे ॥
साहिब जी ॥ जव जय फंदा टार रे ॥ सा० ॥ जीषण
कुष्ठ जलोदरा, खयन खरे दुःख ज्वार रे ॥ साहिब
जी ॥ सोचदिशा बहु रोगकी, क्युं कीजें किरतार रे
॥ सा० ॥१॥ साहेबजी रे, जिनजी रे, जगजीवनजी
रे, बिनति मोरी मान रे, करमकी वेदना टार रे ॥ सा० ॥
चरण कमल रज रागथी, रंजे तन एक वार रे ॥ सा० ॥
॥ २ ॥ देवप्रभु ते नर जये, कामरूप अवतार रे ॥
सा० ॥ दर्शन दै दिख ठार रे ॥ सा० ॥ प्रभु आवागमन
ार रे ॥ सा० ॥ ३ ॥ ४१ ॥

हवे निगमादि बंधननुं जय टालतो बतो कहे ठे.

आपादकंठमुरुशृंखलवेष्टितांगा, गाढं
बृहन्निगमकोटिनिघृष्टजंघाः ॥ त्वन्नाममं
त्रमनिशं मनुजाः स्मरंतः, सद्यः स्वयं
विगतबंधज्ञया जवंति ॥ ४२ ॥

अर्थः—हेकर्मबंधनरहित ! (आपादकंठं के०)
जेना पगथी मांडीने गला पर्यंत (उरुशृंखल के०)
महोटी जे शृंखलाउं तेणें करी (वेष्टितांगा के०)
वेष्टित ठे एटखे निबद्ध ठे सर्व अंगो जेमनां एवा
अने (गाढं के०) अत्यंत (बृहन्निगमकोटि के०)
महोटी वेनीयो तेनी कोटियो जे जीणी अणीयो
तेणें करीने (निघृष्टजंघाः के०) निःशेषपणायें करी
घसाती ठे जंघाउं जेमनी एवा दुःखित थयेला
अने (त्वन्नाम के०) तमांरुं जे नाम ते रूप (मंत्र
के०) मंत्र जे ठे, तेने (अनिशं के०) रात्रि दिवस
अर्थात् निरंतर (स्मरंतः के०) स्मरण करता एवा
(मनुजाः के०) मनुष्यो, ते (सद्यः के०) तत्काल
(स्वयं के०) पोतानी मेळें (विगतबंधज्ञयाः के०)

विशेषं करी गयुं ठे बंधनजय जेमने एवा (जवंति के०) थाय ठे ॥ ४२ ॥

॥ टीका ॥ अथ निगरुबंधजयं निरस्यन्नाह ॥ हे कर्मबंधनरहित ! मनुजा मनुष्याः सद्यः सपदि स्वयं विगतबंधजयाबंधनजयरहिता जवंति जायंते बंधन जयादात्मानं च शीघ्रं मुच्येतइत्यर्थः ॥ जवंतीति क्रियापदं के कर्त्तारः मनुजाः कथञ्चूता मनुजाः विगतबंधजयाः विगतं विनष्टं बंधनस्य जयं येषां ते विगतबंधजयाः इति बहुव्रीहिः । पुनः कथञ्चूताः अनिशं निरंतरं स्मरंतः ध्यायंतः ॥ किं त्वन्नामएव मंत्रं त्वन्नाममंत्रं इति कर्मधारयः । पुनः कथञ्चूताः ? आपादकंठमुरुशृंखलवेष्टितांगाः ॥ पादौ मर्यादीकृत्य कंठं यावत् आपादकंठइत्यव्ययी जावः ॥ उर्वी चासौ शृंखला च उरुशृंखला ॥ इति कर्मधारयः ॥ आपादकंठं उरुशृंखलया वेष्टितं निबद्धं अंगं शरीरं येषां ते आपादकंठमुरुशृंखलवेष्टितांगाः ॥ इति बहुव्रीहिः ॥ पुनः कथञ्चूताः गाढं बृहन्निगरुकोटिनिघृष्टजंघाः निगडानां कोटयः निगडकोटयइति तत्पुरुषः बृहंत्यश्च ता निगरुकोटयश्च बृहन्निगरुकोटयइति कर्मधारयः । ततो गाढं अपूर्वं बृहन्निगडकोटिजिर्नितरांघृष्टा

जंघा येषां ते गाढं बृहन्निगडकोटिनिघृष्टजंघाः ॥ इति
बहुव्रीहिः ॥ अंडुकोनिगडोऽस्त्रीस्यादित्यमरः ॥ ४२ ॥

॥ ठप्पय ठंद ॥ ॥ पांउ कंठतें ऊकरी, बंध सांक-
लहि अति ज़ारी ॥ गाढी बेडी पेर, मांहि जिन जांघ
विदारी ॥ ज़ूख प्यास चिंता शरीर, दुःखसैं जे बिल-
लाने ॥ सरन नांहि जन कोइ, ज़ूपके बंदीखाने ॥ तुम
सुमरत स्वयमेवही, बंधन सब खुलि जांहि ॥ ठिनमें
ते संपति लहै, चिंता जय बिनसांहि ॥ १ ॥ ४२ ॥

॥ राग देशाख ॥ ॥ मेरे दिल प्रजु आदि जिणंदा,
में पाया अब सुरतरु कंदा ॥ मे० ॥ कोइ कहो कलु
और सुरिंदा, मैं देख्या मरुदेवीका नंदा ॥ मे० ॥ १ ॥ तुज
मुख देखे परमानंदा, ज्युं चकोर मनमांहे चंदा ॥ मे० ॥
ज्युं चक्रवा मनमांहे दिणंदा, ज्युं विंध्याचल सीमगयंदा
॥ मे० ॥ २ ॥ रात्रि दिवस चाहुं दिदारा, हीरा परें मनमोह-
नगारा ॥ मे० ॥ ज्युं मोरा चाहे मन मेहा, ज्युं पंथीमन
पावत गेहा ॥ मे० ॥ ३ ॥ तुंही देख्या मैं साचा देवा, सुर नर
कोरि करत तुम सेवा ॥ मे० ॥ पग अरु कंठ लगें जंकीरा,
बेरिजडित जंघा पग जीरा ॥ मे० ॥ ४ ॥ जे नरबंधन
बंधे परिया, ते प्रजु नाम मंत्र उरूरीया ॥ मे० ॥ ततठन
बंधनके जय वूटा, क्रम क्रम कर्मके बंधन तूटा ॥

मे० ॥ देवप्रभु दिलमें तुं ध्याया, साचा साहिव
अब में पाया ॥ मे० ॥ ५ ॥ ४१ ॥

हवे पूर्वोक्त सर्व जयने त्याग करतो
ढतो संक्षेपशी कहे ठे.

मत्तद्विपेंद्रमृगराजदवानल्लाहि, संग्राम
वारिधिमहोदरबंधनोढम् ॥ तस्याशुना
शमुपयाति जयं जियेव, यस्तावकं स्तव
मिमं मतिमानधीते ॥ ४३ ॥

अर्थः—हे प्रजो! (यः के०) जे (मतिमान् के०)
बुद्धिमान् पुरुष, (तावकं के०) तमारुं (इमं के०)
आ (स्तवं के०) स्तवन जे ठे तेने (अधीते के०)
जणे ठे, (तस्य के०) ते पुरुषनुं (मत्त के०) मदो-
न्मत्त एवो (द्विपेंद्र के०) महान् हस्ती, अने (मृग
राज के०) सिंह, तथा (दवानल के०) वनाग्नि, तथा
(अहि के०) सर्प, अने (संग्राम के०) संग्राम, अने
(वारिधि के०) समुद्र, तथा (महोदर के०) जलोदरादि
रोग, अने (बंधन के०) बंदीखानुं, ए आठ वानां, ते
थकी (उढं के०) उत्पन्न थयुं एवुं जे (जयं के०)
ते (जियेव के०) बीकें करीनेज जेम होय नहीं?

तेम (आशु के०) शीघ्र उतावळुं (नाशं के०)
 नाशने (उपयाति के०) पामे ठे. अर्थात् आ
 तमारा स्तोत्रना पाठ करनारने पूर्वोक्त आठ प्रका-
 रना जयनो नाश थाय ठे ॥ ४३ ॥

॥ टीका ॥ अथ पूर्वोक्तान्यष्ट जयानि निर्गमयन्ना
 ह ॥ मत्तछिपेंडेति ॥ हे प्रजो ! योमतिमान् बुद्धिमान्
 पुमानिति गम्यं तावकं त्वदीयं स्तवनं अधीते पठती
 त्यर्थः ॥ अधीते इति क्रियापदं । कः कर्त्ता पुमान् ।
 कथञ्चूतः पुमान् मतिमान् । मतिर्विद्यते यस्यासौ म
 तिमान् इति बहुव्रीहिः ॥ कं कर्मतापन्नं स्तवं कथञ्चूतं
 स्तवं तावकं तव इदं तावकं तत्पुरुषः ॥ पुनः कथञ्चूतं
 इमं प्रत्यक्षसादृश्यं यच्चन्दस्य तच्चन्दसापेक्षत्वात् तस्य
 पुंसः जयं आशु सद्यः नाशं विनाशं उपयाति गच्छ
 तीत्यर्थः ॥ उपयातीति क्रियापदं किं कर्त्तुं ? जयं कं
 कर्मतापन्नं नाशं कयेव जिया इव जयस्यापि जयं
 समुत्पन्नमिवेत्युत्प्रेक्षा ॥ कथञ्चूतं जयं मत्तछिपेंद्रमृगरा
 जदवानलाहिसंग्रामवारिधिमहोदरबंधनोष्ठं छिपाग
 जास्तेषु इंद्रोछिपेंद्रः इति तत्पुरुषः ॥ मत्तश्चासौ छिपें
 द्रश्च मत्तछिपेंद्र इति कर्मधारयः ॥ मृगाः अरण्यपशव
 स्तेषु राजते तेषां राजा वा मृगराज इति तत्पुरुषः ॥

राजाहिसखिज्यष्टच ॥ ततोमत्तद्विपेंद्रश्च मृगराजश्च
 दवानलश्च अहिश्च संग्रामश्च वारिधिश्च महोदरं च
 बंधनं च मत्तद्विपेंद्रमृगराजदवानलाहिसंग्रामवारि
 धिमहोदरबंधनानि इतरेतरद्वन्द्वः । मत्तद्विपेंद्रमृगरा
 जदवानलाहिसंग्रामवारिधिमहोदरबंधनेज्यः उत्थं
 उत्पन्न मिति मत्तद्विपेंद्रमृगराजदवानलाहिसंग्राम
 वारिधिमहोदरबंधनोत्थं इति तत्पुरुषः ॥ ४३ ॥

॥ ठप्पयठंद ॥ ॥ महा मत्त गजराज, जेर मृग-
 राज दवानल ॥ फणपति रण परचंरु, नीरनिधि रोग
 महाबल ॥ बंधन जय ए आठ, करपि करि मानों ना-
 से ॥ तुम सुमिरन ठिनमांहि, अजय थानक परकासे ॥
 इस अपार संसारमें, सरन नांहि प्रभु कोय ॥ यातें
 तुम पद जगतकों, जक्ति सहाई होय ॥ १ ॥ ४३ ॥

॥ राग धन्याश्री फाग ॥ ॥ श्री जिनवर तेरो ना-
 म, जे गुण गावतां ॥ अजर अमर पद पावहीं, तुम त-
 वनके जावन जावतां ॥ श्री० ॥ १ ॥ करी हरि दाव
 जुजंग रान दधि, रुज बंधन बंधावतां ॥ आतुं जय
 युं करे, गज ज्यूं सिंह सुनावतां ॥ श्री० ॥ २ ॥ श्री
 ॥ मरके कवित्तकी, जाषा गीत कहावतां ॥ उठो अ-

धिको कहु कह्यो, सूरिजन सुनहु खमावतां, देव प्र-
जु दिख ध्यावतां ॥श्री॥ ३ ॥ ४३ ॥

हवे स्तवनप्रज्ञाव सर्वस्वने कहे ठे.

स्तोत्रस्रजं तव जिनेंद्र गुणैर्निवृद्धां, न
क्त्यामयारुचिरवर्णविचित्रपुष्पाम् ॥ धत्ते
जनो य इह कंठगतामजस्रं, तं मानतुंग
मवशा समुपैति लक्ष्मीः ॥ ४४ ॥

इति नक्तामरनामकस्तोत्रं समाप्तम् ॥

अर्थः—(जिनेंद्र के०) हे जिनेंद्र ! (तव के०)
तमारी (इह के०) आ लोकने विषे (यः के०)
जे (जनः के०) पुरुष, (स्तोत्रस्रजं के०) स्तोत्र
तेज पदसंदर्जितपणें करीने जाणे मालाज होय
नहीं ? ते स्तोत्ररूप पुष्पमालाने (कंठगतां के०)
पोताना कंठने विषे (अजस्रं के०) निरंतर (धत्ते के०)
धारण करे ठे, (तं के०) ते (मान के०) चित्तनी उन्नति
तेणें करीने (तुंगं के०) अत्यंत उन्नत थयेला एवा
पुरुष अथवा स्तोत्रना कर्ता श्रीमानतुंगाचार्य जे ठे तेने
(अवशा के०) अस्वतंत्र एवी जे (लक्ष्मीः के०) स्वर्ग-
पवर्ग अने सत्काव्यरूप लक्ष्मी. (समुपैति के०)

पामे ठे. हवे ते स्तोत्ररूपस्त्रज केहवी ठे ? तो के मा-
 नतुंगाचार्यनामक एवो (मया के०) हुं जे तेणें (न
 त्तया के०) नक्ति जे श्रद्धा, अथवा पुष्पमालापद्धें
 नक्ति जे विचित्ररचना तेणें करीने, अने (गुणैः के०)
 प्रभुनागुणें करीने अथवा पुष्पमालापद्धें गुण जे सूत्र
 तेणें करीने (निबद्धां के०) बांधेली ठे गुंथेली ठे.
 वली केहवी ठे ? तो के (रुचिर के०) मनोहर
 एवा (वर्ण के०) बावन अक्षर, तेज ठे (विचित्रपु-
 ष्पां के०) चित्र विचित्र पुष्पो जेने विषे अने पुष्प-
 मालापद्धमां मनोहर ठे वर्ण जेना एवा विचित्र पु-
 ष्पो ठे जेमां एवी ठे. आ स्तोत्रना अंतमां पुष्पस्त्र-
 ज शब्द जे ठे, ते अजीष्ट शकुनपणायें करी महोत्स-
 वना आनंदनुं कारणभूत ठे; अने लक्ष्मी शब्द जे ठे
 ते मांगल्यवाची ठे, तेणें करी आ स्तोत्रनो पाठ कर-
 नार तथा श्रवण करनार पुरुषने आ स्तोत्रनी समा-
 ति पर्यंत कल्याण परंपरा याशे, एवो जाव ठे ॥ ४४ ॥

इति नक्तामर स्तोत्रस्य बालावबोधः सपूर्णः ॥

॥ टीका ॥ अथ स्तवप्रज्ञावसर्वस्वमाह ॥ स्तोत्रस्त्रज
 मिति ॥ हे जिनेंद्र ! इह अस्मिन् लोके योजनः
 स्तोत्रस्त्रजं स्तवनपुष्पमालां अजस्रं सदैव

कंठगतां धत्ते दधातीत्यर्थः ॥ धत्ते इति क्रियापदं कः
 कर्त्ता योजनः ॥ कां कर्मतापन्नां स्तोत्रस्त्रजं स्तोत्र
 मेव पदसंदर्जितत्वेन स्त्रगिव स्तोत्रस्त्रक् तां स्तोत्र
 स्त्रजं इति कर्मधारयः अन्यापि माला पुष्पसंदर्जिता
 जवतीति ज्ञावः ॥ पुनः कथञ्चूतां गुणैर्निवद्धां ग्रथितां
 केन मया मानतुंगसूरिणा कया जत्तया श्रद्धया ।
 पद्मे जक्तिर्विचित्ररचना तथा श्रद्धारचनयोर्जक्तिरि
 त्यमरः ॥ अन्यापि स्त्रक् गुणैस्तनुजिर्निवद्धा जवतीति
 ज्ञावः ॥ पुनः कथञ्चूतां रुचिरवर्णविचित्रपुष्पां रुचिरा
 मनोज्ञा ये वर्णा अकाराद्या द्विपंचाशन्मिताः तएव
 विचित्राणि यमकानुप्रासश्लेषादिना विचित्राणि
 पुष्पाणि कुसुमानि यस्याः सा रुचिरवर्णविचित्रपुष्पा
 तां रुचिरवर्णविचित्रपुष्पां इति बहुव्रीहिः । तं
 मानतुंगं मानश्चित्तोन्नतिस्तया तुंगं अत्युन्नतं
 पुथांसं स्तोत्रकर्त्तारं वा लक्ष्मीःराज्यस्वर्गापवर्गसत्का
 व्या अवशा अस्वतंत्रा समुपैति ॥ समंतात् समीप
 मागच्छंतीत्यर्थः ॥ समुपैतीति क्रियापदं ॥ का कर्त्री
 लक्ष्मीः । कं कर्मतापन्नं मानतुंगं । मानेन तुंगं मान
 तुंगं इति तत्पुरुषः । स्तवांते पुष्पमाला शब्दोऽन्ती
 ष्टशकुनत्वेन महोत्सवानन्दहेतुः । लक्ष्मीशब्दस्य

(३५६)

मांगढ्यवाचित्वं तेन स्तोत्रं पिपठिषूणां शुश्रूषमा
णानां च पुंसां व्याचिख्यासूनां च पुंसां समाप्ताव
विरतं कल्याणपरंपरा नविष्यतीति ज्ञावः ॥ प्राणीनां
प्रतिष्ठा हेतुश्च श्रीरेव ॥ उक्तं च ॥ वारां राशिरसौ
प्रभूय नवतीं रत्नाकरत्वं गतो, लक्ष्मीस्त्वत्पतिज्ञाव
मेत्य मुरजिज्जात स्त्रिलोकीपतिः ॥ कंदर्पोजनचित्त
रंजन इतित्वन्नंदनत्वादभू, त्सर्वत्र त्वदनुग्रहप्रणयिनी
मन्ये महत्त्वस्थितिः ॥ १ ॥ गौरीशंकरयोः सुतो विज
यते स्वामी कुमारव्रती, धत्तेऽद्यापि चतुर्मुखस्य तनया
कौमारमेव व्रतम् ॥ यद्वल्लक्ष्मीपतिभूः प्रियाद्वययुतो न
गोऽपि संसेव्यते, तन्मन्ये कमले ! त्वदाश्रयवशात्स
र्वोऽपि मान्योजनः ॥ २ ॥ इत्यस्मत्कृतवृद्धप्रस्तावोक्ति
रत्नाकरात् ॥ ४४ ॥ इति पादशाहश्री अक्कब्बरजद्व्या
लुदीनसूर्यसहस्रनामाध्यापक श्रीशत्रुंजयतीर्थकरमो
चन गोवधनिवर्त्तनाद्यनेकसुकृतविनिर्मापकमहोपा
ध्यायश्रीज्ञानुचंद्रगणेशिष्ययुमपदष्टोत्तरशतावधान
साधनप्रमुदितपातशाहश्रीअक्कब्बरजद्व्यालुदीन पात
शाह श्रीनूरदीनजिहांगीरप्रदत्तशुष्कहमनादिरंजनो
द्धितीयान्निधान महोपाध्यायश्रीसिद्धिचंद्रगणिविर
त्तिः समाप्ता ॥

॥ काव्यहृद ॥ ॥ इह गुनमाल विशाल, नाथ
तुम गुणकी समारी ॥ विविध वरनके पुहप, गुंथिमें ज-
गति विथारी ॥ जे नर पहिरे कंठ, जाव मनमांही जावै ॥
मानतुंग निजाधीन, ते शिवकमला पावै ॥ १ ॥ ४७ ॥

॥ ॥ दोहा ॥ ॥ जाषा जक्तामर कियो, हेमराज
हितहेत ॥ जे नर पढै सुजावशुं, ते पावै शिवखेत ॥ १ ॥

॥ राग धन्याश्री ॥ ॥ जे नर जगति जाव उदा-
र ॥ आदि जिनवर सकल सुखकर, जगत जन आ-
धार ॥ जे० ॥ १ ॥ सकल महिमा निधि अनुपम,
मंत्रके विस्तार ॥ विविध वर्ण विचित्र प्रभुगुण, फूल गुं-
थी माल ॥ जे० ॥ २ ॥ कंठ पीठें धरे निरंतर, स्तो-
त्र रचन रसाल ॥ सकल संपदकी सुवासन, अमर प-
द सुविशाल ॥ जे० ॥ ३ ॥ सवल परिमल अतिहि सुं-
दर, अचल लखमी सार ॥ मानतुंग मनुष्यके गले
धरे जय वरमाल ॥ जे० ॥ ४ ॥ विजयदेव सूरिंद
पटधर. विजयसिंह गणधार ॥ सीस झणिपरें रंगें
चोले. देवविजय जयकर ॥ जे० ॥ ५ ॥ संवत् सत्तर त्रीश
वर्ष, पौष शुदि सित वार ॥ तेरशी दिन मरुदेवीनंदन,
गायो सब सुखकार ॥ ते नर लखीके जरतार ॥ जे० ॥ ॥

हवे आ जक्तामर स्तोत्रनी रचना थवानो
हेतु संक्षेपथी कहीयें ठैयें.

॥ उज्जयिनी नगरीने विषे वृद्ध जोजराजा राज्य
करतो हतो. तेमने संस्कृतभाषा उपर अत्यंत अग्नी-
रुचिहती. वली तेज उज्जयिनीने विषे राजाना मानीता
तेमज बहुशास्त्राज्यासी मयूरजट्ट रहेता हता. ते मयूर
जट्टना जमाइ बाणजट्ट करीने हता, ते पण त्यांज रहे-
ता हता. बन्ने परम सगा ठतां परस्पर घणो मत्स-
र धरता हता. कोइएक दिवसें ए बन्ने पंढितोने विवा-
द करता जोइ राजायें कहुं के तमें शा माटें विवाद क-
रो ठो? तमे बन्ने काश्मीर देशमां ज्यां सरस्वतीनुं स्थान-
क ठे त्यां जाउ. त्यां जेने सरस्वती अधिक पंढित मानशे
ते उत्तम पंढित कहेवाशे. तेसांजली बन्ने काश्मीर तरफ
चाळ्या. मार्गमां पांचशें पोठीया मळ्या. पोठवाळाने पू-
व्युं के आ पोठोमां शुंजखुं ठे? त्यारे तेणें कहुं के उँ कार
वृत्तिनां पुस्तको जरेलां ठे. वली जरा दूर चाळ्या एटले
हजार पोठीया जोया. त्यां पण पूठवाथी खबर मली
के तेमां पण उँ कारवृत्तिनां पुस्तको ठे अने प्रत्येक पुस्त-
कमां उँ कारवृत्तिनुं अपूर्व वर्णन ठे. ते जोइ बन्ने पंढितो

गर्व रहित थड़ गया. पठी रात्रि पमीत्यारैवन्ने एक मढी-
मां सुता. सरस्वतीजीयें तिहां परीक्षा करवा सारु मयूर-
जट्टने जगावी आ प्रकारनी समस्या पूठी के “शतचंद्रं न
नस्तलं” एचोथुं पदठे तेनी पहेलानां त्रण पद रची श्लो-
क पूरो करी आपो. शतचंद्रं ननस्तलं एटले आकाशनुं
तल सो चंद्रवाळुं ठे. पठी अर्द्धनिद्रागत मयूर पंक्तिं
विचार करी कह्युं के:—“ दामोदरकराघात, विह्वली
भूतचेतसा ॥ दृष्टं चाणूरमह्वेन, शतचंद्रं ननस्तलं”
जावार्थ:—दामोदरना करप्रहारें करी जेनुं चित्त वि-
ह्वल थड़ गयुं ठे एवा चाणूर मह्वने आकाशमां सो
चंद्रमा देखावा लाग्या.

आ प्रमाणें मयूरजट्टे समस्या पूरवानां त्रण पद
नवां कस्यां, त्यारपठी तेज समस्या पूरवा माटे श्रीजा-
रतीयें वाणजट्टने पण पूठ्युं त्यारें वाणजट्टे हुंकार
शब्द पहेलो कल्यो अने पठी समस्या पूर्ति माटे त्रण
पद नवां कस्यां. “यस्यामुत्तुंगसोधाग्र, विलोलवदनां
वुजं ॥ विरराज विजावर्या. शतचंद्रं ननस्तलं”
जावार्थ:—उंची हवेलीनी उपर विलोल ठे वदनां-
वुज जेनुं. एवी स्त्रीनुं मुख रात्रिने विपे केहेवुं लागे ठे?
के जाणे सो चंद्रवाळुं आकाश शोजतुं होय नही ?

आ प्रमाणें बाणजट्टनी करेली समस्यापूर्ति सांज
 लीने सरस्वतीयें कळुं के तमे बन्ने उत्तम पंक्ति ठो प-
 रंतु बाणजट्टें हुंकारशब्द पूर्वक समस्यापूर्ति करी माटें
 तेटलाज ते मयूर पंक्तिथी न्यून ठे. में तमोने उँ कार-
 वृत्तिनां पुस्तको रस्तामांजे बताव्यांतेनो हेतु एज हतो
 के शब्दसमुद्रनो कोण पारं पामी शके ठे? आ प्रमा-
 णें ससरा जमाइनी मित्रता करावी, पण ते मित्रता
 अंतरंगथी थइ नही. पढी बन्ने जण पोताने घेर प-
 होंच्या. जोज राजानी पूर्वनी पेटें सेवा करवा लाग्या.

एक दिवसें रात्रिने विषे बाणजट्टने पोतानी
 स्त्रीसाथे अत्यंत प्रणयकलह उत्पन्न थयो, ते मटाड-
 वा सारु घणा उपाय कस्या, तो पण ते स्त्रीनो क्रोध
 उतख्यो नहीं, रात्रि पण घणीज व्वतीत थइ. प्रजातें ते
 बाणजट्टना ससरा मयूर पंक्ति शरीरचिंताने लीधे
 मार्गे जता बाणजट्टना घर पासें आव्या, त्यां गोख-
 मां बाणजट्टनो अने पोतानी दीकरीनो कहल थतो
 सांजली त्यांज उजा रह्या. ते वखतें बाणजट्ट पोता
 नी स्त्रीने कहेवा लाग्या के हे पतिव्रते ! आ एक
 मारो अपराध तुं क्षमा कर, हवे फरीथी हुं तनें को-
 पावीश नही. एम कही ते बाणजट्ट पोतानी स्त्रीना

पगमां पड्या, ते वखतें ते स्त्रीयें नेपुरवाला चरण
 वडे वाणजट्टना मस्तकें प्रहार कस्यो. पादप्रहारनो
 शब्द सांजली तथा अत्यंत नम्र थइ गयेला वाणजट्ट-
 ने अपमान थवाथकी दुःख पामी मयूरजट्ट गोखनी
 नीचेंज उजा रह्या. ते वखतें वाणजट्टें पोतानी स्त्रीने
 नवीन काव्य वनावी कही बताव्युं केः—“गतप्राया रा
 त्रिः कृशतनुशशी शीर्यत इव, प्रदीपोयं निद्रावशमुपग
 तोघूर्णितश्च ॥ प्रणामांतो मानस्त्यजसि न यथा त्वं
 कथमहो, कुचप्रत्यासत्या हृदयमपि ते सुत्रु कठिनम्॥

भावार्थः—हे रूमी जकुटीवाली स्त्री ! रात्रि पण
 हवे गतप्राय थइ रही ठे. चंद्रमा पण कांति विनानो
 थइ गयो ठे. अने दीप पण निद्रावश एटले निस्तेज
 थइ गयो ठे. माटें हे स्त्री ! हवे तुं क्रोधनो त्याग कर,
 अने जगतमां क्रोध पण ज्यां सुधी अपराधी माणस
 तेने प्रणाम न करे त्यां सुधी होय ठे. माटे हवे
 में तने प्रणाम पण कस्यो तो पण तुं मान मुकती
 नथी, तेथी कठिण स्तन पासें रहेला तारा हृदयने
 पण कठिनता आवी होय ? एम लागे ठे.

ए सर्वे मयूरजट्टें नीचें उजां उजां सांजव्युं, अने
 पठी कटुं के हे वाण ! तमे श्लोकनी अंतें सुत्रुपद

कह्युं ते अयोग्य ठे, कारण के कोपने आधीन थयेली स्त्रीनें सुन्नत्व घटतुं नथी. परंतु “चंदि” एटले हे कोपयुक्त स्त्रि! एवुं पद कहेवुं योग्य ठे. पितानां आवां वचन सांजली मयूरजट्टनी दीकरी पोतें सती होवार्थी पोताना बापने स्वकीय चरित्र प्रगट करनारो निर्लज्जा जाणी पोताना पिता उपर मुखमांथी तांबूलरस नाख्यो, अने शाप आप्यो के पुत्रीना मर्म प्रकाशवार्थी तुं कोढीयो थइश. सतीना शापथी मयूरना शरीर उपर तरतज कोढ उत्पन्न थयो.

पढी खिन्न थयेला मयूरजट्ट पश्चात्तापयुक्त थइघेर आवी शरीर कुष्ठयुक्त ठता वस्त्र पहेरवार्थी शरीर तो ढंकायुं अने गरदन उघामी रही तेथी तेना उपर रुमाल वींटी जोजराजानी सजामां गया. ते दिवसें द्वेषने लीधे बाण पंक्ति पण प्रथमथीज राजसजामां आवी बेठा हता. मयूरजट्टने आवता जोइ बाणजट्ट श्लेषमां बोढ्या के “आवो वरकोढी” ए पदमां राजाने एम जणाव्युं के कुष्ठी आव्यो. ए वात सांजली वृद्धजोज बुद्धिमान् होवार्थी तरत समजी गया. कारण के वरक एवुं रुमालनुं नाम ठे अने गला उपर रुमाल वींटेलो राजायें जोयो. वली तेज वखतें

वाणजट्टनुं आ वाक्य सांजट्टुं तेथी राजायें तरत जाण्युं के मयूरजट्ट कुष्टी थइ गया ठे. मयूरजट्टने कल्युं के तमने शरीरे कुष्ट थयो ठे माटे ते मट्या पठी सत्तामां आवजा. ए सांजली मयूरजट्ट शोकातुर थइ पोताने घेर जइ सूर्यने प्रत्यक्ष देव जाणी स्थिर मन राखी सूर्यनी नवीन सो श्लोकथी स्तुति करी. तेनुं नाम सूर्यशतक हाल पण प्रसिद्ध ठे. सूर्य प्रत्यक्ष थया, त्यारें मयूरजट्टें कल्युं के हे देव ! आ मारा शरीरें कुष्ट थयो ठे तेनो तमें नाश करो. सूर्य कल्युं के रत्ना देवीनी इछा विना गमन करवाने इच्छता एवा मने पण मारी स्त्रीयें कोढनो शाप आप्यो ठे, ते हजी सुधी पण मारा पादने विषे अनुजबुं तुं. तथापि मारा एक किरणना दानथी तमारा कोढनुंहुं आछादन करीश. एम कहीने सूर्य अंतर्ध्यान थया. अने पोताना एक किरणें करी मयूरजट्टनो कुष्ट दूर कस्यो.

बीजे दिवसें मयूरजट्ट राजसत्तामां आव्या. तेने नीरोगी जोइ राजायें प्रशंसा करी कल्युं के धन्य ठे मयूरजट्टनी विद्याने ? आ प्रशंसा वाणजट्टथी सहन न थइ, तेथी तेणें विचार कस्यो के मारे पण मारी विद्याना बलथी प्रशंसाने पात्र थवुं. एवुं धारी वाणजट्टें

जोजराजाने कह्युं के हुं पण मारा हाथ पग कापी
पाठा आणी शकुं तुं. पठी पोताना हस्त पादादिक
कापी पाठाआणवानी प्रतिज्ञा करी अने चंम्पी देवी-
नुं ध्यान धर्युं. बाणजट्टनुं रचेलुं देवीशतक नामनुं
स्तोत्र हाल पण प्रसिद्ध ठे. चंम्पी देवी प्रसन्न थइ
तेश्री बाणजट्टना हाथ पग पाठा साजा थइ आव्या.
तेणें करीने जोजराजायें तेनी पण स्तुति करी. पठी
जोजराजायें सर्वे सत्तासदोने पूब्युं के आ अमारा
शिवदर्शन विना बीजा दर्शनमां कोइ प्राजाविक श-
क्तिवालो पुरुष हशे ? तयारें सत्तामां कोइ सुश्रावक
बेठा हता, तेमणें कह्युं के महाराज ! अमारा जैन
दर्शनमां शांतिकर स्तवनना करनारा श्रीमान्देवसू-
रिना पट्ट उपर बेठेला श्रीमानतुंगाचार्य हालमां प्र-
सिद्ध ठे. एसांजली जोजराजायें कह्युं के एवा पंम्पी-
तने तो जरूर अहीं बोलाववा जोइयें. शोध करीने
तेमने उज्जयिनीने विषे राजसत्तामां बोलाव्या. उंचुं
आसन आयुं तेना उपर आचार्य बिराजमान थइ,
एक श्लोकें करी जोजराजाने आशीर्वाद दीधो केः—

जटाशाली गणेशाली, शंकरः शांकरांकितः ॥

युगादीशः श्रियं कुर्या, द्विलसत्सर्वमंगलः ॥ १ ॥

जावार्थः—हे राजन् ! मस्तक उपर जटायें करी
 रमणीय तथा गण जे गणधरो तेनी पंक्ति जेने आ-
 सपास ठे एवा तथा शांकरांकित कहेतां मुक्तिनां चि-
 न्होथी युक्त एवा तथा सुशोचीत सर्वत्र जेने मंगल
 ठे एवा शंकर कहेतां सुखना करनारा युगादीश ए-
 टले युगना आदीश्वर जे श्रीरूपज्ञदेव तमने श्रेय
 करो, ए श्लोकथी आशीर्वाद आपी वेठा. चोज-
 राजायें पुढ्युं के हे पंक्तिवर्य ! कांइ पण चमत्कार
 आप यथास्थित जाणता हो तो बतावो. त्थारें श्रीमा-
 नतुंगाचार्य कहेवा लाग्या के, अमारा इष्टदेव आदि-
 नाथ वगेरे तीर्थकरोनो एवो प्रताप ठे, के मारा हाथ
 पगमां सांकल्युक्त वेडीयो नाखो अने सर्व कमाड बंध
 करी तमारी मरजीमां आवे तेटलां तालां आपीने
 पूरो अने मारी पासैं तपास करवा प्राहारिको पण
 राखो अने जो हुं ते सर्व वेडीयोथी मुक्त थाउं, तो अ-
 मारा इष्टदेव खरा समजवा. आ प्रमाणें सारजूत
 चमत्कारयुक्त श्रीमानतुंगाचार्यनां वाक्य सांजलीने
 राजायें कलुं के तमारा देवनो महिमा जोवा अमारी
 इच्छा ठे. पठी सांकलो तथा वेडीयो अने तालां वगेरे
 मंगावी, सर्व अंग सांकल तथा वेडीथी बांधी, एक

महोटा कमाडवाला उरडामां पूरी, प्राहारीकोने त्यां राखीने प्रत्येक बंधन उपर एकेकुं तालुं दीधुं. एम बहेंतालीश तालां दीधां.

त्यार पढी श्रीमानतुंगाचार्यजीयें नवीन जक्तामर नामना स्तोत्रनी रचना करवानो प्रारंज कस्यो. तेना बहेंतालीश श्लोक रच्या, तेमां एवा चमत्कार बताव्या के, प्रत्येक श्लोकें एक एक तालुं जांग्युं, एम बहेंतालीश श्लोकनी रचना करी त्यारें बहेंतालीश तालां जांगी गयां, अने बेडीयो पण सर्वे अनुक्रमें जग्न थइ गइ. कपाटबंधन सर्वे स्वतः तूटी पड्यां, श्रीमानतुंगाचार्य प्राहारिक लोकोनी संघातें बहार निकड्या, अने राज्यसन्नामां आवी बिराज्या. विस्मय पामेला जोजराजायें सिंहासन उपर बेसाख्या, ते वखतें सर्व जनो कहेवा लाग्या के, धन्य ठे श्रीमानतुंगाचार्यजीने के जेमणें स्वरचितजिनेंद्रस्तवनथी पोताना अंगोने बंधनमुक्त कस्यां ! अने सर्वदर्शन करतां जैनदर्शन अति उत्तम ठे, एम साबित कछुं. ते वखत सर्व सन्नासदोने ते स्तवन आदहादकारी थयुं. आ प्रमाणें जक्तामर स्तोत्रनी रचनानो मूल हेतु ठे. शुभमस्तु ॥

